

INFORMATIVNO-POLITIČKI TIJEDNIK  
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.  
OBNOVLJEN 2003.

# HRVATSKA RIJEČ

ISSN 1451-4257



BROJ  
555

Subotica, 22. studenoga 2013. Cijena 50 dinara



VOJVOĐANSKI HRVATI  
NA INTERLIBERU



DSHV U NOVOJ VLADI  
U SUBOTICI

GODINAMA VEĆ ODLAZIM  
U VUKOVAR

VELIKI JUBILEJ  
ANTE SEKULIĆA

INTERVJU  
ANIKO MUŠKINJA-HEINRICH



## Bunjevački blues u Zagrebu



Javno komunalno preduzeće „SuboticaGas“ - Subotica  
Szabadkai Gázművek Kommunális Kőzvéallalat - Szabadka  
Javno komunalno poduzeće „Suboticaplin“ - Subotica



*Za Vaš topli dom*

24000 Subotica, Jovana Mikića 58  
tel: 024/641-200, fax: 024/641-220  
**Dežurna služba : 024/641-211**





### Prodaja kompleta tjednika »Hrvatska riječ«

NIU »Hrvatska riječ« prodaje neukorištene komplete tjednika od 1. do 300. broja, po cijeni od 3000 dinara. Komplet se može preuzeti osobno u prostorijama NIU »Hrvatska riječ«, Trg cara Jovana Nenada 15/II u Subotici ili preuzeti putem pošte. U tom slučaju, poštanske troškove snosi kupac.

# NOVO!!!

## Digitalna televizija!

Vrhunska kvaliteta, čista i oštra slika

Bogatiji sadržaj, novi programi

Elektronički programski vodič

Bez mjesečne pretplate

Višejezični sadržaj

Radio stranice



MJESEČNA  
PRETPLATA:  
**0** dinara.

Karađorđev put 2, Subotica 024/555-765

Detalji: [www.tippnet.rs](http://www.tippnet.rs)

### Privatna stomatološka ordinacija

Opće stomatološke i specijalističke  
ortodontske usluge

*dr. Róbert Horvát*

[www.poslovnabaza.com/drhorvatrobert](http://www.poslovnabaza.com/drhorvatrobert)

24000 SUBOTICA Đure Đakovića 7/a Tel.: 024/554-136



Evangelizacijski vikend u crkvi sv. Jurja u Subotici

## Uz obnovu krova i duhovna obnova



Evangelizacijski vikend »U znaku križa pobjeđujemo« u župi svetoga Jurja u Subotici započinje danas, 22. studenoga, i trajat će cijeli vikend do 24. studenoga. Župnik ove subotičke župe vlč. *István Palatinus* poziva sve vjernike da se uz obnovu crkve i duhovno obnove. Razgovore na ovoj duhovnoj obnovi u godini vjere vodit će oci dominikanci iz Zagreba.

### Petak, 22. studenoga

15 sati – križni put – I. razmatranje – sakrament krštenja i ispovijedi  
18 sati – sveta misa – II. razmatranje – bolesničko pomazanje  
(pod misom je podjela sakramenta bolesničkog pomazanja, gdje se pozivaju i dovoze stare i bolesne osobe u crkvu)  
20 sati – tribina – aktualna pitanja i odgovori

### Subota, 23. studenoga

9 sati – prijevodne posvećeno djeci, vjeroučenicima i mladima – III. razmatranje – sakrament potvrde  
10 sati – radionice uz pomoć roditelja i kateheta, kao i igra s djecom  
11 sati – ispovijed djece  
12 sati – anđeo Gospodnji i blagoslov djece  
15,30 sati – časoslov – srednji čas, IV. razmatranje – sakrament služenja – sveti red  
17 sati – klanjanje – prilika za svetu ispovijed  
18 sati – sveta misa – V. razmatranje – sakrament ženidbe pod svetom misom, obnova sakramenta ženidbe bračnih parova, na kraju mise blagoslov obitelji  
20 sati – tribina – aktualna pitanja vezana uz obiteljski život i odgoj

### Nedjelja, 24. studenoga

10 sati – sveta misa – VI. razmatranje – sakrament euharistije, TE DEUM i postavljanje misijskoga križa na zid



## Fina grana

**L**ijepo je bilo biti vojvođanskim Hrvatima prošloga tjedna u Zagrebu. Mali tjedan hrvatske manjinske zajednice s ovih naših prostora započeo je u ponedjeljak otvorenjem Interlibera, 36. međunarodnog sajma knjiga i učila na kojemu je na štandu Hrvatske matice iseljenika predstavljeno nakladništvo hrvatskih manjina i hrvatskih knjiga izvan Hrvatske. Potom su u četvrtak i petak na središnjoj pozornici u paviljonu 6 uslijedila predstavljanja nakladništva hrvatske manjine u Srbiji, te promocija Leksikona podunavskih Hrvata - Bunjevaca i Šokaca, veoma uspješna i vrlo posjećena predstavljanja koja su u publici okupila i brojne Zagrepčane podrijetlom iz Vojvodine. Također, zahvaljujući agilnosti predstavnika hrvatske manjinske zajednice u Srbiji, realiziran je organizirani posjet Interliberu pa se u sajamskim paviljonima mogao čuti prepoznatljiv dijalekt govora Hrvata iz Subotice, Tavankuta, Lemeša, Stanišića, Sombora, Plavne...

A tek kada je u petak navečer na sceni »Histrionskog doma« u Zagrebu Vlatko Dulić, redatelj i glumac kazališne predstave »Bunjevački blues« rađene na osnovi teksta Tomislava Žigmanova, prodivanio na pravu bunjevačku ikavicu, skupa sa svim ostalim glumcima na njenoj praznim izvedbi ispred do posljednjeg mjesta ispunjenog gledališta, »svit« koji pomalo nestaje zauvijek je ostao sačuvan u analima hrvatske dramske umjetnosti.

Književnost, publicistika i kazališna scena na najljepši kreativni način predstavili su ovo naše podneblje hrvatske dijasporu u Republici Srbiji, predočavajući braći iz matične države svoju pripadnost i privrženost Hrvatskoj. Njegujući u svojim djelima hrvatski jezik, ikavicu, narodne običaje i folklor, autori pisane riječi ovdašnje hrvatske manjinske zajednice svojom plodnošću brojnih objavljenih naslova prednjače pred Hrvatima iz Austrije, Mađarske, Slovenije, Italije, Slovačke, Bosne i Hercegovine, ali i pred udaljenom dijasporom iz Argentine, Čilea, Urugvaja, Kanade, Južnoafričke Republike...

Naša je grana mala, al' je fina... poznati je stih pjesme Zvonka Bogdana, po kojoj su nas do sada ponajviše prepoznavali izvan naših teritorijalnih granica. Nakon ovakvog reprezentativnog tjedna u Zagrebu, adekvatno popraćenog pozornošću hrvatskih tiskanih i elektroničkih medija, mnogi će uvidjeti kako ta naša grana i nije baš tako mala. Da je mala ne bi na nju stalo stotine tiskanih knjiga, brojni svesci objavljenih leksikona, amaterske predstave, veliki broj održanih koncerata i glazbenih festivala, izložbi slika i brojnih drugih kulturnih aktivnosti.

Al' je još uvijek fina!

D. P.



22. studenog 2013.

## SADRŽAJ

### AKTUALNO

**FORUM MANJINA HMI.....6**

### TEMA

Interliber, 36. međunarodni sajam knjiga i učila

**STUDENI JE MJESEC KNJIGE.....8-10**

### INTERVJU

Aniko Muškinja-Heinrich, pokrajinska pučka pravobraniteljica

**LJUDSKA PRAVA SU BOGATSTVO ZA KOJE SE TREBA BORITI...12-13**

### SUBOTICA

Povjesničar Mirko Grlica: Subotica u Prvom svjetskom ratu

**S TUGOM I SJETOM O VOJVODINI.....18-19**

### DOPISNICI

Obljetnica književno-znanstvenog rada Ante Sekulića

**SIN RAVNICE I JABLAN BAČKIH RAVNI.....24-25**

### KULTURA

Izložba trojice likovnih umjetnika iz Zagreba

**HVALEVRIJEDNA POSVETA SLIKARSTVU.....35**

### SPORT

Mile Bačić, trener NK Zrinjski 1932

**IMAMO MOMČAD ZA VRH TABLICE.....49**



Postojao je mističan akcijski film Highlander, u prijevodu Gorštak, koji je bio vrlo popularan, glavni junaci se pronalaze po raznim povijesnim dobima, ne umiru, ali se uvijek bore, dobro protiv zla kroz povijest. Ali, na engleskom se jeziku izraz »highland« može i drugačije tumačiti. Recimo, sintagma »moral highground« znači nešto poput »moralne supremacije«. Jer, na duge staze pobjedu odnosi onaj tko ima moralnu superiornost.

Tako je i u hrvatsko-srpskom konfliktu. Postojala su razdoblja suradnje, ljubavi, uzajamne pomoći u oba smjera, ali je postojala i mržnja, agresija. Kod sadašnjih naraštaja to je sve pomiješano. Neki se s radošću i sjetom sjećaju stare zajedničke države, a drugi zbog nanese boli ruše mostove ljubavi i razumijevanja.

Dok sam bio dijete, u svijetu jednoulja, činilo mi se kako mi Hrvati imamo moralnu supremaciju. Svoju smo snagu crpjeli iz religije, bili smo skrajnuti s pozicija te se nismo ni prljali ideologijom, ugrađivanjem u sustav. Prošlost je bila teška, ali slavna. I tijekom raspada SFRJ moralno je bila ispravna ta strana obrane, nenapadanja, europskih integracija, namjesto agresije, razaranja i izolacije.

Demokratskim promjenama u Srbiji, i ona se našla u krugu pozitivne. Postojale su geste pomirbe, isprike, gledanja unaprijed. Razlika se topila.

Međutim, sada se događa drama. Gubimo moralnu supremaciju. Dok gledamo kako netrpeljivost uzima maha, kako se lome ćirilčni natpisi diljem domovine, stvari se preokreću. Razliku u pismu neki koriste kao gromobran svojih strasti. To ne može biti dobro.

Dva desetljeća nakon sukoba nije u redu podgrijavati tenzije. Ako priznamo pravo na rušenje ćirilice, moramo priznati i da su žrtve velikog rata imale prava plašiti se šahovnice. Kako je bila očevitna politika dvostrukih standarda sa srpske političke strane u ex-yu konfliktu, bilo bi neprimjereno padati k toj razini. Trebali bismo priznavati drugima što tražimo za sebe. Ako sada ne dignemo glas protiv netrpeljivosti spram ćirilice, gubimo svoje moralno uporište. To je teško, ali to je razlika između pravde i nepravde. Moramo biti promišljeni i pozitivni. Ako padnemo na tom ispit, tada je trud bio uzaludan. Kakva korist od države, slobode, samostalnosti, ako smo izgubili moral, duh, pravičnost?

Sin Siniše Glavaševića izjavio je kako njegov otac ne bi imao ništa protiv ćirilice u Vukovaru i to je dovoljan znak. Zanima me što bi rekao pod ovim uvjetima Nikola Tesla, bi li ponovio kako se ponosi svojim srpskim podrijetlom i hrvatskom domovinom. Ili ova dvojica gorostasa više nisu mjerilo vrijednosti?

Nikola Perušić

## Forum manjina HMI

Forum hrvatskih manjina u organizaciji Hrvatske matice iseljenika bit će održan u Zagrebu u petak, 22. studenoga, s početkom u 11 sati u zgradi Matice. Uvodno izlaganje održat će dr. sc. *Robert Skenderović*, predsjednik Znanstvenog vijeća Hrvatskog instituta za povijest, koji će i moderirati ovogodišnji skup.

Hrvatske manjine u Europi i rezultati zadnjega popisa stanovništva - stanje i perspektive, tema je ovogodišnjeg Matičinog stručnoga skupa koji svake godine dotiče određeni segment života hrvatskih manjinskih zajednica u - Austriji, Crnoj Gori, Češkoj, Italiji, Mađarskoj, Makedoniji, Rumunjskoj, Slovačkoj, Sloveniji i Srbiji.

Na stručnom skupu će se analizirati aktualno demografsko stanje i prostorna razmještenost Hrvata u navedenim europskim zemljama. Cilj ovoga skupa je potaknuti raspravu među sudionicima, predstavnicima hrvatskih manjina i državnih tijela i institucija matičnoga naroda o mogućim programima i projektima koji bi doprinijeli rješavanju demografskih problema kroz poboljšanje društvenog, političkog, obrazovnog, kulturnog i ekonomskog položaja hrvatskih manjinskih zajednica. Skupom bismo željeli potaknuti snažnije zalaganje svih nadležnih tijela i institucija Republike Hrvatske u ostvarivanju toga cilja.

### HRVATSKA NEOVISNA LISTA IZ SUBOTICE

## Prijam kod Josipovića

Izaslanstvo udruge Hrvatske neovisne liste i mjesečnika »Hrvatske novine« iz Subotice bilo je prošloga petka, 15. studenoga, na prijemu u uredu predsjednika Republike Hrvatske *Ive Josipovića*. U izaslanstvu su bili *Zlatko Ifković*, *Antun Horvat*, *Ivan Tumbas* i *Lajčo Alaga*, koji su na prijemu iznijeli aktivnosti udruge Hrvatska neovisna lista glede očuvanja identiteta Hrvata u Republici Srbiji, te predstavili mjesečnik »Hrvatske novine«, a predsjednika Josipovića su upoznali i s inicijativom za obnovu drame na hrvatskom jeziku u subotičkom Narodnom kazalištu. U priopćenju ove udruge se navodi da je predsjednik Josipović istaknuo da Hrvatska neovisna lista i »Hrvatske novine« imaju njegovu potporu za daljnje djelovanje u očuvanju identiteta Hrvata u Republici Srbiji.

Z. S.



22. studenoga 2013.



## FORMIRANA NOVA VLADAJUĆA KOALICIJA U SUBOTICI



Jenő Maglai, Mitar Samardžić, Mária Kern-Solya, Dušan Stipanović i Ivan Ušumović

# DSHV u novoj subotičkoj vladi

**Prijedlog za razrješenje gradonačelnika podnijele su vijećničke skupine Srpske napredne stranke, Socijalističke partije Srbije, Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i Saveza vojvođanskih Mađara, a to su i stranke koje će činiti stožer nove vladajuće koalicije**

Dok se ovaj broj »Hrvatske riječi« bude našao na kioscima, sva je prilika da će Suboticom upravljati nova vladajuća koalicija. Naime, u srijedu 20. studenoga predsjednica Skupštine Mária Kern-Solya (SVM) iznijela je kako su, sukladno proceduri, 42 vijećnika podnijela prijedlog za razrješenje gradonačelnika Modesta Dulića (DS), o čemu će sljedećeg dana (jučer) biti raspravljano na sjednici gradske Skupštine.

Prijedlog su podnijele vijećničke skupine Srpske napredne stranke, Socijalističke partije Srbije, Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i Saveza vojvođanskih Mađara, te su to i stranke koje će činiti stožer nove vladajuće koalicije.

Osim ovih stranaka potpisnici koalicijskog sporazuma, koji je potpisan u utorak, su i PUPS, SPO, SDPS, SBB, Pokret socijalista i Josipa Ivanković kao samostalna vijećnica.

Prema riječima Jenőa Maglaija, predsjednika GO SVM-a i budućeg gradonačelnika, nova koalicija je postigla dogovor da se u izvršnoj vlasti smanji broj dužnosnika, te bi trebala biti ukinuta dva mjesta pomoćnika predsjednika Skupštine i Gradsko vijeće smanjeno s 11 na sedam članova. Najavljeno je i da će u novoj vlasti predsjednik Skupštine biti prof. dr. Radmilo Teodosijević (SNS), a njegov zamjenik Mirko Bajić (SBB), dok će zamjenik gradonačelnika biti Tomislav Veljković (SPS). Neslužbeno, DSHV

će imati mjesto pomoćnika gradonačelnika i jednog člana Gradskog vijeća.

»Vodili smo se principom da u budućoj vlasti budu zastupljene sve one nacionalne zajednice koje su u velikom broju zastupljene u građanstvu, te će u budućoj vlasti biti zastupljeni predstavnici srpske, hrvatske, bunjevačke i mađarske nacionalne zajednice. S druge strane, gledali smo da to budu ljudi ili one političke grupacije za koje smatramo da imaju kapaciteta nešto ozbiljno uraditi u ovom gradu«, kazao je Jenő Maglai.

On je dodao kako SVM želi sa strankama, koje će biti dio nove vladajuće strukture, izgraditi ozbiljne i dugoročne partnerske odnose, jer će to osigurati i ozbiljan pristup realizaciji onih proje-

kata koji su bitni za grad. »Svjesni smo činjenice da je veoma, veoma teška situacija u gradu, i ja se samo plašim, kada preuzmemo poluge izvršne vlasti, da ćemo se suočiti s mnogo težom situacijom nego što pretpostavljamo. Nadam se da do toga neće doći, ali se plašim toga«, kazao je Maglai.

Mitar Samardžić (SNS) je kazao kako je ova stranka već odavno mišljenja da u gradu vlast ne funkcionira kako treba. »Pokušavalo se više puta napraviti nova vlast i prekomponirati postojeću, ali nije se uspjelo. Međutim, sada su već mnoge stranke zahtijevale da se nešto dogodi, da se od nečega krene, jer je grad tavorio i ništa se nije događalo«, kazao je Samardžić.

S. M.



# Studeneni je mjesec knjige

*Uspješno predstavljena književnost vođovanskih Hrvata*

**P**rema službenoj informaciji organizatora, više od 100.000 posjetitelja prodefiliralo je paviljonima 5 i 6 Zagrebačkog velesajma u kojima je sredinom studenoga tradicionalno smješten Međunarodni sajam knjiga i učila – Interliber. Tijekom sedam sajamskih dana (12. - 17. studenoga) među brojnim štandovima velikih i malih nakladničkih kuća tiskali su se ljubitelji knjiga svih starosnih uzrasta razgledajući bogatu ponudu raznovrsnih tematskih žanrova pisane riječi u želji pronalazjenja naslova shodno svojim osobnim ili tuđim afinitetima. Jer, uz popularne cijene, kakve su uvijek na Interliberu, mnogi kupuju ne samo za sebe, nego i za svoje

drage ukućane, bližu rodbinu, prijatelje...

## NAKLADNICI I AUTORI

Iako su brojne statistike pročitanih knjiga tijekom jedne kalendarske godine uveliko poražavajuće, a broj kupljenih naslova još gori pokazatelj stanja na hrvatskoj knjiškoj sceni, barem tijekom trajanja Interlibera i povećanog

interesa publike još uvijek možemo tvrditi kako interesa za knjiga ima.

Kako na sajamska događanja gleda nakladnička struka odgovorio nam je *Seid Serdarević*, vlasnik Frakture, u čijoj se produkciji tiskaju vrlo tiražni hrvatski književnici.

»Interliber je sajam, prije svega jedna velika knjižara, i ono što uvijek veseli je činje-

nica kako ima zbilja puno posjetitelja, uz činjenicu da za knjige još uvijek postoji zanimanje. Nažalost, kako knjižarski posao u Hrvatskoj ne funkcionira kako bi to trebalo, nama koji nemamo svoje knjižare ovo je jedinstvena prilika za prikazivanje cjelokupne godišnje produkcije i neposredniji kontakt s kupcima naših izdanja. Što nam je izuzetno važno.«

Autorica jedne od hit knjiga ovogodišnjeg izdanja Interlibera pod naslovom »Fališ mi«, poznata hrvatska teatrologinja *Mani Gotovac*, u kraćoj izjavi prezentirala nam je svoj osobni sajamski dojam.

»Interliber mi znači činjenicu da naša publika čita, da ima puno građana Hrvatske koji žele čitati knjige i to je



Seid Serdarević





Predstavljanje Leksikona: Vesna Kukavica, Slaven Bačić, Mario Bara i Tomislav Žigmanov

najbolji dokaz protiv svih onih koji tvrde kako se kod nas ne čita dovoljno. To jednostavno nije istina.«

Svaki sajam knjiga predstavlja jedinstvenu priliku susreta autora sa svojim čitateljima, što je ovoga puta iskoristio i glasoviti hrvatski književnik *Miro Gavran*, potpisujući neke od svojih knjiga za djecu i mladež.

»Za svakog pisca, pa tako i za mene, ovaj je sajam lijepa prilika za susret s čitateljima. Ljudi dođu do štanda, zatraže posvetu ili požele razmijeniti neku riječ u vezi s pročitanim knjigom, i po mom mišljenju je ovo izuzetna prigoda za populariziranje čitanja knjiga i same književnosti. Također, Interliber je vrlo koristan i za nakladnike, jer se okupe na jednom mjestu i razmijene iskustva o problematici posla kojim se bave.«

## NAJČITANIJI HRVATSKI AUTORI

Iako još uvijek nema preciznih statističkih podataka o broju prodanih knjiga tijekom ove kalendarske godine (koja uzgred još uvijek traje), pokušali smo doći barem do podatka koji su hrvatski autori najtraženiji u ponudi neko-

liko renomiranih hrvatskih nakladničkih kuća.

**FRAKTURA:** *Danijel Danjević* – Negdje, *Miljenko Jergović* – Rod, *Ludwig Bauer* – Toranj kiselih jabuka, *Tvrtko Jakovina* – Trenuci katarze

**PROFIL:** *Zoran Ferić* – Kalendar Maja, *Ivana Simić Bodrožić* – Hotel Zagorje, *Mani Gotovac* – Fališ mi

**VBZ:** *Mirjana Krizmanić* – A što sad, *Vedrana Rudan* – Amaruši, *Slavenka Drakulić* – Optužena

**ŠKOLSKA KNJIGA:** *Ivan Aralica* – Japundže, *Krešimir Bagić* – Rječnik stilskih figura, *Radoslav Katičić* – Hrvatski jezik

## KNJIŽEVNOST VOJVODANSKIH HRVATA

Na ovogodišnjem zagrebačkom sajmu knjiga u okviru programa kojeg je priredila Hrvatska matica iseljenika predstavljeno je nakladništvo i dio književne produkcije Hrvata iz Vojvodine. O književnom opusu ove zajednice govorio je ravnatelj Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata *Tomislav Žigmanov*, i sam više puta nagrađivan u Hrvatskoj za eseistiku, književnost i publicistiku.

Hrvatska knjiga u Vojvodini u proteklih nekoliko godina posljedica je rada četiri, pet nakladnika od kojih su dva profesionalna i sredstva dobivaju iz proračuna, te nekoliko udruga s visoko zastupljenim brojem naslova. Tu se ubraja naša izdavačka kuća »Hrvatska riječ«, Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata, Hrvatsko akademsko druš-

sabranih djela značajnih stvaratelja, kao što je nedovoljno poznati književnik i skladatelj iz Petrovaradina *Stanislav Preprek*. »Tek 25 godina nakon njegove smrti uspjeli smo objaviti prvu njegovu knjigu sabranih djela, koja je ujedno i nagrađena kao najbolja knjiga u prethodnoj godini. Kako je u manjinskim uvjetima nemoguće imati nagrade iz raznih područja, odlučili smo imati nagradu za najbolju knjigu kao cjelinu«, navodi Žigmanov.

Kada je riječ o naravi knjiga unutar književnosti, dominantna je poezija. U području publicistike najviše se objavljuju knjige koje su značajne za identitet Hrvata. Postoji i značajna produkcija iz periodike koja broji oko 15 publikacija koje objavljuju hrvatske kulturne udruge. Objavljena je i prva bibliografska knjiga. Riječ je o bibliografiji djela i narodnih pripovijedaka koje



Naklada hrvatskih autora iz Vojvodine

tvo, Hrvatska čitaonica i Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović«. Oni objavljuju više od 80 posto naslova. Prema riječima Tomislava Žigmanova, Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata posljednje dvije godine pokušava objaviti i prezentirati opuse

je sakupio *Balint Vujkov*, osoba koja je iznimno zaslužna za očuvanje književnog naslijeđa među Hrvatima u rasijanju, te jedina školovana bibliografkinja i djelatnica Zavoda *Katarina Čeliković*. »Knjige nije dovoljno samo objavljivati, važno je raditi na prezentaciji i tematizira-



starije poput *Nace Zelića*. »Bačić je ovom prigodom najavio izlazak 12. sveska koji ide u tisk već ovaj tjedan. Novina ovoga puta je da se uz njega u budućnosti planira i jedan mali svezak kao dodatak svega onoga što je propušteno.

Predstavnica Hrvatske matice iseljenika *Vesna Kukavica* izrazila je osobit značaj i važnost ovog projekta. »Iako je 3 milijuna pripadnika hrvatske dijaspe u svijetu koji su pola tisućljeća na teritoriju Južne i Sjeverne Amerike, oni se ne mogu pohvaliti leksikomom, ali vojvođanski Hrvati mogu. Ovi svesci iznimno su oplemenili hrvatsku leksikografiju i doista je riječ o projektu desetljeća«, zaključila je Kukavica.

Dražen Prčić, Dijana Prčić

nju problema unutar manjinskog kulturnog prostora, jer ne mora svaka knjiga biti i kvalitetna. Unutar manjinskih zajednica postoje bolni procesi koji podrazumijevaju nezdravo natjecateljstvo, konkurenciju i nesolidarnost, pa je potrebno promišljeno raditi valorizaciju«, ističe Žigmanov.

Ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata na kraju je uputio apel mjerodavnim institucijama Republike Hrvatske da knjige koje objavljuju Hrvati izvan Hrvatske na institucionalno primjeren način budu dostupne i u institucijama i knjižnicama u Hrvatskoj.

»Hoće li to biti kroz otkup ili pružanje same financijske pomoći u objavljivanju, ali mi Hrvati iz Vojvodine držimo nedopustivim da jedna bogata nakladnička produkcija, koja u Vojvodini podrazumijeva između 25 do 40 knjiga na godišnjoj razini, plus petnaestak periodičnih publikacija, bude nevidljiva i isključena«, zaključuje Tomislav Žigmanov.

Izložbeni štand Hrvata izvan Hrvatske posjetila je i ministrica kulture *Andrea Zlatar-Viočić*.

## PREDSTAVLJEN »LEKSIKON PODUNAVSKIH HRVATA - BUNJEVACA I ŠOKACA«

U okviru programa prezentacije knjiga izvan Hrvatske na Interliberu je održano predstavljanje »Leksikona podunavskih Hrvata - Bunjevaca i Šokaca«, na kojem su sudjelovali urednik Leksikona *Slaven Bačić*, izvršni urednik Tomislav Žigmanov, te član uredništva *Mario Bara*. Na području znanosti u hrvatskoj zajednici u Vojvodini realizira se prvi leksikografski projekt izvan Hrvatske - »Leksikon podunavskih Hrvata - Bunjevaca i Šokaca«, kojeg izdaje Hrvatsko akademsko društvo. Ideja za ovaj veliki projekt nastala je 2002. godine nakon čega se uspješno radi na njegovoj realizaciji. Na prezentaciji se moglo čuti kako je do sada objavljeno 11 svezaka, gdje se pisalo o 1288 pojmova, uz 725 ilustracija, na čemu je radilo 133 suradnika. Uz rad ovim tempom, računa se da će trebati još desetak godina kako bi se posao priveo kraju.

Prema riječima njegova urednika *Slavena Bačića*,

Leksikon je rezultat spoja dviju vrsta suradnika. »Na njemu su radile mlađe generacije koje su se školovale na sveučilištima u Hrvatskoj, među kojima su *Petar Vuković* i *Mario Bara*, te one

## DOJMOVI POSJETITELJA



**Stanislava Stantić-Prčić:** Našoj školi »Matija Gubec« posjet Interliberu je postala tradicija. Dolazimo već duži niz godina prvenstveno radi stručne literature i knjiga koje nismo u prilici kupiti u Republici Srbiji.



**Ana Mandić:** Na Interliber sam došla jer sam izvučena u kvizu »Pročitaj i pobijedi«. Jako sam se obradovala nagradi. Na sajmu mi je bilo zanimljivo, jer je veliki i ima puno knjiga. Vidjela sam i svoje dvije omiljene spisateljice: *Sanju Pilić* i *Sanju Polak*, od koje sam došla autogram.



**Snežana Dulić:** Prvi puta sam bila na Interliberu i ispunio je moja očekivanja. Prvenstveno sam tražila stručnu literaturu, koju sam brzo i lako našla, iako je bilo iznimno puno ljudi na sajmu. Osim velikog asortimana knjiga, primijetila sam i veliki raspon u cijenama, što mi se svidjelo, jer je svatko mogao pronaći sebi nešto.

Je. D.



## ZAŠTO SE UKIDA SIEPA?

# Radikalna promjena gospodarske politike

*Iza naoko populističkog čina, duboko utemeljenog zdravim razumom, krije se zapravo suptilniji signal korjenite promjene gospodarske politike Srbije*

**P**roteklog je tjedna Božidar Laganin, direktor Agencije za strana ulaganja i promociju izvoza (SIEPA), podnio zahtjev Vladi Srbije za razrješenje s te dužnosti zbog »osobnog progona« od strane ministra gospodarstva Saše Radulovića!

SIEPA je utemeljena 2001. godine, Laganin je na njeno čelo došao lipnja 2010. godine, a ministar Radulović je najavio njeno gašenje, te je podnio kaznenu prijavu protiv direktora zbog nesavjesnog rada. U povodu ovog konflikta reagirao je i prvi zamjenik premijera Aleksandar Vučić, rekavši za B92 kako je Radulović najčešće u pravu, ali da mu »ponekad nedostaje takta«.

## POTICAJI

Središnji problem su poticaji, jer ih sljedeće godine više neće biti za otvaranje novih radnih mjesta. Osim toga, poslove koje je do sada radila SIEPA obavljat će poseban sektor u Ministarstvu gospodarstva koji će »koštati pet puta manje«.

SIEPA govori o 55.000 radnih mjesta otvorenih temeljem poticaja i ugovora potpisanih s investitorima, a iz ministarstva upozoravaju kako su u tu brojku uračunata nepostojeća, a ugovorena 8.162 radna mjesta kod 35 investitora s kojima je država raskinula ugovor, kao i 31.785 radnih mjesta koja će investitori tek otvoriti. Dakle,

faktički je nesporno otvoreno tek 11.929 radnih mjesta u 56 projekata u sustavu monitoringa održavanja broja zaposlenika i 4.168 u 22 projekta koja su formalno okončana. Ministarstvo dodaje kako u Srbiji nitko nije kontrolirao oko 240 poduzeća kojima su isplaćeni poticaji. U te je poticaje država uložila skupa oko 300 milijuna eura!

»Internom analizom registrirani su i slučajevi da je poduzeće ugašeno, svi zaposleni privremeno na jedan dan prijavljeni u Nacionalnoj službi za zapošljavanje, da bi se odmah sutradan zaposlili kod investitora uz poticaje«, naveo je ministar Radulović.

## PROTUNAPAD

Brzinom munje i snagom groma reagirali su bivši ministar Mladan Dinkić i njegove kolege iz URS-a. Suzana Grubješić je na sjednici Skupštine Srbije osula paljbu pitajući je li točno da je ministar Radulović od 2007. godine do danas vodio 15 stečajnih postupaka, a da je okončao samo dva, te da je sve vrijeme primao nadoknadu ponaosob u prosjeku 100.000 dinara, da mu je izrečena kazna i javna opomena, da je zaključivao ugovore s vlastitom tvrtkom E market capital... Dinkić je već i ranije izjavljivao kako je izbor Radulovića katastrofa, te je sada samo dao vjetra svojim tezama. On je prije nekoliko dana izjavio i kako je japanska kompanija »Takata« odustala od

investiranja u Srbiju, te da se odlučila za neku od susjednih zemalja:

»Ministar gospodarstva Saša Radulović pod hitno treba prestati unositi paniku među investitore, govoriti im kako u sljedećoj godini neće biti poticaja, jer inače neće biti ovakvih tvornica.«

## NBS

SIEPA je u sukobu i s Narodnom bankom Srbije. Naime, na nedavnom ekonomskom skupu u Arandelovcu povelu se ozbiljna rasprava kada je direktor Božidar Laganin apelirao da se odblokira program za poticaj stranih investicija, dok je guvernerka NBS Jorgovanka Tabaković na to uzvratila pitanjem o opravdanosti tih davanja i navela kako je od stranih izravnih investicija koje su u ovoj godini ušle u Srbiju, 22 posto bilo u prerađivačke kapacitete, 20 posto u trgovinu i financije, 13 posto u građevinsku industriju i 7 posto u energetske razvitak.

»Lijepo je imati osjećaj da ste Bog na zemlji i dobročinitelj, ali se postavlja pitanje od koga ste uzeli«, kazala je Tabaković, na što je Laganin uzvratio kako ne daje on novac nego Ministarstvo i da je on »trgovac koji prodaje nešto što se zove Srbija kao dobra investicijska destinacija«. Tabaković je uzvratila kako se nefinancijske organizacije »ne mogu baviti bankarskim poslovima«.

## RADULOVIĆ

»Ili će Srbija preživjeti, ili će preživjeti ovo živo blato«, odgovorio je ministar gospodarstva Saša Radulović na kritike i dodao kako dosad nije bilo nikakvih provjera dodjele poticaja investitorima, te da su postojali ogromni otpori da se provjere uopće započnu. Prema njegovim riječima, bezumni poticaji su dio pogrešne gospodarske politike: »Fokus razvitka je domaće gospodarstvo. Strane investicije su više nego dobrodošle, ali one su šlag na torti. Nama je propala torta.«

Radulović je potvrdio kako ima slučajeva kada su poticaji bili veći od investicija, poput »1. maja«, gdje su radnici dobili otkaz, a kroz poticaje je Srbija praktički isplatila opremu investitoru! »Takvih slučajeva imamo još«, rekao je Radulović.

Kaznena prijava podignuta je i zbog pol milijuna eura nenaplativih garancija, a taj bi iznos mogao dosegnuti i dva milijuna eura za 17 garancija banaka u stečaju (Agrobanke i Razvojne banke Vojvodine) koje nisu blagovremeno zamijenjene ili aktivirane. Prema saznanjima »Politike«, garancijama Agrobanke i Razvojne banke Vojvodine osigurano je šest aktivnih projekata za koje su dobiveni poticaji za zapošljavanje (poticaji se inače kreću od 4.000 do 10.000 eura po novom radom mjestu).

Nikola Perušić

ANIKO MUŠKINJA-HEINRICH, POKRAJINSKA PUČKA PRAVOBRANITELJICA

# Ljudska prava su bogatstvo za koje se treba boriti

Razgovor vodila: Ankica Jukić Mandić

Institucija Pokrajinskog pučkog pravobranitelja ustanovljena je 2002. godine, od kada djeluje kao neovisno i samostalno tijelo koje skrbi o zaštiti i unapređenju ljudskih prava i sloboda svake osobe, zajamčenih Ustavom, potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima, općeprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, zakonom i propisima Autonomne Pokrajine Vojvodine. U povodu 10 godina postojanja i rada ove institucije, u utorak 19. studenoga u Skupštini APV održana je svečana akademija. Tom smo prigodom razgovarali s *Aniko Muškinja – Heinrich*, pokrajinskom pučkom pravobraniteljicom, o stupnju poštovanja i ostvarivanja ljudskih i manjinskih prava danas, deset godina poslije.

**HR: Za deset godina postojanja, u kom području zaštite i ostvarivanja ljudskih prava možete reći da je institucija Pokrajinskog pučkog pravobranitelja postigla najviše uspjeha?**

Naš je rad teško mjerljiv, općenito je teško mjeriti ostvarivanje ljudskih prava i njihovo unapređivanje. Ako bih rekla kako se poboljšalo stanje u ostvarivanju ljudskih prava, svi bi me pitali – pa kako kada to nije vidljivo, ali opet nije ni da se nije poboljšalo. Smatram kako uspjeh jest postignut, jer da se to nije

dogodilo, za ovih deset godina našeg postojanja ne bismo niti obilježavali ovaj dan. Kvaliteta našeg rada je znatno poboljšana, a i kvaliteta pritužbi i predstavki, što znači da građani sada znaju kada nam se mogu obratiti. Stalno smo ukazivali na to da nam se ne obraćaju pritužbama na rad pravosudnih tijela, pritužbama na ponašanje svojih susjeda, na rad banaka... Sada građani znaju kada da nam se obrate i naš najveći uspjeh jest to da su sagledali kako su ljudska prava njihovo najveće bogatstvo i da se trebaju boriti za njih. Unatoč svemu građani se obraćaju u malom broju, iako smo doista neformalni, naši se postupci ne vezuju za rokove, čak i kada prođe predviđeni rok od učinjene povrede izlazimo u susret građanima. Činjenica je da građani budu toliko razočarani u odnosu s tijelima uprave da više nemaju nade ni nama se obratiti.

**HR: Poduzeli ste niz aktivnosti kroz tribine po lokalnim samoupravama, na kojima predstavljate vaš rad, radite istraživanja, izdajete publikacije... Koliko je to pridonijelo da se institucija Pučkog pravobranitelja prepozna kao mehanizam zaštite?**

Uopće nije jednostavno približiti se građanima iako to na prvi pogled djeluje tako. Što se tiče odlazaka u jedinice lokalne samouprave to vam je kao moda, sada i to već izlazi



*Stalno sve treba podsjećati na tog građanina koga treba zamisliti kako negdje stoji bespomoćan i sebe staviti u tu situaciju*

iz mode jer smo u posljednje vrijeme primijetili kako se mali broj građana pojavi na tim našim najavljenim dolascima. Zaključili smo kako dosta krivnje ima i do tijela uprave, odnosno do općinske uprave kojoj nije u interesu da netko sjedi u njihovim prostorijama i skuplja pritužbe na njihov rad.

Sada pripremamo plakate na kojima će se nalaziti navedeni primjeri u kojim situacijama i kada nam se građani mogu obratiti, pa ćemo se tako pokušati najavljivati sami. Smatram da su naša istraživanja veoma korisna i primijetili smo kako kasnije u radu koriste tijelima uprave. Ta istraživanja dostavljamo nadležnim republičkim i pokrajinskim tijelima i na taj način im približavamo probleme, a primijetimo kasnije u nekoj proceduri da su se koristili tim podacima. Isti je slučaj i s publikacijama. Što se tiče tijela uprave, nažalost

osim što je tamo, uz iznimke, i dalje evidentna nestručnost i neprofesionalnost, ne samo da se mijenjaju političke garniture nego se mijenjaju i zaposlenici, tako da nitko i ne stigne svladati materiju u kojoj radi, a i propisi koji se odnose na lokalnu samoupravu su nedorečeni, komplicirani i nedovoljno precizni. Mora se puno raditi kako bi rad u općinskim upravama bio kvalitetniji.

**HR: U kome području postoji najviše pritužbi građana?**

Pokrajinski pučki pravobranitelj ima tri specijalizirana zamjenika i to za zaštitu prava djeteta, za zaštitu prava nacionalnih manjina i za zaštitu temeljem rodne ravnopravnosti i opći dio. Višestruko veći broj pritužbi imamo u tom općem dijelu. Ovdje se radi o općinskim tijelima uprave, raznim inspekcijama, pritužbama na njihov rad, rad Fonda za mirovinsko osiguranje, nepovezan radni staž,



probleme u svezi s mirovinom, područja zdravstvene zaštite, primjedbe na centre za socijalni rad, Republički geodetski zavod, ili na tijela koja rješavaju u drugom stupnju. Zanimljivo je kako raste broj pritužbi u području zaštite prava djeteta, pri tome ne mislim da je sada veći broj kršenja dječjih prava, nego da su u tom području građani postali svjesniji. To se najviše vezuje za centar za socijalni rad, brakorazvodne parnice, viđanje djeteta, povjeravanje roditelju na čuvanje, u školi nezadovoljstvo nastavnikom, vršnjačko nasilje... Pritužbe u području nacionalnih manjina su uvijek na istoj razini i tu je najviše pritužbi koje se odnose na službeni uporabu jezika i pisama gdje i mi upućujemo najviše preporuka i u najvećem postotku se one i izvršavaju.

**HR: Pritužbe građana u velikoj su mjeri usmjerene tijelima uprave, primjećujete li da službenici u tijelima uprave imaju senzibilitet za suradnju s vama?**

Mi uglavnom upućujemo preporuke gdje konstatiramo kako je neko tijelo radilo protivno zakonu i da je time prekršeno neko ljudsko pravo. Upućujemo i mišljenja gdje ukazujemo tijelu na nepravilnost i dajemo ideju kako je riješiti. U posljednje je vrijeme vidno poboljšanje, kao da su se tijela uprave ipak odlučila ne ići u smjeru uvjeravanja da pučki pravobranitelj nije u pravu, nego u smjeru provedbe naših preporuka. Ukoliko se obratimo nekoj službi pa nas ona ignorira, upućujemo dopis toj službi u kojoj navodimo tko nam se obratio, zašto, gdje je naveden problem, a događa se da tijelo šuti i ignorira nas. Nemamo mehanizme prinude, ali smo u mogućnosti obavijestiti izrav-

no više tijelo, npr. općinsko vijeće, što je onda svojevrsan stup srama, što ne vole ni načelnici općinskih uprava, pa se često ipak otklone nepravilnosti kako bi se izbjegla ova situacija.

**HR: Kada govorimo o pripadnicima nacionalnih zajednica, u kojoj su mjeri oni svjesni svojih prava i koliko traže njihovo ostvarivanje u praksi, npr. koliko traže izdavanje dokumenata na materinjem jeziku, vođenje postupka itd.?**

Pritužbi na vođenje odnosno nevođenje postupka na materinjem jeziku imamo veoma

Aniko Muškinja - Heinrich izabrana je za pokrajinsku pučku pravobraniteljicu u listopadu 2010. godine. Tijekom tridesetčetverogodišnjeg rada obavljala je veliki broj različitih poslova koji su joj omogućili da stekne raznoliko radno iskustvo, prije svega u područja radnih odnosa, uprave, pravosuđa i ljudskih prava, a radila je i kao odvjetnica. Prije izbora na dužnost pokrajinske pučke pravobraniteljice Aniko Muškinja - Heinrich je od 2008. godine obnašala dužnost državne tajnice u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava.

malo. Mislim da građani, a i veliki broj zaposlenika u tijelima uprave ne prave razliku između ustavnog prava građanina da se obrati bilo kom tijelu na svom jeziku, u kom slučaju se osigurava prevoditelj, od situacije da se cjelokupan postupak vodi na jeziku koji je u službenoj uporabi. Imamo pritužbe da negdje npr. nema matičara koji govori jezikom određene nacionalne manjine i onda upućujemo preporuke. Postoje i situacije kada stranke traže neka prava koja doista ne mogu ostvariti, jer za to ne postoji osnova. Sada radimo istraživanje koje se odnosi na rad matičarskih službi u svezi s upisom imena. Njime smo obuhvatili svih 45 općina u APV, a sada su se općinske uprave naviknule pa nam popune i dostave upitnik.

Završili smo i istraživanje o službama pravne pomoći u općinama gdje je rezultat po mom mišljenju poražavajući, jer općinske uprave uopće ne osjećaju potrebu da bi građanima dobro došla jedna takva služba gdje bi se mogli konzultirati i obratiti se za pomoć, usmenu ili pomoć u pisanju dopisa ili akata, jer ljudi ne poznaju pravo i zbog toga mnoga svoja prava ne iskorište.

**HR: Republika Srbija je donijela veliki broj propisa kojima se reguliraju prava i obveze svih građana i pripadnika nacional-**

na javnim raspravama nego se ide u pravcu onoga što je Vlada na vlasti zamislila i pro forme se da mogućnost da ljudi sudjeluju u tim javnim raspravama.

Što se tiče nabave i tiskanja udžbenika teret je doista ostao na nacionalnom vijeću. Oni jesu izabrani da sami i zajedno s državnim tijelima odlučuju o ovakvim stvarima. Oni imaju pravo iskoristiti sve zakonske mogućnosti, profesionalne, stručne, da se na odgovarajući način obrate i traže povratnu informaciju i da dalje reagiraju ukoliko im se ne izađe u susret. To jest zakonska obveza.

**HR: Kakva su vaša očekivanja za razdoblje koje je pred nama, koliko će se promijeniti stvari u domeni poštovanja ljudskih i manjinskih prava?**

Zaštita ljudskih i manjinskih prava je bitna i nadalje. Ovih dana u povodu desetogodišnjice postojanja i rada ove institucije i sama shvaćam kako je napredak i to što građani sada prepoznaju da im se krše prava, u odnosu na vrijeme kada nisu niti prepoznavali ni to. Nedavno je Vijeće Europe donijelo rezoluciju, uputilo je svim državama članicama da se vodi računa o pučkom pravobranitelju, odnosno instituciji zaštitnika građana, o njihovoj samostalnosti, kako financijskoj tako i u radu i da se posveti pozornost i ne miješa u rad ovih institucija, kao i da se suzdrži od formiranja institucija sličnih ombudsmanu zato što se tako razvodnjava i rad i povjerenje i dovodi u pitanje kvaliteta rada. Proslijedila sam je predsjedniku Skupštine APV i predsjedniku Vlade. Stalno sve treba podsjećati na tog građanina koga treba zamisliti da negdje stoji bespomoćan i sebe staviti u tu situaciju.

DAN SJEĆANJA NA ŽRTVU VUKOVARA

# Godinama već odlazim u Vukovar

*Vukovar je simbol pomirenja hrvatskog naroda i hrvatskog društva.*

*To je bio, to će i ostati bez obzira na dnevno-političke prijeopore,*

*zbog kojih netko radi podjele. Vremena su takva,*

*proći će i bit će bolje i u Hrvatskoj i u Vukovaru, komentirao je Josip Leko*



Vukovar, 18. studeni 2013. Na današnji dan, prije 22 godine, 18. studenoga 1991. nakon tromjesečne opsade i nadljudskog otpora slomljena je obrana Vukovara, a pripadnici bivše JNA i srpskih paravojnih postrojbi »očistili« su grad. Više od 8 tisuća vukovarskih branitelja i civila odvedeno je u srbijske logore – od Stajiceva i Begejaca do Mitrovice, Beograda, Aleksinca i Niša, a više od 22 tisuće Vukovaraca je prognano. Od početka bitke za Vukovar, 25. kolovoza 1991., ubijeno je 1624, a ranjeno 1219 ljudi.

Godinama već odlazim u Vukovar za Dan sjećanja, jer Vukovar je i moj grad, grad moje mladosti, grad prvoga zaposlenja. Godinama za taj dan dolazi mnoštvo građana a kolona sjećanja koja od vukovarske bolnice ide prema Memorijalnom groblju budi najdublje emocije. Oznake koje sa sobom nose sudionici svjedoče o mjestima iz kojih dolaze, i moram priznati da svakoga

studenoga u Vukovar dođe čitava Hrvatska, od Prevlake do Varaždina i od Pule do Tovarnika, ali i iz drugih regija gdje Hrvati žive – iz Bosne i Hercegovine, Srijema, Bačke, Austrije, Njemačke... Jedinostveno, uspravno i dostojanstveno, baš kao što žrtvi grada heroja i dolikuje.

## PREKINUTA KOLONA

Ta veličanstvena kolona sada je po prvi puta prekinuta. Unatoč obećanjima da će i ovostudentsko okupljanje u Vukovaru biti dostojanstveno i veličajno, stožer za obranu hrvatskog Vukovara organizirao je drugu, vukovarsku kolonu, koja je put Memorijalnog groblja krenula prije početka službenog protokola. Iako je prvotno najavljeno da će kolona zbog radova u samom centru Vukovara ići novom trasom, oni su pošli starom trasom i u jednom momentu lampionima i tijelima ljudi u obilježjima stožera blokirali put koloni u kojoj se nala-

zio državni vrh, predsjednik države, predsjednik Sabora i premijer sa svih 20 ministara. Nakon kratke konzultacije državni vrh se povukao i odlučio za posjet Ovčari, gdje će položiti i vijence, a predsjednik Sabora *Josip Leko* samo kratko je komentirao: »Vukovar je simbol pomirenja hrvatskog naroda i hrvatskog društva. To je bio, to će i ostati bez obzira na dnevno-političke prijeopore, zbog kojih netko radi podjele. Vremena su takva, proći će i bit će bolje i u Hrvatskoj i u Vukovaru.«

Da će do podjela doći moglo se naslutiti već kod početka službenog protokola, kada su u bolničkom krugu, koji je svih prethodnih godina bio prenapučen, ostali samo članovi državnog vrha s tek par stotina posjetitelja. Poslije blokade puta državnim vrhu, i protokol polaganja vijenaca je doživio promjenu, a ratni zapovjednik Vukovara *Branko Borković*, Mladi jastreb, koji se probio kroz blokadu s *Miletom Dedakovićem* - Jastrebom,

izjavio je kako mu je žao da nije bio postrojen i ešalon vojske, pa da se vijenci polože uz vojne počasti, što je do sada bio običaj.

## PRIČA NIJE ZAVRŠENA

Odvajanje državnog vrha tijelima i lampionima bacilo je sjenu na veličinu čitavog događaja, kojem je nazočilo stotinjak tisuća građana iz čitave Hrvatske, pa i svijeta, jer primijećeni su hodočasnici iz Toronta, Stuttgarta i drugih sredina. I svi su se okupili na svetoj misi koju je na Memorijalnom groblju predvodio nadbiskup đakovačko-osječki mons. *Đuro Hranić* i svima je na srce sjela nadbiskupova homilija. »Ovaj je grad nastao na žrtvi ljubavi a razoren je kricima mržnje. Zato se iznova rađa na ostacima ljudske riječi i djela i samo ljubavlju možemo nastaviti priču o gradu *Siniše Glavaševića* – Tko će čuvati moj grad, moje prijatelje. Grad to ste vi. Ova priča još nije završena, ona je živa i traje. Oni zbog kojih





smo danas ovdje, zajedno su s nama i poručuju – Grad to smo mi. Vukovar, na žalost, opet postaje simbol različitosti koja ranjava, a Vukovar je jedan...», rekao je nadbiskup Hranić pozivajući mnoštvo na ljubav i oprost, jer s ovoga mjesta želimo poći osnaženi ljubavlju.

A u predvečerje Dana sjećanja, u nedjelju 17. studenoga, diljem čitave Hrvatske zapaljeno je na tisuće svijeća i lampiona u čast vukovarske žrtve. Samo u Osijeku upaljeno je više od 8 tisuća lampiona od križanja Vukovarske ulice s Radićevom, pa sve do Zelenog polja. A sa Zelenog polja, točno u ponoć, put Vukovara je pošla pješice kolona dragovoljaca, pripadnika osječke 106. brigade i ljudi dobre volje koji se idu pokloniti žrtvi Vukovara. I to već deseti put, rekao je *Darko Nađ*, predsjednik UHDDOR-a Osječko-baranjske županije. A ispratili su ih gradonačelnik *Ivica Vrkić* i pjesma.

## PONOVNO RANJEN GRAD

I kad sam već spomenuo gradonačelnika Ivicu Vrkića, pripremajući izvješće nazvao sam ga i pitao za komentar jučerašnjeg događanja, i to s razlogom. Naime, Ivica Vrkić bio je na čelu tima koji je vodio zahtjevnju aktivnost, mirnu reintegraciju hrvatskog Podunavlja u sustav Republike Hrvatske. Vrkić je nekoliko puta izjavio kako je to jedna od važnijih etapa na njegovom životnom putu, a raduje ga da je čitav svijet pozdravio to kao najbolje odrađenu mirovnu misiju Ujedinjenih naroda, uz napor tima kojega je odredilo vodstvo Republike Hrvatske i prinos međunarodne zajednice, koju je zastupao general *Klein*. Na žalost, Vukovar ovih dana nije djelovao ni mirno ni reintegrirano. Istina je, suglasio se Vrkić, prijepori su ostali, mada je posljednjih dana bilo uvjeravanja da se kolone neće dijeliti i da Vukovar zaslužuje dosto-

janstvo. Čak je predlagao da u koloni zajedno budu premijer *Milanović* i vođa najveće oporbene stranke *Karamarko*, no očito glas razuma nije došao do svakoga uha. Sve prolazi, proći će i ovo, ali ne mora se uvijek učiti na vlastitim pogreškama.

I da završim. U »vladinoj koloni« bio je i *Bojan Glavašević*, sin legende obrane Vukovara, Siniše Glavaševića, čovjeka koji je nadljudskom snagom do posljednjeg dana u svijet slao istinu o Vukovaru. Vidno potresen, nije htio davati izjave, ali istu se večer oglašio na Twitteru: »Tko su oni koji mene nazivaju 'nevukovarskom Hrvatskom'. Ne mogu mi oduzeti Vukovar,

on je moj koliko god to nekomu smetalo. U svome gradu ne trebam ničiju gostoljubivost, jer nisam gost«. Bojan se poslije ipak probio do Memorijalnog groblja, odao počast i zapalio svijeću i samo dodao. »Uspjeli su onečistiti nešto što je bilo čisto, mjesto jedinstva ovih ljudi bez obzira na politiku, mišljenje i sve ostalo. Vukovar je bio nešto oko čega smo uvijek bili zajedno. A sad osjećam gorčinu«.

»Ne brinite za grad« poručio je prije smrti Siniša Glavašević, prije nego je ubijen na Ovčari. »Grad to ste vi«. Taj grad je ovoga studenoga 2013. godine ponovno ranjen.

Slavko Žebić

## POSTOCI

Usporedo s pripremama za obilježavanje 22. obljetnice žrtve Vukovara, Stožer za obranu hrvatskog Vukovara započeo je i aktivnost na prikupljanju potpisa za održavanje referenduma za izmjenu Ustavnog zakona, a referendumsko pitanje glasi: Jeste li za to da se članak 12. stavak 1. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina mijenja tako da glasi – »Ravnopravna službena uporaba jezika i pisma kojim se služe pripadnici nacionalne manjine ostvaruju se na području jedinice lokalne samouprave, državne uprave i pravosuđa, kada pripadnici pojedine nacionalne manjine čine najmanje polovinu stanovnika takve jedinice«. U obrazloženju nakane rečeno je da Stožer polazi od prakse većine europskih zemalja gdje je udio u broju stanovnika također određen barem potrebnom polovicom, no ono što se iz ponudena ne vidi, čini se da Stožer radi u interesu srpske nacionalne manjine i tjera vodu na njihovu vodenicu. Iz posljednjega popisa da se zaključiti da je takvih lokalnih sredina diljem Hrvatske barem desetak i više gdje srpska nacionalna manjina čini polovicu, i više od ukupnog broja stanovnika u tim sredinama, pa će dobiti pravo na uporabu jezika i pisma, no bez toga će prava ostati Mađari, Slovaci, Česi, Rusini, koji su ovo pravo konzumirali dulji niz godina i nikada nije bilo prijepora u tim sredinama, niti je ikada zabilježena zlouporaba tog njihovog prava.



## VRIJEME, LJUDI, DOGAĐAJI

Pripremaju: Lazar Merković i Milovan Miković

# KRONOLOGIJA od 22. do 28. studenoga

## 22. STUDENOGA 1938.

Održana je prva, redovita godišnja skupština Hrvatskog akademskog društva »Matija Gubec«. Novu upravu čine: predsjednik *Marko Horvatski*, dopredsjednik *Đuro Tomić*, tajnik *Miroslav Štemer*, rizničar *Bela Bačlija*, knjižničar *Šime Francišковиć*, zatim *Ivo Stantić*, *Tereza Dulić*, *Ivan Tikvicki* i *Franjo Kujundžić*.

## 22. STUDENOGA 2004.

Zvonjavom zvona u svim subotičkim crkvama počela je Interkonfesionalna konferencija na temu: »Uloga Crkve u vjerskoj, kulturnoj i međunarodnoj suradnji na putu europskih integracija«. Nakon cjelodnevnog rada u Subotici, skup je sutradan nastavljen zasjedanjem u Bečeju.

## 23. STUDENOGA 1791.

Gradski vijećnik, senator *Ivan Sučić* izabran je za suca slobodnog kraljevskog grada Maria Thereziopolis. Ovu dužnost obnaša dvije godine, nakon čega je 1778. izabran za gradskog kapetana, a u ljeto 1796. postaje prvi gradonačelnik Subotice.

## 23. STUDENOGA 1909.

Rođen je *Matija Poljaković*, dramski spisatelj i romansijer, po obrazovanju pravnik. Autor je preko trideset dramskih tekstova: pučkih igroka, komedija, groteski, drama, radio-drama, te tv-serijala o »Boltinim zgodama i nez-

godama«, snimljenog i djelomice prikazanog u mreži Jugoslavenske televizije. Njegov igrokaz »Č'a Bonina razgala« održao se na sceni subotičkog Narodnog kazališta više od dva desetljeća i doživio veliki broj izvedbi. Umro je 15. ožujka 1973.

## 23. STUDENOGA 1909.

Rođen je *Stjepan Bartolović*, spisatelj, kritičar i lektor subotičkog Hrvatskog narodnog kazališta. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a potom kao profesor služi u Sinju, Dubrovniku, Zagrebu i Subotici. Uz etnografsku, sakuplja i jezičnu građu za rječnik šokačkih Hrvata iz Bačke. Umro je 11. veljače 1992.

## 24. STUDENOGA 1918.

U hotelu »Hungaria« (danas »Lifka«), održane su dvije bunjevačko-srpske skupštine, gdje je izabrano 75 predstavnika Subotice za Veliku narodnu skupštinu Vojvodine u Novom Sadu. Izaslanici su još istoga dana krenuli na put. Na željezničkom kolodvoru im se pridružilo izaslanstvo Bajskog trokuta.

## 24. STUDENOGA 1989.

Umro primarijus dr. *Vinko Perčić*, istaknuti liječnik, gastroenterolog, dugogodišnji načelnik Internističkog odjela subotičke Bolnice, utemeljitelj međunarodnog znanstvenog skupa »Internistički dani«, visoke reputacije.

Budući da je i strasni ljubitelj umjetnosti sakupio je, pozornosti vrijednu, zbirku likovnih djela. Dio ove bogate kolekcije darovao je gradu Zagrebu, a s drugim dijelom (uključivši i njegovu obiteljsku kuću) utemeljena je »Zavičajna galerija dr. Vinko Perčić«. Rođen je 20. veljače 1911. godine.

## 25. STUDENOGA 1918.

U Novom Sadu je započelo zasjedanje Velike narodne skupštine Vojvodine, kojem prisustvuju izaslanici subotičkih Bunjevaca i Srba. Na skupu je odlučeno da se ovi krajevi odcijepi od Mađarske i priključe novoj državi u nastanku.

## 25. STUDENOGA 1971.

Pri HKUD-u »Bunjevačko kolo« otvoren je Književni salon. Prvi gosti bili su dr. *Jasna Melvinger*, dr. *Draško Ređep* i *Petko Vojnić Purčar*. Ustvari, bio je to nastavak nekadašnjeg Književnog salona *Ivana Pančića*, koji je krajem 50-tih i u prvoj polovici 60-tih godina XX. stoljeća djelovao u njegovom rodnom gradu.

## 26. STUDENOGA 1918.

Na zasjedanju Velike narodne skupštine Vojvodine vlč. *Blaško Rajić* i *Jaša Tomić* izabrani su za zastupnike Vojvodine pri Vladi u Beogradu. Sličnu misiju u Zagrebu obavljali su Subotičani dr. *Jovan*

*Manojlović* i Novosađanin *Petar Konjović*.

## 27. STUDENOGA 1830.

Popisom je utvrđeno da Subotica s okolicom ima 33.667 žitelja. Tijekom godine rođeno je 1.558 djece, a umrlo 1.007 osoba. U gradu radi 8 mesnica, a svakom mesaru pripada 50 lanaca pašnjaka. Zakupci za zemlju plaćaju po jedan zlatnik.

27. studenoga 1848.

Pojavio se prvi broj mađarskih novina »Honnunk Állapota« (»Stanje naše domovine«). Urednik i nakladnik ovoga tjednika bio je svećenik *Ferenc Szép*.

## 27. STUDENOGA 1927.

Na trgu ispred Gradske kuće otkriven je spomenik samozvanom caru *Jovanu Nenadu Crnom*, podignut u povodu 400. obljetnice njegove pogibije. Izradio ga je kipar *Petar Palavičini*.

## 28. STUDENOGA 2002.

Pozdravnim govorom gradonačelnika Subotice *Istvána Ispánovicsa* i izlaganjem *Lazara Merkovića* o liku i djelu *Balinta Vujkova*, u Velikoj vijećnici Gradske kuće, započeo je prvi dvodnevni skup – »Dani Balinta Vujkova« – posvećen stvaralaštvu ovoga sakupljača, obrađivača i tumača narodne predaje u podunavskih Hrvata, ponajprije Bunjevaca i Šokaca.



## JUBILEJ SUBOTIČKOG GERONTOLOŠKOG CENTRA

# Dostojanstvo starih se ne smije povrijediti

*Posebno smo obraćali pozornost da se ne povrijedi dostojanstvo starih osoba, kaže prva direktorica Gerontološkog centra Natalija Novaković*

Ove godine subotički Gerontološki centar, ustanova socijalne zaštite, obilježava 35 godina rada. *Natalija Novaković* (1933., djevojačko prezime *Tucakov*), bila je prva direktorica subotičkog Gerontološkog centra, koji je s radom počeo davne 1977. godine.

Rođena je u Srbobranu, gdje je počela pohađati gimnaziju. Nakon brojnih problema obitelji Tucakov zbog konfiskacije imovine, Natalija nakon preseljenja u Suboticu 1947. nastavlja školovanje u Medicinskoj školi, a boravi u internatu. Nakon završene škole, prema tadašnjoj »planskoj raspodjeli« dobiva posao u Bačkoj Topoli u Upravi dječjih jaslji, početkom pedesetih godina.

Nakon Bačke Topole, kraće vrijeme radi u subotičkoj bolnici kao glavna sestra kirurgije, a već 1953. odlazi na Vojno-medicinsku akademiju u Beogradu, gdje uči za anesteziologa. Zbog bolesti se vraća u Suboticu i nakon izlječenja od zarazne žutice zapošljava se u Medicinskoj školi, gdje radi kao nastavnica sve do 1971. godine.

## OSNUTAK CENTRA ZA KUĆNU NJEGU I POMOĆ

»U međuvremenu sam izvanredno završila Višu medicinsku školu u Beogradu,

a 1971. godine imenovana sam za direktoricu Centra za kućnu njegu i pomoć. Osnivač je bila Općina, a izrada projekta za rad Centra je moje autorstvo, kao i osnatak klubova za umirovljenike. Sjedište te ustanove je bilo smješteno u zgradi Crvenog



starosti zovu babe. O starim osobama ne treba razmišljati stereotipno, kao da one, još dok su žive, više nemaju što tražiti u ovome životu«, kaže Natalija Novaković.

križa u Šenoinoj ulici. Takvi su centri već postojali primjerice u Beogradu i Zagrebu, povezala sam se s tim ustanovama da vidim kako funkcioniraju, a glede financijskih kalkulacija prilikom pravljenja koncepcije rada Centra puno mi je pomogla *Nevena Dulić*. Dakle, u pitanju je skrb za stare i nemoćne – od medicinske pomoći, do spremanja, loženja, kupanja, pedikira. Jedan dio plaćanja tih usluga je pomagala Općina, a ostalo su plaćali korisnici ili srodnici. U Subotici je te 1971. bilo 17,5 posto osoba u starosnoj skupini od 65 godi-

na, pa naviše«, kaže Natalija Novaković i navodi kako je prvi klub za umirovljenike otvoren u Mjesnoj zajednici Kertvaroš davne 1973. godine, a potom i klubovi u Ulici Petra Drapšina, Braće Radića, te klub u naselju Bajmok, te da su ti klubovi bili mjesto

»Inzistirala sam da medicinske sestre budu upoznate s problemima korisnika našeg Centra, kao i socijalni radnici. Ponekad su se događala velika prijateljstva i poneke ljubavi u pozno doba među korisnicima, a sigurno da nije dobro da se u ovome podneblju žene već i od 40 godina

okupljanja, razgovora i druženja, mogle su se pročitati novine ili gledati TV, a mogao se izmjeriti tlak i razina šećera u krvi, te dati rublje na pranje.

## OSNUTAK I RAD GERONTOLOŠKOG CENTRA

Izgradnja Gerontološkog centra je započela 1975. godine, a Centar počinje s radom koncem 1977. godine. Natalija Novaković je imenovana za prvu direktoricu. U Gerontološkom centru su bili ambulanta, kuhinja, blagovaonica, uredi, korisnicima su bile omogućene usluge pranja

i glačanja rublja. Kapacitet korisnika je tada bio oko 150 osoba.

»Dolaskom u Gerontološki centar stare osobe promijene sredinu življenja. Smatrala sam da se taj proces njihovog preseljenja mora odvijati pod interdisciplinarnom pozornošću. U taj su proces bili uključeni socijalni radnici, neuropsihijatar, andragog – pedagog za odrasle, liječnici i naravno medicinske sestre. Obraćali smo pozornost da u našem Centru, osim rehabilitacije za bolesne, postoji i rekreacija za zdrave, a posebice smo obraćali pozornost da se ne povrijedi dostojanstvo tih starih osoba. Poticali smo i odlaske na izlete, a o prehrani korisnika su skrbrili nutricionisti i dijetetičari. Od početka rada Gerontološkog centra formirala sam i knjižnicu. Pokretni korisnici su bili smješteni sve do četvrtog kata, peti smo formirali za ležeće korisnike, a dograđen je i šesti kat. Kapacitet u početku nije bio popunjen, dolazili su i razni sportaši na smještaj, kada bi igrali utakmice u Subotici, ali je vremenom kapacitet popunjen.«

Natalija Novaković 1991. odlazi u mirovinu, a većinu poslova u kući još obavlja sama, uz pomoć pri spremanju. Kaže kako dan »proleti«.

Zvonko Sarić

# S tugom i sjetom o Vojvodini

**Što se događalo u Subotici tijekom i neposredno poslije Prvog svjetskog rata bila je tema dijela predavanja povjesničara Mirka Grlice, održanog u Gradskoj knjižnici u organizaciji Rotaract kluba**

**V**rlo brzo po izbijanju Prvog svjetskog rata njegove posljedice su se osjetile i u Subotici, osim toga što su mnogi Subotičani bili mobilizirani, ubrzo u grad u sve većem broju počinju stizati mrtvački kovčezi s fronte. Prema postojećim podacima u tom ratu je 1588 Subotičana ostavilo svoje živote, najvećim dijelom kao borci austrougarske vojske. Ubrzo po izbijanju rata u Subotici je zabranjeno sve što je bilo vezano za manjinsku populaciju, njihove stranke i tisak, a 20. kolovoza nekoliko viđenijih Srba u gradu, prije svega trojica braće iz obitelji *Manojlović* i *Jovan Radić*, bili su uhićeni kao taoci za slučaj eventualnih nereda u gradu. Zahvaljujući intervenciji *Istvána Vojnića*, visokog dužnosnika tada vladajuće Tiszine stranke, koji je garantirao za svoje sugrađane da su časni i poštjeni ljudi, oni su se vrlo brzo našli na slobodi, ali pod policijskom prisмотрom. I mnogi bunjevački prvaci također su stavljeni pod prisмотрu, poput *Paje Kujundžića*, *Blaška Rajića*, *Sándora Rajčića* i drugih.

Premda se život u gradu odvijao poprilično normalno, s fronti stižu vijesti o sve većem broju poginulih, a gotovo je nepoznat podatak da je 23-oje Subotičana sudje-

lovalo u ratu na Solunskoj fronti, gdje su se prebacili kao ruski zarobljenici. Naime, 1916. svi austrougarski vojnici slavenske pripadnosti povučeni su sa srpske fronte, budući da su se pokazali kao veoma nelojalni austrougarskoj vojsci, i većinom su bili upućeni na rusku frontu, gdje su se, pak, masovno predavali ruskoj vojsci te se kao ratni zarobljenici prijavljivali za dobrovoljce i prebacivali na Solunsku frontu.

## UJEDINJENJE PREKO ZAGREBA ILI BEOGRADA?

Tijekom ratnih godina u Subotici nema velikih događanja, ali kada su počele stizati vijesti da se rat bliži kraju organiziran je 2. listopada 1918. godine sastanak na kojemu su neovisni intelektualci Srbi i bunjevački Hrvati zauzali stav da će se i oni voditi principima samoopredjeljenja naroda, koje je već tada iznio američki predsjednik *Wilson*. Sastanak je vrlo brzo ponovljen u Subotici 24. i 25. listopada na kojemu su se okupili predstavnici iz cijele Vojvodine. »U isto vrijeme u Subotici, 25. listopada, održava se još jedan sastanak u kući *Albe Malagurskog*, gdje su se skupili bunjevački i srpski prvaci, i između ostalog dogovorili se da u

čitavu priču uvuku i *Blaška Rajića*, ispostaviti će se dominantnu osobu u Subotici za sve kasnije događaje. Njega su zamolili da ode u Zagreb i ispita kakvo je stanje, budući da su se i tamo dešavale velike promjene. On je uz dozvolu crkvenih vlasti otputovao u Zagreb, gdje je prisustvovao povijesnom skupu proglašenja Kraljevine SHS. Međutim, kada je pitao što da radi kad se vrati u Suboticu, dobio je odgovor – radite što najbolje mislite da je potrebno. To je u stvari bila realna situacija onoga što se dešavalo u cijelom okruženju, jer glavne poluge odlučivanja nalazile su se u sasvim drugim rukama. U Subotici 27. listopada dolazi do sastanka jedne druge grupe. Ovoga puta na povijesnu scenu stupa Narodna radikalna stranka. *Jaša Tomić*, *Mita Klicin* i još nekoliko radikala iz Kikinde i Sombora dolaze u Suboticu i s braćom *Manojlović* zastupaju drugu ideju. Znači, od one bunjevačke ideje koja je prije svega pokušavala ujedinjenje u jugoslavensku državu ostvariti preko Zagreba, radikalna opcija je smatrala da je logičnije i jednostavnije da ujedinjenje ide preko Kraljevine Srbije, i ta dvojnost će ostati tijekom čitavog ovog razdoblja, do formiranja Jugoslavije. Te dvije opcije,

gotovo jednake po brojnosti, ostale su stalno na povijesnoj sceni«, kazao je Grlica.

## KÁROLY ZAPREPAŠTEN BUDUĆOM GRANICOM

U Subotici se 31. listopada formira Mađarsko nacionalno vijeće za čijeg je predsjednika izabran *Simon Mukić*, predstavnik Neovisne stranke, i ono okuplja u gradu mađarske ljevičare, socijaldemokrate, predstavnike radnika, te već 1. studenog preuzimaju vlast u gradu. Kroz nekoliko dana, 6. studenog, stižu prvi austrougarski vojnici iz 86. pešadijskog puka koji se vraćaju s fronte, a tog istoga dana u suprotnom pravcu iz Budimpešte u Beograd putuje *Mihály Károly*, koji je tada na čelu države, radi potpisivanja primirja s Vladom Srbije i s glavnokomadujućim frontom francuskim generalom *Franchetom d'Espereyem*, osobom koja je doslovno diktirala sve na ovom prostoru. Međutim, *Károly* je zaprepašten kada mu je srpska strana predočila liniju budućeg razgraničenja koja će ići od ušća Marosa u Tisu kod Segedina, preko Baje do Pečuha na Dravu. On to nije mogao potpisati, smatrao je da nitko u Mađarskoj neće pristati na to, te kazao da se pogotovo ne slaže s tim da Subotica izađe



iz sastava mađarske države. U povratku iz Beograda zadržao se na subotičkom kolodvoru gdje je dao intervju novinariima Bácskai Hirlapa, i tako su Subotični prvi čuli vijesti o tome što se događalo u Beogradu. Ispostavilo se da je ta nespremnost Károlya pogodovala srpskoj strani da uradi ono što je namjeravala – da zaposjedne prije potpisivanja primirja čitav taj teritorij i tako stekne legitimitet za njegovo potraživanje na mirovnoj konferenciji. Zbog ovog stava Mađarska je posljednja potpisala primirje, a to je tjedan dana kasnije učinio *Bela Linder*, mađarski ministar vojske.

Dva dana prije ulaska srpske vojske u Suboticu, 11. studenog, po ugledu na Mađarsko nacionalno vijeće, u hotelu Hungaria osniva se Bunjevačko-srpski narodni odbor. Ovom skupu prisustvuje nekoliko tisuća ljudi, a za predsjednika je izabran *Šime Milodanović*, pukovnik austrougarske vojske, za potpredsjednike *Vladislav Manojlović* i *Blaško Rajić*.

## SRPSKA VOJSKA POSTAVLJA NOVU GRADSKU UPRAVU

Istoga dana kada je Linder išao potpisati primirje u Beograd, iz pravca Novog Sada vlakom dolazi srpska vojska. Tada više nema nikakvih ratnih operacija, a mađarska vojska se sva povukla. »U 13 sati iz Novog Sada je krenula kompozicija s oko 1.300 vojnika, vlak se zadržao u Vrbasu, a komandant *Ante Živulović* je nazvao telefonom subotičku postaju i zapitao kakva je situacija u gradu. Rečeno mu je da ima još nešto austrougarskih vojnika, ali se oni upravo pakuju i odlaze, na što je vlak sa

srpskom vojskom krenuo u Suboticu i u 18 i 35 stigao na kolodvor. Tu ih je dočekalo dosta svijeta, uzbuđenje je bilo na veliko, a prvi je pred *Antu Živulovića* istupio *Šime Milodanović*, predsjednik BSNO, i onako kako se tada pretenciozno govorilo kazao da ga pozdravlja u ime 70.000 Bunjevaca i 5.000 Srba, koliko ih živi u Subotici. Danas

vi, a nakon nekoliko dana, 20. studenog, postavljena je kompletna nova uprava bez ikakvih izbora. Za gradonačelnika je postavljen *Stipan Matijević*.

## KLJUČNA ULOGA BLAŠKA RAJIĆA

Drugi veliki zbor Bunjevačko-srpskog narodnog vije-

jednom ranijem sastanku u Matici srpskoj subotički predstavnici potpisali da će glasovati na toj skupštini za ujedinjenje u Jugoslaviju, ali preko Zagreba. Nekoliko subotičkih Srba, s familijom *Manojlović*, nije potpisalo tu opciju, ali je taj većinski stav i odluka ostala kao obveza za izjašnjavanje svih Subotičana. Prije nekoliko godina pronašao sam sjećanja *Marka Protića* na taj događaj u kojem se govori o tome da Subotičani s tugom i sjetom idu u Novi Sad za razliku od delegata iz Kikinde, koji su išli istim vlakom, veseli, sa srpskim trobojkama i natpisima Velika Srbija. Ta dvojnost će se izraziti i na Velikoj narodnoj skupštini u Novom Sadu, prije svega inzistiranjem *Jaše Tomića* i njegovom podrškom iz Beograda. Bilo je to vrijeme kada nije bilo puno prostora za demokraciju, Beograd je bio taj koji je mogao diktirati uvjete kako će se stvari razvijati, i tako se i desilo. Ključnu ulogu na Velikoj narodnoj skupštini odigrao je Subotičanin *Blaško Rajić* koji je, mimo odluke koja je bila dogovorena prije sjednice, izašao u javnost i poslije govora *Jaše Tomića* prihvatio njegov prijedlog da se ujedinjenje uradi preko Beograda, i takva odluka je ostala. Kasnije će to sve potvrditi odluke mirovne konferencije u Trianonu«, kazao je *Grlica* dodajući, kako je također činjenica da je odluke o budućnosti Vojvodine donosilo njeno slavensko stanovništvo, koje u to vrijeme čine Srbi (32 posto stanovništva Vojvodine) i ostali Slaveni još 6 posto. Nijemci, Mađari i Rumunji čine ostatak stanovništva ali oni, kao pripadnici ratom poraženih naroda, nisu imali svoje predstavnike.

S. Mamužić



Iz fundusa Gradskog muzeja Subotica:  
naslovnica francuskog Le Miroir iz Prvog svjetskog rata

znamo da su to bile pretjerane brojke, ali tada je bilo normalno reći takvo što, to su radili svi«, kazao je *Grlica*. On je dodao da su srpsku vojsku pozdravili i predstavnici mađarskih vlasti u gradu, te je taj susret protekao u vrlo uljudnom i gotovo džentlenskom ozračju, međutim realnost je bila sasvim drugačija. Srpska vojska je vrlo brzo zaposjela vlast u gradu, već sljedećeg dana obavljeno je postavljenje nekoliko dužnosnika u gradskoj upra-

ća dešava se 24. studenog na kojem su izabrani delegati za Veliku narodnu skupštinu u Novom Sadu. Birani su po principu jedan delegat na tisuću stanovnika, te je sljedećeg dana 75 poslanika (70 Bunjevaca i 5 Srba) otišlo za Novi Sad. Među njima je bilo i nekoliko žena, što pokazuje koliko je Subotica u to vrijeme bila liberalna sredina. »Subotičani su imali stav koji će se pokazati kao oporbeni u Velikoj skupštini u Novom Sadu, jer su na

## REFERENDUM O BRAKU KAO ŽIVOTNOJ ZAJEDNICI MUŠKARCA I ŽENE

Hrvatski sabor 8. studenoga 2013. godine donio je odluku o provedbi državnog referenduma koji će se održati u nedjelju, 1. prosinca, radi donošenja odluke o referendumskom pitanju utemeljenom na zahtjevu Građanske inicijative »U ime obitelji« da se promijeni i definira u Ustavu Republike Hrvatske definicija braka kao životne zajednice žene i muškarca.

O ovome referendumu već tjednima se vode znane i neznane rasprave. Rasprava i različitih mišljenja ima na pretek, no samo je jedno referendumsko pitanje na koje treba odgovoriti, a ono glasi: »Jeste li za to da se u Ustav Republike Hrvatske unese odredba po kojoj je brak životna zajednica žene i muškarca?« Odgovor može biti za ili protiv!

## U OKVIRU PRAVNOG STANDARDA

Hrvatska kao članica Europske unije o izjednačavanju istospolne veze s brakom odlučuje kao samostalna država. Republika Hrvatska iskazala je definiciju braka u postojećem Obiteljskom zakonu, čl.5., kao životnu zajednicu muškarca i žene. Podržavanje teze o kršenju ljudskih prava i diskriminaciji, značilo bi da Obiteljski zakon zadnjih 10 godina krši ljudska i građanska prava. U svom obrazloženju o ovome referendumu Ustavni sud je među ostalim rekao da Hrvatska priznaje brak, kao i izvanbračnu zajednicu i istospolnu zajednicu, što je u skladu s europskim pravnim standardima. Eventualna dopuna Ustava odredbom prema kojoj je brak životna zajednica žene i muš-

# Za ili protiv



*Potpisi za referendum krajem svibnja su prikupljeni i u Subotici*

karca ne smije imati utjecaj na daljnji razvitak zakonskih okvira instituta izvanbračne i istospolne zajednice u skladu s ustavnim zahtjevom da svatko u Hrvatskoj ima pravo na poštovanje i pravnu zaštitu obiteljskog života, istakli su suci.

## STAV CRKVE

Doktor crkvenog prava vlč. *Ivica Ivanković Radak* o ovome pitanju kaže: »Ako gledamo na brak kao na zajednicu muškarca i žene, onda se istospolna zajednica ne može zvati brakom, jer nije zajednica muškarca i žene, i obrnuto. Razgovarajući na ovu temu, treba odmah naglasiti da osobe koje osjećaju istos-

polne sklonosti, ni na koji način nisu manje vrijedne i ne uživaju manje dostojanstvo, naprotiv, one imaju jednako ljudsko dostojanstvo kao i svaka druga osoba, zaslužuju poštovanje, i ne snose odgovornost za takvu vrstu svojih osjećaja. Međutim, ne nazivanje jedne istospolne zajednice brakom, što sa sobom nosi i nemogućnost usvajanja djece, ne može se zvati uskraćivanjem pojedinih prava ili kršenjem osnovnih ljudskih prava, diskriminacijom, što je fraza koja je danas postala gotovo floskula. U ovakvim diskusijama se smetne s uma središnje i glavno pitanje: koja su prava djece, jer djeca su ta koja u cijeloj priči imaju daleko veća prava u odno-

su na odrasle, jer je riječ o slabijim, nezaštićenim osobama, i nikako ne smiju postati objekt nečijih prava i eventualne javne rasprave, nego primarno i samo subjekt, koja su prava supružnika koji žele živjeti u braku kao zajednici muškarca i žene?!«

## NE ZANEMARITI PRAVA DJECE

Kako prenosi portal [www.bitno.net](http://www.bitno.net) o istospolnim brakovima se oglasio i papa *Franjo* koji je među ostalim rekao: »Ne! Brak jednoga muškarca i jedne žene nije ista stvar kao i zajednica dvije osobe istoga spola. Dobro razlikovati, ne znači diskriminirati, nego upravo znači poštovati. U doba kada se silno naglašava vrijednost kulturnih i društvenih vrijednosti, zaista je kontradiktorno minimalizirati neke temelje ljudske različitosti. Otac i majka nisu jedno te isto...« »Dobro pazimo da nam se ne dogodi da, nastojeći progurati naprijed prava odraslih, ne gurnemo u stranu prava djece«..., kazao je Sveti Otac.

Potpisi za referendum krajem svibnja su prikupljeni i u Subotici, a oko čega se nesebično angažirao *Mihajlo Skenderović*, koji je naglasio kako je bilo kratko vrijeme za prikupljanje potpisa, na taj način su i Hrvati iz Vojvodine dali svoj mali doprinos. Svi koji su državljani Republike Hrvatske, a žele izaći i glasovati na referendumu, imaju pravo to učiniti (ukoliko se nalaze na popisu birača) u nedjelju, 1. prosinca 2013. godine, u vremenu od 7 do 19 sati u Veleposlanstvu RH u Beogradu i u Generalnom konzulatu RH u Subotici.

Ž. V.



# Bolest je neravnoteža energija

*Tradicionalna kineska medicina pacijenta promatra kroz njegovo fizičko, mentalno, emotivno i duhovno stanje*

Akupunktura je dio tradicionalne kineske medicine koja se kao metoda liječenja spominje u staroj Kini oko 3000 godina p.n.e. Tradicionalna kineska medicina nije narodna medicina ili nadriliječništvo, kako se kod nas nerijetko smatra, već znanstveni medicinski sustav, priznat i od Svjetske zdravstvene organizacije, čiji studij, kao i u klasičnoj zapadnoj medicini, traje pet godina nakon čega liječnici dodatno još godinu dana specijaliziraju metode liječenja – akupunkturu, herbalnu terapiju ili terapijsku masažu. »U tradicionalnoj kineskoj medicini na čovjeka se gleda kao na cjelinu i dio cjeline, te se stoga neće liječiti samo simptom«, kaže mr. sci. dr. Branka Geczy Buljovčić, otorinolarinolog i akupunkturistica u poliklinici »Sente«.

## KLASIČNA MEDICINA NIJE UVIJEK USPJEŠNA

Po diplomiranju na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu, dr. Geczy Buljovčić je u Ljubljani specijalizirala uho, grlo, nos (s posebnim usmjerenjem na audiologiju), te posljednjih 15 godina radila na ljubljanskoj Klinici za uho, grlo, nos baveći se dijagnostikom pacijenata s problemima sluha, ravnoteže, vrtoglavice i specijalnim fenomenom zujanja u ušima. »Klasičnom medicinom možemo uspješno liječiti probleme sa sluhom, primjerice, danas postoje operacije ugrađivanja umjetnog uha tzv. kohlearnog implanta

bebama koje se gluhe rode, tako da praktički više neće biti gluhoonijemih koji se koriste jezikom znakova, jer takva djeca mogu čuti uz pomoć tog elektronskog uređaja. Međutim, poremećaj ravnoteže ili zujanje u ušima su simptomi čije liječenje klasičnom medicinom nije uvijek uspješno. Grupa tih pacijenata koji su radi zujanja u ušima veoma hendikepirani odvela me je u traganje za novim načinima liječenja ili pomaganja tim



Branka Geczy Buljovčić

pacijentima koji se strašno muče«, kaže dr. Branka Geczy Buljovčić. Tražeći način kako da pomogne pacijentima s problemom tinitusa (zujanje u ušima) koji vremenom za njih postaje neizdrživ, i nastojeći da izbjegne prepisivanje sedativa i antidepresiva, počinje njeno upoznavanje i oduševljavanje rezultatima koji se postižu liječenjem akupunkturinom. Posljednjih šest godina se dodatno educirala u tom pravcu kod prof. Derviševića, koji važi za jednog od najvećih stručnjaka za akupunkturu iz regije nekadašnje Jugoslavije, a potom odlazi i

na stručni seminar na Institutu tradicionalne kineske medicine u Pekingu.

## EMOTIVNE REAKCIJE VAŽNE ZA ZDRAVLJE

»Kineska medicina ne promatra niti jednu bolest izolirano, već ljudsko tijelo vidi kao cjelinu te pacijenta promatra kroz njegovo fizičko, mentalno, emotivno i duhovno stanje. Akupunktura poznaje meridijane (kanale) i u njima poznaje točke, koje se odrede ovisno o simptomu i vrsti poremećaja, te s tih točaka treba dovoditi ili odvoditi energiju koja kruži meridijanima i ponovno uspostaviti ravnotežu yina i yanga, dvije energije koje se pretačaju jedna u drugu. Kineska medicina će svrstati čovjeka po načinu života, emotivnim reakcijama (kojih razlikuje pet – strah, žalost, ljutnja, briga i nedostatak radosti), jer smatra da se i naše emotivne reakcije također talože i mogu zaustaviti ili smanjiti tok energije«, objašnjava dr. Branka Geczy Buljovčić, te ističe da je akupunktura najučinkovitija u početku kada postoji samo poremećaj funkcije organa koji se još ne može dijagnosticirati zapadnom medicinom, odnosno dok još nije nastupio ozbiljan organski poremećaj. Tako je veoma uspješna kod liječenja glavobolja i migrene, alergija osobito onih koje djeluju na dišne organe, zapušen nos, kod astme, bronhitisa, kod brojnih problema s kralježnicom, stanja nakon nekih povreda, akutnih i kroničnih bolova u ramenu, vratu i leđi-



ma, do poremećaja funkcije reproduktivnih organa, nerve, nesanice, poremećaja u prehrani, itd.

Dr. Branka Geczy Buljovčić dodaje kako će pacijenti u Kini pomoć akupunkturologa zatražiti i kod gripe, prehlade i viroze, izbjegavajući tako antibiotke, za razliku od naših pacijenata koji se obraćaju u poodmaklim fazama ozbiljnih organskih poremećaja očekujući čuda od alternativne medicine. Ona dodaje i da uspješnost liječenja akupunkturinom podrazumijeva postupno mijenjanje načina ishrane, energetske vježbe i biljnu terapiju, te mijenjanje načina života, što znači vlastitim tempom pratiti prirodu poštujući ritam dana i noći, ritam ljeta i zime.

S. Mamužić



ARTEŠKI BUNARI KAO SPOMENARI IZ VREMENA PRIJE VODOVODNIH INSTALACIJA (3)

# Dugi san o zajedničkoj vodi

*Zavirivanje u prošlost kao učiteljicu života otkriva vizionare i hrabre planove, uključujući i problematiku opskrbe vodom \* S idejom o vodovodu u Subotici susrećemo se i znatno prije podizanja impozantne Gradske kuće*

Stari vodotoranj kraj Gradskog stadiona. U blizini je 1913. godine izbušen probni bunar (arteški, samozljevn) za gradski vodovod

Potrebno je zaći dalje u prošlost kako bismo shvatili težnju naših predaka za tadašnjim suvremenim rješenjima u opskrbi grada kvalitetnom pitkom vodom. Dugo su tome služili kopani bunari, potom je grad našao rješenje u prekrivanju kopanih bunara i montiranju klipnih crpki, a onda je nastalo vrijeme korištenja dubljih voda kroz sustav bušenih bunara u dvorištima privatnih kuća, kao i na ulicama za javnu opskrbu stanovništva. Za bušene bunare je odomaćen naziv arteški bunari i oni su još sačuvani u subotičkim ulicama s patinom prošlosti, spomenici su na vrijeme kada se oko vode okupljao »sav svijet«, ponajviše djeca u igri. Oko arteških bunara odvijao se dio društvenog života.

Dok su se kućanstva kantama opskrbljivala pitkom vodom s arteških bunara i šezdesetih-sedamdesetih godina prošlog stoljeća, a javni, ulični bunari bili aktivni i kasnije, o čemu su sačuvane brojne uspomene

i priče među suvremenima, arhivska dokumenta već krajem devetnaestog stoljeća bilježe zamisli inženjera o vodovodnoj mreži, ali i realiziranim mikrovodovodima. Vodovodna mreža je desetljećima intrigirala projektante, vizionare i grad. Za to vrijeme arteški bunari su, ipak, desetljećima ostali glavni opskrbljivači pitkom vodom.

## BUNAR KOD MLAKE

Istražujući graditeljske planove i zahvate u prošlosti Subotice u području voda, kroz arhivska dokumenta, stare karte i spremljenu tehničku dokumentaciju, profesor Građevinskog fakulteta dr. *Lajos Hovány* kroz kronologiju bilježi nekoliko tadašnjih zamisli o postavljanju gradskog vodovoda.

»Do 1. svibnja 1904. godine *Béla Gerster* predao je Magistratu prijedlog u svezi s vodovodom i kanalizacijom grada... Bušeni bunari su bili predviđeni na teritoriju Mlake, koji su prikazani na zemljopi-

Model crpke koja se postavljala na ulice u Subotici, te ga nazivaju »subotičkim«



snoj karti korištenoj tijekom predavanja. Voda bi kroz dvije cijevi bila odvedena u vodoto-ranj kod Bajske kapije. Ulične česme bi služile kao javni bunari... Na izvorištu vodovo-da, južno od Bajnatske ulice, predviđeno je 15 bušenih bunara...« Ali, to je tek jedna od ideja iz prošlosti...

Iduće 1905. kao i 1906. u planovima i prijedlozima se za mjesto vodotornja, ipak, navo-di lokacija kod Dudove šume. Očito traženje odgovarajućeg rješenja dobiva u zamahu jer 1911. Magistrat grada odobra-va uzimanje kredita za izgrad-nju vodovoda i kanalizacije grada i traži savjete, tj. dobiva savjetnika od strane nadlež-nog Ministarstva. Čak se u fond za izgradnju i kanalizaci-ju grada krajem 1911. godine knjiži cijena 170 lanaca pro-danog pjeska.

»Probni bunar vodovoda grada izbušen je do dubine od 200,17 metara. Bunar je bio arteški...«, bilježi dr. Hovány u spomenutoj krono-logiji podatak iz 1913. godi-ne. Izbušen je na lokaciji kraj današnjeg Gradskog stadiona, ali je dalje poslove prekinuo Prvi svjetski rat. U izvješću iz 1930. se još konstatira: »Osim probnog bunara (dubine 200 metara) za gradski vodovod u gradu, broj javnih bunara

bio je 68 (dubine 40 metara).« Spomenuti bunar i novopodi-gnuti vodotoranj iskorišten je za opskrbu vodom stadiona 1936. kada je sagrađen.

Do postavljanja subotičkih vodovodnih izvorišta šezde-setih godina na lokaciji iza »Zorke « i gradske vodovod-ne mreže, prošlo je još puno godina. Sve to vrijeme opskr-ba pitkom vodom oslanjala se na bušene bunare, te podatak iz 1960. godine govori kako ih je na teritoriju grada i Palića 113.

### OZNAČITI IH I ZAŠTITITI

Na teritoriju općine Subotica u programu redovi-tog održavanja bila su 184 bušena bunara za javnu opskr-bu vodom – sjeća se Lajčo Mamužić, nekada zaposlen u komunalnim poduzećima, tada nadležnim i za skrb o održavanju ovih javnih buna-ra, postavljenih u radijusu od oko 200-300 metara radi dostupnosti.

Bunari su redovito održa-vani do oko 1989. godine, po propisanom gradskom programu održavanja, ali je u međuvremenu i smanjivan njihov broj. Naime, prevla-dala je ocjena da ovakvi javni bunari zbog prometa i izložeo-nosti svim vanjskim utjeca-



HRVATSKARIJEČ

U dvorištu Muzičke škole: nekadašnja klipna crpka za vodu

jima ne mogu pouzdano osi-gurati zdravstveno ispravnu pitku vodu, te su danas javne česme, nalikovale one izgle-dom arteškim bunarima, kao što su »viktorija« česme, ili u drugačijim izvedbama, pri-ključene na vodovodni sustav.

Arteški bunari danas nisu u programu održavanja, a prema popisu iz 2006. ima ih 66 u gradu, Radanovcu, Paliću i Hajdukovu. Mnogi su oštećeni i nedostaju im dije-lovi. Za nekoliko skrbe mje-sne zajednice i boje ih, ili

to čini i netko iz okruženja želeći sačuvati ulični ukras i mjesto koje možda još može davati vodu. Jer, arteški bunari su dio subotičkih ulica, dio uspomena, pogled na prohu-jalo dvadeseto stoljeće i pre-rastaju u spomenike jednog vremena. Stotinu godina su u Subotici bili opskrbljivači pitkom vodom.

Čekaju na grad kako bi na odgovarajući način bili urede-ni, obilježeni i zaštićeni.

Katarina Korponaić



**TURISTIČKA AGENCIJA "SUBOTICA-TRANS"**  
 Segedinski put 84., 24000 Subotica  
 Icenca OTP mtrs broj 406/2010 od 24.02.2010.  
 PIB: 100960042, Matični broj: 08049548,  
 B.L.F.: 203-179140-48 Komercijalna banka,  
 TELEFON: +381 24/555-466, FAX 556-548,  
[www.subtrans.rs](http://www.subtrans.rs), [turizam.subtrans.rs](mailto:turizam.subtrans.rs)  
 e-mail: ta.subtrans@gmail.com

**Aranžman obuhvaća:**  
 Prijevoz turističkim autobusom na danoj relaciji  
 Smještaj u hotelu Klosterneuburg\*\*\*  
 u okolini Beča na bazi 2 ND  
 Pratioca grupe, lokalne vodiče,  
 Troškovi međunarodnog zdravstvenog osiguranja  
**Aranžman NE obuhvaća:** fakultativne i ostale individualne troškove





**Božićne čarolije u Beču**  
 20.-22.12.2013.

**Cijena aranžmana: 125 eura**

## OBLJETNICA KNJIŽEVNO-ZNANSTVENOG RADA ANTE SEKULIĆA



# Sin ravnice i jablan bačkih ravni

va dr. Sekulića svetionikom skupine hrvatskih marljivih povijesnih istraživača.

## DIJAMANTNI JUBILEJ

Priznanje radu dr. Sekulića dao je i potpredsjednik Matice hrvatske dr. *Stjepan Sučić*. Čestitavši na dijamantnom jubileju, odao mu je i priznanje zbog uspijevanja djelovanja i pisanja knjiga u »olujnim vremenima«, te je zahvalio za privrženost Matici hrvatskoj. Radi nemogućnosti sudjelovanja dr. Sučića svečanosti, njegove riječi pročitao je *Naco Zelić*, istaknuti bački Hrvat, pravnik i kulturni djelatnik, koji je također istaknuo kako djelo dr. Sekulića

***Dr. Skenderović je predstavio život dr. Sekulića kao odraz društvenih i političkih zbivanja koja su se događala na prostoru Bačke, naročito nakon Drugog svjetskog rata kada završava u zatvoru te započinje svoj križni put koji je pratio i Hrvate u Bačkoj***

**D**ružba »Braća hrvatskog zmaja«, skupa s Udrugom za potporu bačkim Hrvatima, organizirala je u srijedu 13. studenoga u prostorijama Družbe u Zagrebu svečanost u povodu 75. obljetnice književno-znanstvenog rada prof. dr. sc. *Ante Sekulića*, zmaja žedničkog. Na skupu su prisustvovali: dr. *Anđelko Mijatović*, dr. *Robert Skenderović*, dr. *Nevio Šetić*, dr. *Dragutin Pavličević*, slavljenik dr. Ante Sekulić, te gosti.

»Ante Sekulić je čovjek pojedinac, čovjek institucija, jer je napravio puno više nego neka institucija«, riječi su dr. Pavličevića, voditelja svečanosti, koji je također naglasio kako je Ante Sekulić sin ravnice i jablan bačkih ravni, jer je svojim životom nadrastao sve vrbe i šljivike vojvođanskih ravni.

### »ORA ET LABORA«

Dr. Anđelko Mijatović približio je prisutnima biografiju Ante Sekulića. Od rođenja na Kaponji 1920. godine, djetinjstva kod dida *Antuna* u Starom Žedniku, pohađanja osnovne i srednje škole u Subotici i Somboru, studiranja i doktoriranja na Filozofskom

fakultetu u Zagrebu, rada u mnogobrojnim gimnazijama po Hrvatskoj, služenja dva puta zatvorske kazne zbog političkog djelovanja, sve do danas, kada živi u Zagrebu i ima iza sebe brojna priznanja i djela. Jedno od životnih načela mu je »ora et labora«, navodi dr. Mijatović. Radi cjelokupnog znanstvenog djelovanja, dr. Mijatović nazi-

### SAM PROTIV CIJELIH AKADEMSKIH SUSTAVA

O djelu dr. Sekulića vezano uz rodnu mu Bačku govorio je dr. Robert Skenderović, nazvavši ga jednim od najplodnijih hrvatskih znanstvenika na području humanističkih znanosti. Istaknuo je sintagmu »bačka Hrvatska« kao osnovni i jedini način kako dr. Sekulić naziva Bačku u svojim radovima. Dr. Skenderović je predstavio život dr. Sekulića kao odraz društvenih i političkih zbivanja koja su se događala na prostoru Bačke, naročito nakon Drugog svjetskog rata kada završava u zatvoru te započinje svoj križni put koji je pratio i Hrvate u Bačkoj. »Izgleda kao da je dr. Sekulić od 1945. do 1990. godine bio sam protiv cijelih akademskih sustava Novog Sada i Beograda, ali je pobijedio, jer je među nama«, navodi dr. Skenderović. Kao najvažnija djelo dr. Sekulića o bačkim Bunjevcima, dr. Skenderović izdvađa knjigu »Narodni život i običaji bačkih Bunjevaca« objavljenu 1986. godine, a odmah nakon nje spominje »Rječnik govora bačkih Hrvata« objavljen 2005. godine.



predstavlja pravi leksikon bačkih Hrvata.

Na dr. Antu Sekulića kao pjesnika nazočne je prisjetila recitatorica i članica Hrvatske mladeži Bačke i Srijema *Marijana Tikvicki*, pjesmom »Ako se ikad vratim na ravnice«.

### »VOLIM BAČKU, ONA ME PROŽIMA«

Na kraju svečanosti riječ je dobio slavjenik dr. Ante Sekulić kojem je, kako je rekao, bilo teško slušati o sebi i biti svjestan kako je sve što je učinjeno malo prema onome što svi želimo. O bačkim Hrvatima dr. Sekulić je govorio kao o cjelini, kao dijelu svakoga od nas, odnosno da bismo ih trebali osjećati u sebi, kao dio svoga vlastitoga bića i vjerom i jezikom i ponašanjem i uljudnošću. Svoj rad dr. Sekulić je podijelio u tri povijesne cjeline, a to su: Hrvatska u cjelini, Crkva s njenom poviješću, te jezik. Preko 800 bibliografskih jedinica, uključujući i knjige, potpisane su njegovim imenom. »To je puno! Ne mogu opet ništa drugo reći nego – Bogu hvala na tome! Ima dosta knjiga koja su objavljene i mene raduje to što su drugi ljudi čuli, jer će oni pametnije i bolje moja djela obraditi«, kaže dr. Ante Sekulić. Svoju vjeru i odanost Bogu dr. Sekulić je potvrdio još jednom izrekavši: »Ja sam vjernik i to nikada nisam zatajio. Svoju vjeru moram njegovati, jer je to vjera moga naroda i dok on bude vjerovao, do tada će imati i nutarnje snage.« Riječi kojima je dr. Sekulić završio govor na 75. obljetnici svog književnog i znanstvenog rada su: »Hvala za ove trenutke. Jedno bih vas molio, čuvajmo Hrvatsku! Ako je i ne možemo voljeti, ona nas ipak hrani, čuvajmo je. Zamolio bih i svemogućeg da mi otvori da mogu stupiti na nogostup pun njegovih milosti i njegova milosrđa.«

Jelena Dulić

## SJEDNICA POKRAJINSKOG VIJEĆA ZA NACIONALNE ZAJEDNICE

# Pitanja na koja nema odgovora

Pokrajinsko vijeće za nacionalne zajednice održalo je 13. studenoga sjednicu kojom je predsjedavao dr. *Bojan Pajić*. Na dnevnom redu ovog radnog tijela Vlade APV, kojega čine predstavnici nacionalnih vijeća sa sjedištem u Vojvodini, našlo se 18 točaka. Između ostalog razgovaralo se o sredstvima iz proračuna Vojvodine koja će u idućoj godini biti planirana za sufinanciranje rada nacionalnih vijeća, usvojen je prijedlog predsjednika da nacionalna vijeća pozovu svoje sunarodnjake, rođene u Vojvodini, stručnjake iz IT sektora koji su školovanje završili u inozemstvu, da se vrate u APV radi radnog angažiranja, i podržana je platforma o polaznim osnovama za izradu zakona o financiranju APV.

### KAKO PREVLADATI PROBLEM PRIZNAVANJA DIPLOMA?



Na sjednici su razmatrane i informacije iz područja obrazovanja, nastavnickog kadra i financiranja udžbenika. Ove su točke od velike važnosti za hrvatsku zajednicu, na što je ukazao i predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća *Darko Sarić Lukendić*. »U sklopu ove točke dnevnog reda ukazao sam na posebno loš položaj nastavnickog kadra koji predaje u nastavi na hrvatskom jeziku, budući da Hrvati za razliku od drugih nacionalnih zajednica u Republici Srbiji nemaju rektorat za hrvatski jezik, iz čega proizlazi da diplome onih koji su završili svoje obrazovanje na hrvatskom jeziku u Republici Hrvatskoj nema tko nostrificirati. U situaciji smo da iako imamo kvalificiran nastavni kadar koji je završio formalno obrazovanje na sveučilištima u Hrvatskoj, taj nastavni kadar nemamo na raspolaganju. Ta se pitanja evo već 12 godina rješavaju, ali još uvijek nisu riješena. Zamolio sam da se i pokrajinska uprava založi radi rješavanja toga problema.

Zakon o osnovama sustava obrazovanja i odgoja jasno propisuje obvezu da svi koji rade u nastavi na jezicima nacionalnih manjina moraju dokazati poznavanje jezika na kojem se izvodi nastava, ali zakon ne propisuje kojeg je oblika to znanje. Imamo veliki broj osoba koje su formalno obrazovanje završile na srpskom jeziku, na fakultetima sveučilišta u Republici Srbiji, a oni ne mogu dokazati svoje poznavanje hrvatskog jezika. Tražio sam pojašnjenje i moram reći kako nisam zadovoljan dobivenim odgovorom, jer mi je ukazano da je jedini način za prevladavanje tog problema da se na međudržavnoj razini postigne dogovor o međusobnom priznavanju diploma.« Sarić Lukendić je naglasio kako će se HNV založiti da se na međudržavnom povjerenstvu ovo pitanje dovede u fokus onih koji o tome mogu odlučivati, a to su Ministarstvo obrazovanja, Vlada Republike Srbije i Vlada Republike Hrvatske.

### KAKO DO SREDSTAVA ZA TISKANJE UDŽBENIKA?

Druga tema koja je naglašena jest financiranje udžbenika na jezicima nacionalnih manjina, koja je uvrštena u točke dnevnog reda na prijedlog HNV-a. Sarić Lukendić je ukazao na činjenicu kako radi rješavanja pitanja udžbenika za nastavu na jezicima nacionalnih manjina nije dovoljno to pitanje rješavati samo sa Zavodom za tiskanje udžbenika, kako je to ove godine bio slučaj, jer će u tom slučaju hrvatska nacionalna zajednica ostati bez udžbenika. On je istaknuo kako se obratio Pokrajinskom tajništvu za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice i Vladi Vojvodine i zatražio da se u komunikaciji s institucijama i djelatnicima iz područja obrazovanja ima u vidu da postoji i poseban slučaj hrvatske zajednice i da se osiguraju neophodna sredstva i prema drugim nakladničkim kućama koje u ovom slučaju izdaju udžbenike za hrvatski jezik.

Jedna od značajnijih točaka o kojoj je Vijeće raspravljalo jest i problem financiranja nacionalnih vijeća iz proračuna lokalnih samouprava.

M. Horvat

## UZGOJ I PROIZVODNJA DUHANA U KUKUJEVCIMA

# Duhandžije u velikom gubitku

*Bez obzira što posjeduje svu neophodnu mehanizaciju i radila za uzgoj duhana upitno je, navodi Miroslav Vujnić, da će nastaviti s uzgojem duhana*

U mnogim mjestima u Srijemu uzgoj i proizvodnja duhana u posljednjih nekoliko godina predstavlja jednu od primarnih poljoprivrednih djelatnosti. Iako je proizvodnja duhana skupa, s obzirom da se u uzgoj ulaže dosta svog rada, ova grana poljoprivrede donosi veliku korist i isplativost duhandžijama. Međutim, ove godine, što zbog mraza, što zbog nedobivanja premije od države, duhandžije su u velikom gubitku. Najveći broj poljoprivrednika u Srijemu uzgojem duhana bavi se u Hrtkovcima, Platičevu, Golubincima i Kukujevcima. Proizvođači prodaju svoj duhan bivšoj Tvornici duhana Senta, danas u vlasništvu Japan Tobacco Internacionala. Jedan od proizvođača duhana iz Kukujevaca *Miroslav Vujnić* već petnaest godina bavi se ovom granom poljoprivrede i kako kaže, to je tada bila jedna od najisplativijih djelatnosti: »Na 5 hektara obrađujem duhan i osim toga obrađujem 14 jutara ostalih kultura, a 16 jutara obrađujem pod rentom. Uzgojem duhana bavim se već petnaest godina, i od tada sam od novca zaradenog od duhana izgradio tri kuće, kupio svu neophodnu opremu, ali u posljednje četiri godine mi duhandžije više nemamo velike koristi od toga. U ovoj godini je samo preživljavanje, jer kada poplaćamo sve troškove državi, mi od duhana nemamo ništa. Država nam uzima premije i mislim da bi se trebala spriječiti ilegalna



prodaja duhana na tržnicama. U usporedbi s vremenom od prije petnaest godina, zarada je više nego prepolovljena«, ističe Miroslav Vujnić.

## PRESKUPA PROIZVODNJA

Za uzgoj duhana potrebno je uložiti mnogo vremena, rada i truda sve od trećeg pa do polovice desetog mjeseca. Uglavnom se sve ručno radi i, kako navodi Vujnić, samo za radnike potrebno je izdvojiti 400 – 500.000 dinara: »Svakog petka vodim 15 radnika na njivu koji u prosjeku odrade 12 – 15 berbi. Cijena duhana skočila je ove godine 25 posto, rad radnika 15 posto, a duhan je zbog PDV-a skočio za 8 posto. Troškovi se udvostručuju, a otkupnoj postaji u Senti naš duhan je preskup, jer je cijena duhana u Italiji 2 – 2,5 eura, isto kao i kod nas, ali još dobiju i od države, tako da mi ovdje uopće nismo konkurenti. Ukoliko poslije Nove godine počnu pregovori s Europskom unijom, mi smo naš posao završili i ne znamo kako ćemo preživljavati, jer je naša proizvodnja preskupa«, kaže Vujnić.

## SVE JE KRENULO NIZBRDO

Jedina otkupna postaja duhana nalazi se u Senti. Nekada su proizvođači duhana, kako ističe ovaj poljoprivrednik, od njih dobivali sredstva za prijevoz, gorivo, hranu, herbicide, međutim sada ne dobiju ništa. Bez obzira što posjeduje svu neophodnu mehanizaciju i radila za uzgoj duhana (dva traktora, četiri prikolice, sušaru sadilicu, kultivator, spremač), upitno je, kako navodi, hoće li nastaviti s uzgojem duhana:

### Ne zaradim ništa

»Meni je za 9 jutara duhana akcija za markicu preko dva milijuna dinara, a za taj novac treba proizvesti duhan. Za milijun dinara što sam zaradio, treba izdvojiti 300.000 dinara za gorivo, za rentu 500.000 dinara, za dva zdravstvena i mirovinska osiguranja, za registraciju vozila, traktora i priključaka 100.000 dinara, tako da ne zaradim ništa«, tvrdi Vujnić.

»Sljedeće godine mnogi će se duhandžije, s obzirom na trenutne uvjete, zapitati hoće li nastaviti s proizvodnjom duhana. Čini mi se da nikome nije u interesu da ga sadimo, nego samo da nam daju akcije za markice, a čiji je duhan uopće ih ne zanima. Prošle godine obećano nam je 20 dinara po paklici i ja sam tada imao 115 metara duhana, a izgubio sam 200 – 300.000 dinara, jer nam ništa nisu isplatili. Zato danas ljudi prodaju duhan na crno i bave se sivom ekonomijom. Na 20 posto poreza PDV-a imamo još i ostalih nameta. Ljudi su se pozaduživali za opremu, kako bi unaprijedili proizvodnju, i sada, kada je država ukinula premije, morat ćemo prodavati ono što smo sticali 15 godina«, ističe na kraju razgovora Miroslav Vujnić.

Dodatni problem duhandžija predstavlja i mraz koji je umnogome doprinio smanjenju kvalitete i prinosa ove godine, što je samo dodatno utjecalo na negativno poslovanje proizvođača duhana iz ovog dijela Srijema.

S. Darabašić



## NEIZVJESNO KADA ĆE PRORADITI PRISTAN KOD BEZDANA

# Odiseja na Dunavu



*Izgradnja pristana na Dunavu kod Bezdana počela 2006. godine, ali pristan još uvijek nije završen \*  
Stotine tisuća eura dano uzalud*

**D**a se ostvarila zamisao onih koji su prije sedam godina uz puno medijskog eksponiranja najavljivali izgradnju pristana na Dunavu kod Bezdana, danas bi tu pristajali brodovi, iskrcavali se turisti i cvjetao turizam. Umjesto toga, kako sada stvari stoje, stotine tisuća eura bačeno je u vjetar. No, nismo bez razloga započeli ovu staru priču o bezdanskom pristanu. Konkretna povod je informacija iz Turističke organizacije Grada Sombora, koja je ovih dana objavila kako su dva pristana kod Ministarstva prometa upisana u registar čamaca i plovećih postrojenja, kao vlasništvo Turističke organizacije Grada Sombora. Konačno, poslije sedam godina. Ali, ni to ne znači da će uskoro brodovi pristajati nadomak Bezdana, jer tehnički pregled nije izvršen, pa se ni ne zna u kakvome su stanju pristani, ni koliko novca treba da bi se oni priveli namjenu. Tako će, izgleda, trakavica zvana Pristan u Bezdanu još potrajati.

## PRVI NA ULASKU U SRBIJU

Aleksandar Čorak, aktualni direktor somborske Turističke organizacije, podsjeća kako su dva pristana kupljena još 2006. godine, a novac je dalo Ministarstvo ekonomije. »Sa zadovoljstvom mogu objaviti kako su pristani kod Carinarnice Bezdana u brodskim knjigama Lučke kapetanije Bezdana konačno uknjiženi kao vlasništvo Turističke organizacije. Ovim ćemo proširiti turističku ponudu Sombora, a nadamo se da će uskoro biti obnovljen i Muzej Batinske bitke koji je u neposrednoj blizini. Time bismo zaokružili jednu turističku cjelinu, a naš bi grad konačno dobio izlaz na Dunav«, kazao je Čorak. Ovako rečeno izgleda kao da brodovi samo što nisu počeli pristajati na dunavsku obalu kod Bezdana, ali tek kroz odgovore na pitanja koja smo postavili direktoru Čorku doznali smo kako se ne zna niti koliko novca još treba za privođenje pristana namjeni, niti kako osigurati taj novac, pa niti kada bi pristan

konačno počeo raditi. »Kada se obavi tehnički pregled znat ćemo što su nedostaci, koji se moraju ukloniti da bi se dobila uporabna dozvola. Tada ćemo znati koliko će to koštati. Vidjet ćemo kako osigurati novac – iz gradskog proračuna ili projekata«, kaže Čorak. Kako danas ništa nije onako kako je bilo 2006. godine, jer su u međuvremenu pristan izgradili Apatinci samo petnaestak kilometara nizvodno, ali i Hrvati luku s druge strane Dunava, nameće se logičko pitanje ima li uopće pozitivne računice za bezdanski pristan. »Svatko ima svoju ponudu. Naša je prednost to što smo prvi na ulasku Dunava u našu zemlju, a tu je i prva carina na ulasku u Srbiju«, kaže Čorak.

Iako je otvaranje pristana još daleko, pa i upitno, mora se priznati kako je trenutačno vodstvo Turističke organizacije uradilo ono što nisu uspjele garniture koje su prodefilirale kroz ovu ustanovu, a to je da se barem registriraju kao vlasnici, pa sada pristani konačno imaju svoga titulara.

## BRODOVI SAMO PROLAZE

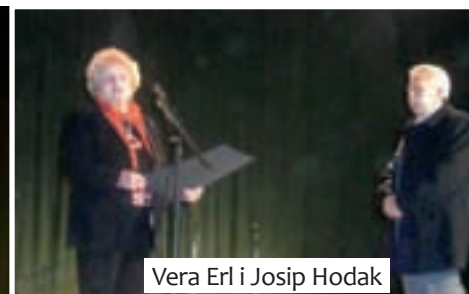
Prigoda je spomenuti i pozadinu cijele priče o pristanu. Bio je to projekt lokalnog SPO-a, koji je iskoristio »svog čovjeka« na čelu tadašnjeg Ministarstva trgovine i turizma Bojana Dimitrijevića koji je pogurao cijelu stvar. Ekonomska logika bila je u tome što godišnje tim dijelom Dunava prođe 500 putničkih brodova, te da bi otvaranje pristana potaknulo razvoj turizma. Slijevao se u dunavski projekt novac iz ministarstava, Pokrajine, gradskog proračuna, Državne lutrije. Sve u svemu oko 300.000 eura.

Osim što su kupljena dva polovna pristana za koja je svojevremeno plaćeno 16,5 milijuna dinara, uređena je staza na obali, postavljena rasvjeta, stupići za privezivanje brodova. Međutim, ono što bi potencijalne turiste čekalo na samom izlasku je zapušteni Muzej Batinske bitke, o čijoj se obnovi tek sada razmišlja, i Velika čarda na Dunavu koja ne radi.

Z. Vasiljević

## »ŠOKAČKA GRANA« U ŠIDU

## Predstavljen bogat i šarolik program



Vera Erl i Josip Hodak

Šidani su u subotu, 16. studenoga, u dvorani Kulturno-obrazovnog centra imali prigodu uživati u dvosatnom programu Udruge »Šokačka grana« iz Osijeka. Gostovanje u Šidu dogovoreno je još prije dvije godine između predstavnika »Šokačke grane« i Hrvatskog kulturnog društva »Šid«.

Udruga »Šokačka grana« iz Osijeka njeguje šokačku tradiciju, kulturu i baštinu i, kako ističu, stvaraju djela za budućnost Šokaca. Prepoznatljivi su ne samo u Osijeku i Osječko-baranjskoj županiji, Hrvatskoj, nego i u susjednim državama gdje se njeguje i promiče hrvatska baština.

»Cilj nam je uspostaviti i učvrstiti suradnju sa Šidom, jer imamo dobru suradnju sa svim mjestima gdje živi hrvatsko stanovništvo – Bunjevci i Šokci, kako na području Vojvodine, tako i u Mađarskoj i jednom dijelu Bosne i Hercegovine. Sa svim udrugama i kulturno-umjetničkim društvima surađujemo i razmjenjujemo naše programe«, istaknula je Vera Erl, predsjednica Udruge »Šokačka grana« iz Osijeka.

U HKD-u »Šid« izrazili su



zadovoljstvo zbog dosadašnje suradnje s udrugom iz Osijeka: »Nama je suradnja sa 'Šokačkom granom' jako važna. Ideja o gostovanju u

Šidu potekla je u razgovoru između Slavka Žebića i mene, i svi ostali u našem društvu su to s oduševljenjem prihvatili. Nadamo se da će se suradnja,

na obostrano zadovoljstvo, nastaviti«, istaknuo je Josip Hodak, predsjednik HKD-a »Šid«.

Šidanima su se u cjelovečernjem bogatom i šarolikom programu gosti iz Osijeka predstavili šokačkim divanom, plesovima, pjesmama, a nastupili su: ženska pjevačka skupina »Šokice«, dramska sekcija »Druge«, tamburaški sastav »Šokačka duša«, folklor »Šokačke grane«, samičar Franjo Berić, kao i studenti druge godine Umjetničke akademije iz Osijeka.

S. Darabašić

## POSLOVNO POVEZIVANJE ŽENA KOJE ŽIVE U RURALNIM PODRUČJIMA

## Realiziran prvi modul obuka za žene na selu

U Belom Blatu je od 5. do 10. studenoga održana obuka u kojoj je sudjelovalo 50 žena iz 30 vojvođanskih sela. Među njima je bila i jedna Monoštorka – Anica Periškić, kao i pet žena iz Bezdana. Ova je obuka jedna u nizu aktivnosti projekta prekogranične suradnje.

Temeljem istraživanja realiziranog u prvoj fazi projekta osmišljeni su posebni nastav-

ni planovi za obuke iz dvaju područja: korištenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija za razvoj poslovanja i vještine upravljanja. Prva razina obuke bila je usmjerena na korištenje IKT za umrežavanje i marketinške aktivnosti, s posebnim naglaskom na korištenje interneta, za traženje informacija, mogućih poslovnih prilika i partnerstava. Druga razina

obuke imat će za cilj unaprijediti menadžerske vještine žena iz ruralnih područja u područjima prodaje, marketinga, knjigovodstva i pravljenja biznis planova. Drugi petodnevni ciklus obuka kreće od 26. studenoga.

Projekt pod nazivom »Poslovno povezivanje žena u ruralnim područjima« provodi se u okviru IPA programa prekogranične suradnje



## VEČER IKAVICE I »ŠOKAČKOGA DIVANA« ODRŽANA U MONOŠTORU



# Još uvijek se šokački čuje

Ikavici i starim riječima i izrazima koji su još uvijek tu oko nas i u nama, na žalost s neizvjesnom budućnošću, posebice trebaju voditi računa hrvatske udruge. Tako Kulturno-umjetničko društvo Hrvata »Bodrog« već godinama organizira književnu večer pod nazivom »Divanim šokački«. Kroz pjesmu, glumu i recitale govori se šokačka ikavica.

U lijepo aranžiranom ambijentu Doma kulture 16. studenoga večer šokačkog divana ove je godine bila je posvećena Dunavu, kao glavnom

činitelju i odrednici života ljudi u ovim krajevima, s posebnim osvrtom na minula vremena.

Uz goste iz okolice, kao i iz Republike Hrvatske, program je bio veoma dobro osmišljen. Prva je nastupila dječja skupina monoštorskog KUDH-a, nakon čega je nazočne pozdravio *Željko Šeremešić*, predsjednik »Bodroga«. *Anita Dipanov* je recitala stihove iz svojih pjesama i time najavljivala točke. Svoj šokački divan predstavila je i Literarna grupa iz Gundinaca, a pjesme *Josipa Dumendžića-*

*Meštra* iz Bođana pročitala je *Viktorija Kovačević* iz Vajske. Stihovi *Antuna Kovača* poslužili su kao uvod u skeč *Željka Šeremešića* »Stipa i savremeni tokovi«, koji je do suza nasmijao publiku. Isto tako, recitirana je i njegova pjesma »Proljana tinta«. Svoje stihove govorio je *Ivan Andrašić* iz Sonte, a članice literarne sekcije KUDH-a »Silvije S. Kranjčević« iz Bačkog Brega čitale su pjesme *Zlatka Gorjanca*.

Za kraj programa, Marija Šeremešić iz UG »Urbani Šokci« pripremila je a dje-

com KUDH-a »Bodrog« i »Kraljicama Bodroga« skeč pun nostalgije, koji kroz glumu, muziku i poznate džinglove s radia dočarava način života u Monoštoru iz vremena kada se još rublje pralo na Dunavcu, igranke odvijale ispred knjižnice, slušalo »Veselo veče« i na ulici se održavala prela, u borbi s komarcima i u žurbi da se što prije ode na počinak, jer je sutra novi dan s mnoštvom obveza i poslova za sve članove domaćinstva.

Z. M.



*Anica Periškić* se bavi pčelarstvom, koje pokraj klasične proizvodnje meda i skrbi o pčelama, podrazumijeva i spravljanje mnogobrojnih dodatnih proizvoda od meda, kao i marketingom ovih proizvoda. Pčelarstvo je obiteljski posao za Periškiće i najpoznatija su pčelarska obitelj u Bačkom Monoštoru. Već dugi niz godina Anica je članica Udruge »Podunav«, koja se bavi razvojem eko-ruralnog turizma i ruralnim razvojem, a suradnja sa Zavodom za ravnopravnost spolova veoma je korisna i uspješna. Kaže kako je zadovoljna obukama koje je prošla, s obzirom da djelomice poznaje rad na računalu, dodatna edukacija će joj pomoći da u potpunosti svlada ove vještine. Isto tako veseli se i nastavku obuka, te se nada da će joj one omogućiti još uspješniju promidžbu svojih proizvoda.

Mađarske i Srbije, a realizatori su Garancijski fond AP Vojvodine, Zavod za ravnopravnost spolova i Savez nezaposlenih osoba Bač-Kiškun županije. Projekt je nastao s idejom da se seoskim ženama pruži institucionalna potpora za ekonomsko osnaživanje, imajući u vidu da su nedovoljno prepoznate kao akterice ruralnog razvoja.

Aktivnosti projekta i ciljne skupine obuhvaćaju južnu, sjevernu i zapadnu Bačku, srednji i sjeverni Banat, Čongrad i Bač-Kiškun.

Z. M.

## IŠČEZLA STOLJEĆA – CRTICE IZ POVIJESTI O NASELJIMA U SRIJEMU U SREDNJEM VIJEKU

## Što znamo o srednjovjekovnom gradu S. Demetri

Piše: dr. Zsombor Szabó

Pošteni odgovor na postavljeno pitanje u naslovu je: vrlo malo, uglavnom iz srednjovjekovnih dokumenata, ali postoje i neka arheološka iskopavanja. Kao što smo naveli u prošlom nastavku feljtona, znamo kako je u gradu postojala palača i kupatilo (»Pallacium et balneum in civitate S. Demetrii«) sredinom XIV. stoljeća. Možemo pretpostaviti kako su monumentalne antičke carske građevine obnovljene i korištene u doba u kojem se spominju, jer su još križari u XII. stoljeću, kada su u III. križarskom ratu (od 1189.-1192. godine) prolazili kroz grad, vidjeli »Sirmij, nekad čuveni grad, sada u ruševinama, što izaziva sažaljenje prolaznika.«<sup>1</sup> Ova činjenica nimalo ne čudi, jer su Bizantinci 1180. definitivno napustili grad, i kao rezultat polustoljetnog rata između Bizanta i Mađara on je pripao Kraljevini Mađarskoj. Mađari su, najvjerojatnije poslije tatarske najezde bazilitski (grčki) manastir sv. Dimitrija utvrdili i pretvorili u utvrdi, kako je to nalagao hrvatsko-mađarski kralj *Bela IV.* Sredinom XVI. stoljeća, uz postojeći grčki manastir, i benediktinci su podigli svoju opatiju, najvjerojatnije postojala je i župna crkva, jer se 1458. godine spominje i izvjesni »*Nicol. Zankfy Plebanus in Zawazenthdemeter*«. U

<sup>1</sup> Miroslava Mirković: Povijest rimskog grada od I. do kraja VI. stoljeća. Izdavač Blago Sirmijuma, Filozofski fakultet Beograd, 2006. str. 86.



XV. stoljeću je podignuta i jedna utvrda ili kaštel, jer se spominju kaštelani (časnici u utvrdi) Castellani de Zenthdemeter (1444.) i Castellum (1459.), odnosno Castrum 1497. godine. *László Gere* pretpostavlja kako je utvrda stajala na jednom otoku i bila u kraljevom vlasništvu, a postoje i podaci da je kralj *Matija Korvin* utvrđivao zidove kašteluma.<sup>2</sup>

#### ŠTO JE VIDIO MARSIGLI POSLIJE ZAVRŠETKA RATOVA S TURCIMA?

Radi lakše usporedbe, Marsiglijev akvarel smo okrenuli za 180°, da situacija odgovara današnjim kartama. Kako je sve »naopak«<sup>2</sup> dodali smo i oznake za tumačenje skice koju prikazujemo. Grad okružuje zid elipsastog oblika ojačan kulama i leži malo dalje od obale Save (Savus fl.), vjerojatno zbog močvarnog terena. Preko ravnice vodi jedan

<sup>2</sup> Gere László: Várak a Szerémségben. In: A középkori Dél-Alföld és Szer. Szeged, 2000. str. 352-53.

put u ostatak naselja, koji se na kraju grana u tri kraka. Sudeći po grafičkom prikazu, jedan dio puta kao da je popločan, pa procjenjujemo kako je to bio ostatak nekadašnje rimske ceste (što nije rijetkost niti dan-danas). Na lijevoj strani skice vidimo vodotok, koji i danas postoji. Do ovog vodotoka vodi jedan krak puta preko objekta koji možemo identificirati kao duži most (c) koji, pak, vodi preko većeg zamočvarenog vodotoka. Od grada je na oko 5 milja (oko 9 km) udaljen jedan objekt (b) koji u osnovi sliči rimskom amfiteatru, čiji zid je jednim kraćim dijelom i sačuvan, (crvena linija), ali objekt može biti i ostatak nekakve utvrde, koja se nalazila na jednom brežuljku. Od ovog objekta vodi put do ostataka crkve i objekta pokraj nje (2). Put ove ostatke okružuje, imamo dojam kako je nekad postojao i kružni zid (utvrda?). Kako je kompleks izvan grada, pretpostavljamo da su to (možda) ostaci toliko puta spominjanog samostana posvećenog sv.

Dimitriju. Pokraj puta koji vodi u utvrđeni grad leže ostaci još jedne crkve (1), naša je pretpostavka da je to bila crkva drugog, benediktinskog samostana. Unutar zidova možemo identificirati dvije veće ruine, to su palača (5) i kupatilo (6). Vidi se i minaret jedne džamije (vjerojatno je tu bila župna crkva, koja je pretvorena u džamiju). Izvan zidova, ali u blizini, identificiramo ostatke još jednog minareta (3). Interesan je i granični biljeg (a). To ukazuje da je crtež rađen prije 1699. godine kada je zaključen Karlovački mir između Turske i Austrije. Naime, Marsigli, koji je dobro govorio turski, bio je član austrijskog izaslanstva na mirovnoj konferenciji i izradio je kartu razgraničenja, koja je tada i usvojena. Tako je dio Srijema, južno od Slankamena do Mitrovice, ostao u turskim rukama, i tek nakon Požarevačkog mira 1718. godine cijeli je Srijem trajno oslobođen od Turaka.



## Lemešani gostovali u Belom Manastiru

**LEMEŠ** – Povodom »Noći kazališta«, dramski odjel HBKUD-a »Lemeš« prošle je subote gostovao u Belom Manastiru s komedijom »Triput Bog pomaže«. Oni su bili gosti Gradskog kazališta Belog Manastira. Publika je bila oduševljena humorom i glumom amatera. Po završetku predstave domaćini i gosti razmijenili su iskustva i dojmove. Prekogračna suradnja je sada već postala tradicionalna za lemešku udrugu.



Sutradan, 17. studenoga, s istom predstavom Lemešani su gostovali u Apatinu. Sljedeći nastup im je u Bačkom Bregu, u nedjelju 24. studenoga.

L. T.

## »Šokačko veče« u Sonti

**SONTA** – Tradicionalna manifestacija »Šokačko veče«, 12. zaredom, ove godine dvodnevna, održat će se danas i sutra (petak i subotu, 22. i 23. studenoga) u velikoj dvorani Doma kulture u Sonti, s početkom u 19 sati. Prve večeri, predstavom »Novi knez nije knez« autora *Ivana Andrašića* bit će obilježeno 10 godina rada »Šokadijine« dramske sekcije. U središnjoj, folklornoj večeri, osim organizatora manifestacije KPZH »Šokadija«, u programu će sudjelovati i folklorne skupine KUD-a »Sloga« Sikirevci, KUD-a »Mićevec« Velika Gorica i OKUD-a »Ivo Lola Ribar« Sonta. U okviru manifestacije bit će dodijeljene i nagrade NIU »Hrvatska riječ« i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata za pet najboljih pjesama pisanih šokačkom ikavicom. Pobjedničku pjesmu autor će osobno pročitati na subotnjoj središnjoj večeri.

## »Nora danas« u Somboru

**SOMBOR** – Dramska sekcija HKUPD-a »Stanislav Preprek« iz Novog Sada gostuje sutra, u subotu 23. studenoga, u Somboru. Novosađani će u Hrvatskom domu izvesti dramu »Nora danas« hrvatskog dramatičara *Mire Gavrana* u režiji i adaptaciji *Miljana Vojnovića*. Početak je u 20 sati, a ulaz je 100 dinara.

Z. V.

## Dvije predstave iz Hrvatske na festivalu »Desire«

**SUBOTICA** – Peti po redu, regionalni festival suvremenog kazališta »Desire« bit će održan od 23. do 28. studenoga u



Subotici. Publika će imati prigodu pogledati 13 predstava kazališta i teatarskih skupina iz Srbije, Mađarske, Hrvatske, Slovenije i BiH. Iz Hrvatske stižu dvije predstave. Prva je »55+« kazališta »Montažstroj« iz Zagreba (režija: *Borut Šeparović*), koja će biti igrana sutra (subota, 23. studenoga) na sceni Jadran u 19 sati. Na festivalu gostuje i predstava »Rekvijem za organe – pokora« u koprodukciji Hotela Bulić, KLJB-a i Tvornice kulture. Režiju potpisuje *Senka Bulić*, a ova predstava će biti igrana u srijedu 27. studenoga, u kazalištu »Dezső Kosztolányi«, s početkom u 22 sata. Komplet ulaznica za sve predstave je 3000 dinara, a za studente 500 dinara manje. Više informacija o predstavama i ulaznicama na [www.desirefestival.eu](http://www.desirefestival.eu).

## Jubilej HKPD-a »Jelačić« iz Petrovaradina

**PETROVARADIN** – HKPD »Jelačić« Petrovaradin obilježit će u ponedjeljak 25. studenoga 10. obljetnicu osnutka i rada društva. Tim povodom u amfiteatru Sportskog i poslovnog centra »Spens« u Novom Sadu bit će upriličen svečani program. Početak je u 18,30 sati.

## Književna večer Dražena Prčića u Plavni

**PLAVNA** – U organizaciji HKUPD »Matoš«, u Plavni će u četvrtak 28. studenoga biti predstavljen roman »Dogovoreni brak« subotičkog pisca *Dražena Prčića*. Predstavljanje će biti održano u dvorani Vatrogasnog doma u 18 sati. Uz autora, na književnoj večeri govorit će i *Zvonimir Pelajić*.

## Večer ikavice u Stanišiću

**STANIŠIĆ** – HKD »Vladimir Nazor« iz Stanišića po četvrti put organizira književno-pjevačku večer nazivom »Ikavica – govor hercegovačkih, bosanskih, dalmatinskih, ličkih, šokačkih i bunjevačkih Hrvata«, koja će biti održana u iduću subotu 30. studenoga, s početkom u 18 sati u Domu »Ady Endre« u Stanišiću.

Predavanje o ikavici održat će *Katarina Čeliković* iz Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, a u programu sudjeluju: članovi HKPU »Zora« iz Vajske, recitatori UG »Urbani Šokci« iz Sombora, »Kraljice Bodroga« iz Monoštora, recitatori iz Posušja, *Antonija Piuković* iz Subotice, pjevači ojkalice iz Muća kod Splita i recitatori domaćina.

S. T.

PRVA KAZALIŠNA PREDSTAVA NA DIJALEKTU BAČKIH HRVATA U ZAGREBU

# »Bunjevački blues« na zagrebačkoj sceni



*Glumačka družina »Histrion« izvela je predstavu po tekstu Tomislava Žigmanova, a u režiji Vlatka Dulića*

U Zagrebu je u petak, 15. studenoga, premijerno izvedena predstava »Bunjevački blues« rađena prema knjizi priča »Prid svitom: saga o svitu koji nestaje« autora Tomislava Žigmanova. Predstava je realizirana u produkciji Glumačke družine »Histrion«, pod redateljskom palicom Vlatka Dulića koji je odigrao i glavnu ulogu. Riječ je o na scenu postavljenim pričama koje nas vraćaju u vrijeme koje je prošlo, govore o tragičnim zbivanjima iz svakodnevlja bunjevačkih Hrvata, ljubavnim jadima, nostalgiji, zemlji, Tavankutu, te podsjećaju na

običaje i izraze jedne male skupine hrvatskog naroda koji se bori protiv zaborava.

## RIČ(NE) FALI

Ovaj hvalevrijedan projekt prvi je ove vrste koji je omo-

gućio da se ikavica bunjevačkih Hrvata iz Bačke prvi puta čuje na zagrebačkoj sceni, što je nemali značaj i doprinos kulturi vojvođanskih Hrvata. No, njegova realizacija nije bila jednostavna. Tomislav Žigmanov govori nam kako

je nekoliko godina ustrajavao u ideji da prozni predložak njegove knjige dobije novu dimenziju na kazališnim daskama. »Višedesetljetna isključenost vojvođanskih Hrvata iz toga svijeta učinila je da postanemo, bez obzira na moguću kvalitetu, posve neinteresantni. U takvim situacijama tada od pomoći moraju biti ljudi koji imaju moć te mogu utjecati da se na tome planu nešto izmijeni. U ovome slučaju to su bili ljudi iz ureda Grada Zagreba, Tedi Lušetić, zamjenik pročelnika za kulturu, i naša Subotičanka u Zagrebu Ninoslava Zeković, koji su zaslužni da predsta-

## Podsjećanje da postojimo

Redatelj predstave Vlatko Dulić kaže nam kako je njegova prvenstvena ideja bila da se »rič« bunjevačkih Hrvata iz Bačke po prvi puta čuje u nekom zagrebačkom kazalištu. »Kada sam prije četiri godine prvi put čitao Tomin tekst, počeo sam o tome razmišljati. Želio sam da se naša 'rič' ovdje čuje, te da oдавde na ovaj način doprinesemo i podsjetimo da postojimo«.



## KULTURA

va bude financijski podržana. S druge strane, ravnatelj Kazališne družine 'Histrion' Zlatko Vitez očitovao je nesvakidašnju spremnost da upravo oni budu producenti koji će omogućiti sve kazališne uvjete da predstava bude na najvišoj razini«, kaže Tomislav Žigmanov, te dodaje kako je Vlatko Dulić, osim što je stalno podržavao inicijativu, dramatisirao i na koncu režirao predstavu, najzaslužniji što u njoj igra hrvatska reprezentacija kazališnih glumaca – od *Nine Erak Svrtan*, *Vesne Tominac Matačić*, *Suzane Nikolić* i *Ivane Buljan* do *Borisa Svrtana*, *Gorana Grgića*, *Dražena Kühna* i *Davora Svedružića*. Među njima su tri profesora na zagrebačkoj Akademiji dramskih umjetnosti, dok su dvoje prvaci u



Cjelokupna glumačka ekipa s alternacijama: Boris Svrtan, Vesna Tominac-Matačić, Davor Svedružić, Ivana Buljan-Legati, Goran Grgić i Dražen Kühn (stoje), Vlatko Dulić i Nina Erak Svrtan (sjede)

uspjeli to će vaša publika najbolje reći i zato se posebno veselim dolasku u Suboticu«, kaže Vesna Tominac Matačić. S druge strane, zadarska glu-

nost nekih sudbina, nešto što nas sve povezuje bez obzira na kojem meridijanu živimo. Plaši me samo hoće li to moje dijete jednog dana prepoznati«, objašnjava nam Ivana.

Glumac Boris Svrtan je izrazio nadu da će se ova suradnja s Hrvatima iz Vojvodine i dalje njegovati. »Ovaj projekt je iskorak ka ikavici i mislim da bi tu kulturu i dalje trebali širiti i upozoriti naše vlasti da postoje Hrvati izvan domovine koji vape za nježnošću. Oduševljen sam što sam u ovom komadu i kupam se u tom jeziku koliko god mogu«, kaže Svrtan.

prostoru koji nije teatarski. »S redateljem sam dogovorio da ona kreativna komponenta bude minimalistička, bez previše raskoši i folklorizacije. Gledao sam da to bude zgušnjuto s nekoliko simboličkih elemenata koji će doprinijeti u ugođaju i reći što je bio i što danas jest život naših ljudi tamo«, rekao je Balažević. O zainteresiranosti publike za ovu predstavu govori podatak da su karte i za idući dan bile rasprodane, dok smo komentar o njoj kvaliteti i dojmovima zatražili od nekoga iz struke. Glumica *Višnja Babić* nas tako uvjerava kako je uživala u predstavi: »Ona je glumački sjajna, a naravno osobno uvijek najviše uživam u glumcima. Bila mi je vrlo interesantna, a posebno je bilo zanimljivo slušati ih kako govore«. »Bunjevački blues« svoju izvedbu imat će i u Vojvodini, te se tako njegova premijera očekuje 5. prosinca u somborskom Narodnom kazalištu, te dan poslije, 6. prosinca, u subotičkom.

Dijana Prčić



Tomislav Žigmanov i Pere Ištvanić (desno) nakon praizvedbe predstave

nacionalnom teatru, zaključuje Žigmanov.

## ZEMLJA NAS POVEZUJE

U razgovoru s glumcima koji su zaslužni za kvalitetu ove dramske predstave čuli smo kako su bunjevačku ikavicu učili slušajući je od Dulića. »Naš kolega i redatelj, rođeni Subotičanin, kojeg od milja zovemo Lala, cijelo je vrijeme bio prisutan i korigirao naše akcente. Koliko smo u tome

mica Ivana Buljan-Legati koja se vrlo dobro snašla u ulozi na ikavici kaže nam kako postoji jedan dio zadarskog zaleđa koji ima ta zapjevanja koja ima i Vojvodina, pa se ona time vješto poslužila. »Kultura bačkih Hrvata mi je bliska utoliko što sam odrasla s ljudima koji su bili vezani uz zemlju, jedni za druge, u nekom vremenu koje je sad jako daleko od ovoga u kojem živimo. Mislim da je zemlja, prijateljstvo i veza-

## ŽIVOT NAŠIH LJUDI

Na koncu, ali ne i na posljednjem mjestu, svoj su veliki stvaralački doprinos dali u glazbi *Pere Ištvanić* i u scenografiji slikar *Ivan Balažević*, obojica podrijetlom iz Vojvodine. Scenograf nam objašnjava kako je osnovna stvar o kojoj se prilikom izrade scene vodilo računa to da će ova predstava putovati, što znači da je scenu trebalo prilagoditi i

## PREDSTAVA »BUNJEVAČKI BLUES«

## Umjetnički doprinos sprječavanju nestajanja jednog »svita«

Kazališna predstava »Bunjevački blues« u režiji *Vlatka Dulića*, na tekst *Tomislava Žigmanova*, doživjela je prošloga petka svoju praizvedbu na sceni Histrionskog doma i zagrebačkoj publici vrlo vjerno približila svu tugu salašarskog života bunjevačkih Hrvata sa sjevera Bačke. Kroz vizuru postarijeg braćunog para s Čikerije, bać Tome (Vlatko Dulić) i snaš Lozike (Nina Erak - Svrtan), njihove duge zimske razgovore uz toplu krušnu peč, kada na salašu ionako nema puno posla, redaju se tužne sudbine njihovih suvremenika iz neposredne okoline Tavankuta, Male Bosne, Bikova, sve do Subotice,

maestralno prikazane kroz monologe vrsne glumačke postave »Histriona«. Tuga iliti blues života protkanog u konstantnoj borbi s nemaštinom i sudbinom malog čovjeka rastrganog između golemog procjepa između posve normalnih ljudskih želja za blagostanjem i stvarnih mogućnosti surove realnosti, povezuje tragičarskim epilogom okončane priče o Miji i Enti (*Goran Grgić*), Emi i Janji (*Vesna Tominac - Matačić*), Vranji i Sivi (*Davor Svedružić*), te Veci i Mandi (*Ivana Buljan - Legati*). I baš lik Mande, jedanaestog djeteta u skromnoj paorskoj obitelji, rođenoj s jednom »dužom« nogom, i unaprijed određenoj sudbini vezanoj

za doživotno samotnjaštvo u okvirima salaša, kojoj je vjera jedina utjeha vrednovanja vlastitog postojanja, toliko vjerno prikazuje skromnost i poniznost bunjevačkih Hrvata s krajnjih bačkih prostora. Ali i svi ostali navedeni likovi, još jednom oživljeni divanom na rubu stalnog, duhovitog konflikta glavnih postarijih protagonista, zorno ilustriraju prikaz jednog dijela hrvatskog ikavskog puka koji se cijeloga svoga tužnoga života vodi respektom prema sudu »svita« u neposrednom okruženju. Iako neovisni o sudu istog, živeći na pomalo izoliranim salašarskim jedinicama isključivo od plodova svog mukotrpnog rada, uvijek su u strepnji što će ljudi reći o

njima i kako će izgledati u njihovim očima. Takav nepokolebljiv stav, kao i stoljećima naučena poslušnost vladajućim državnim nomenklaturama, rezultat će najvećom mogućom obiteljskom tragedijom i koštati Miju života njegova sina jedinca, očevim nagovorom potjeranog u jedan od posljednjih ratova. Zbog svega viđenog, briljantno odigranog i scenski vjerno upriličene istoimene zbirke pripovjedaka Tomislava Žigmanova, kazališna predstava »Bunjevački blues« je vrijedan umjetnički doprinos sprečavanju nestajanja jednog »svita« koji (je) divani(o) ikavicom i ponosno živi(o) svoje živote na sjeveru Bačke.

Dražen Prčić

## JESENSKA SKUPNA IZLOŽBA ČLANOVA LIKOVNOG ODJELA HKC-A »BUNJEVAČKO KOLO« IZ SUBOTICE



## Presjek godišnjeg stvaralaštva

U sklopu godišnjeg programa rada Likovni odjel HKC-a »Bunjevačko kolo« iz Subotice organizirao je jesensku izložbu radova svojih članova, koja je otvorena u ponedjeljak u galeriji Otvorenog sveučilišta u Subotici.

Izložba predstavlja presjek rada članova odjela u proteklih godinu dana, kao i njihova usavršavanja kroz sudje-

lovanje na jednodnevnim, ali i onim ozbiljnijim likovnim kolonijama. Na izložbi sudjeluje 23 amaterska slikara s 40 radova. Dominira realistično slikarstvo te zavičajni motivi i pejzaži kao inspiracija, a manji dio ostvarenja stremlje prema apstraktnijem izričaju. Radovi su nastali u različitim slikarskim tehnikama – od ulja i akrila na platnu do

pastela.

Izložbu je otvorio generalni konzul Republike Hrvatske u Subotici *Dragan Đurić* naglasivši kako ova izložba predstavlja značajni događaj ne samo za Hrvatski kulturni centar, nego i za likovnu scenu grada. »Svakom umjetniku je važan trenutak stvaranja, ali ono ne bi imalo smisla ukoliko se ono ne bi moglo

prezentirati. Stoga vam čestitam na trudu, na onome što ste postigli na likovnim kolonijama, ali i u osamama vlastitih domova, gdje ste mogli dublje i pomnije srediivati svoje dojmove o onome što stvarate. Ono što ja mogu ocijeniti, iako ne pripadam kategoriji likovnih kritičara, jest da ovo na mene djeluje vrlo ugodno te, iako je jesen i zahladilo je, i osvježavajuće«, kazao je Dragan Đurić.

Prigodom otvorenja nastupili su i tamburaši HKC-a »Bunjevačko kolo«. Izložba je prodajnog karaktera i može se pogledati još samo dva dana, točnije do nedjelje, 24. studenoga.

D. B. P.



## IZLOŽBA TROJICE LIKOVNIH UMJETNIKA IZ ZAGREBA U SUBOTIČKOJ GALERIJ «DR. VINKO PERČIĆ»

## Hvalevrijedna posveta slikarstvu



Katarina Čeliković, Spartak Dulić, Vatroslav Kuliš, Zoltan Novak i Bane Milenković

»Hommage slikarstvu« naziv je izložbe trojice poznatih i renomiranih akademskih slikara iz Zagreba – Vatroslava Kuliša, Baneta Milenkovića i Novaka Zoltana – koja je otvorena prošle srijede u Galeriji »dr. Vinko Perčić« u Subotici. Ravnatelj galerije Spartak Dulić podsjetio je kako je pokrovitelj izložbe Ured za obrazovanje, kulturu i sport Grada Zagreba, kao i na to da je izložba organizirana u koordinaciji sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata. Katarina Čeliković iz ZKVH-a je kazala kako se koncert Zagrebačkog kvarteta, održan dan ranije, i ova izložba mogu neslužbeno nazvati i »Danima Zagreba u Subotici«. »Zagreb je učinio dovoljno da se mi osjećamo počašćenima. Nadamo se da će Zagreb na neki način pokazati želju da se i naša kultura vidi u Hrvatskoj, da ovdašnja manjinska zajednica Hrvata ne bude na margini događanja, već da bude sastavni dio umjetničkog života koji pulsira bez obzira na granice koje postoje, nadamo se još samo

neko kraće vrijeme«, kazala je Katarina Čeliković.

## VITALIZAM I DJEČJA ZAI-GRANOST

Jedan od trojice slikara Vatroslav Kuliš je prigodom otvorenja izložbe izrazio zahvalnost što su baš on i dvojica njegovih kolega izabrani predstavljati bogatu likovnu scenu Zagreba u Subotici.

Kuliš se subotičkoj publici predstavio dijelom ciklusa »Herbarium pictorium«, kojega karakterizira za autora prepoznatljivi vitalizam intenzivne palete i bogatog spektra. Kako je sam rekao, na njegovim je slikama očit optimizam kojim želi zaboraviti nevolje. »Bavljenjem slikarstvom čovjek se osjeća nekako uzvišeno, a kada mu slike uspiju, to je najbolji dar sebi, a ako još i drugi uživaju u tome, to je dar i ljudima oko sebe«, kaže Vatroslav Kuliš.

Bane Milenković se predstavio intimnijim radovima – slikama gotovo dječje zai-granosti na kojima su teme pejzaži, more i interijeri. »Slikari u posljednje vrijeme sve manje izlažu zajedno,

stoga mi je drago da izlažem s kolegama i na taj način prezentiram svoj rad. Zapravo, ovo je jedna hvale vrijedna pozicija u kojoj smo se svi našli«, kazao je Milenković.

## SLIKAR SVAKODNEVNOG

Likovni umjetnik, ujedno i profesor na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu Zoltan Novak izložio je premijerno u Subotici desetak

radova nastalih ove godine. Kako sam kaže, on je slikar svakodnevnog, malog i gotovo introspektivnog miljea.

»Moj je habitus prvenstveno slikarski, doduše radio sam i neke druge umjetničke projekte kao što su instalacije, performansi i tako dalje. U posljednjih 5 do 10 godina bavim se ljudskim likom, figuracijama, iako je slikarstvo medij koji je naizgled iskorišten, to je naizgled potrošeno područje. Stoga mi je bavljenje ljudskim likom poseban izazov, zašto, kako, na koji način, u suvremenom kontekstu ljudski lik pokazati drugačije. Naime, slikarstvo je medij koji može postaviti, čini mi se, pitanja još uvijek uvjerljivije od nekih drugih medija«, kaže Zoltan Novak.

Izložba »Hommage slikarstvu« može se pogledati do 15. prosinca, svakim radnim danom od 9 do 18 sati i 30 minuta, i subotom od 10 do 14 sati.

D. B. P.

## Gostovanja i iduće godine

Gostovanje umjetnika iz glavnog grada Hrvatske – koncert Zagrebačkog kvarteta i izložba »Hommage slikarstvu« posljedica su dogovorene suradnje u području kulture između kulturnih ustanova i organizacija iz Grada Zagreba i hrvatskih institucija iz Grada Subotice, gradova između kojih postoji suradnja i u drugim oblastima.

»Manifestacije su dogovorene proljetos u okviru službenog posjeta Zagrebu predstavnika Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, kada smo se sa zamjenikom pročelnika Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport Tedijem Lušetićem dogovorili i o konkretnom programu. Zagreb kao grad s razvijenim kulturnim stvaralaštvom i kao glavni grad Hrvatske kao sastavnicu svoje kulturne politike ima i prezentaciju recentnog umjetničkog stvaralaštva koje nastaje u Zagrebu i u gradovima u kojima žive Hrvati izvan Hrvatske. Budući da je sve proteklo i više nego uspješno, vjerujemo da ćemo i dogodine realizirati slične programe, o čemu smo već razgovarali s gospodinom Lušetićem«, kaže za HR Tomislav Žigamov, ravnatelj ZKVH-a.

## RADOVI NA CRKVI SV. JURJA U SUBOTICI

# Obnovljena stoljetna građevina

*Toranj crkve je bio pokretač posla. Imali smo namjeru postupno obnavljati krov, no nevrijeme je ubrzalo radove*

**R**adovi na subotičkoj crkvi sv. Jurja privode se kraju. Župnik ove župe vlč. István Palatinus s ponosom se može pohvaliti novim krovom i tornjem na koji je ovih dana postavljen i pozlaćeni križ. Po riječima župnika Palatinusa radovi na krovu su počeli 1. svibnja 2013. godine, a onda su, kako to već kod nas biva, nastali problemi.

## NEVRIJEME UBRZALO RADOVE

»Dugo smo morali čekati, jer u uredu javne nabave nismo dobili potrebnu dozvolu za izvođenje daljnjih radova. Čekali smo 45 dana i tada smo počeli s drugom etapom radova«, kaže vlč. István Palatinus i dodaje kako je za vrijeme radova došlo do novih problema. »Tek kada smo otvorili krov vidjeli smo pravo stanje. Krov je bio više nego dotrajaao, a sve to donijelo je nove dozvole. Morali smo tražiti da se uklone stari ukrasi s tornja i krova koji su već bili dotrajali, a trenutačno nemamo novca za pravljenje novih. To smo uklonili i radi sigurnosti, jer je pokraj crkve predškolska ustanova i jednostavno nismo htjeli rizikovati«, objašnjava naš sugovornik.

Osim problema koji su se javljali u ovome velikom poslu, urađene su i velike stvari. Kako nam je rekao vlč. Palatinus, potpuno je obnovljen krov, dakle ne samo crijep, nego i građa, kao i sam toranj crkve, koji je zapravo i



bio osnovni cilj ove obnove. »Toranj crkve je bio pokretač ovoga posla. Imali smo namjeru postupno obnavljati krov, no prošle godine 26. i 27. srpnja bila je velika oluja. Nevrijeme, točnije jak vjetar okrenuo je toranj i on se počeo nagnjati prema samom brodu crkve i tu je nastala dodatna opasnost. Jer, još jedno nevijeme bi sigurno srušilo cijeli toranj, a samim time i krov bi se urušio. Morali smo izraditi plan za rekonstrukciju tornja, a tek tada smo vidjeli kako ne možemo vratiti stari crijep, kao niti ostaviti istrulu građu.«

## FINANCIJE I PLANOVI

Vlč. Palatinus ističe kako su mnogi izašli u susret i pomogli u ovome velikome poslu. »U susret su nam izašli Zavod za zaštitu spomenika i Fond za kapitalna ulaganja, koji su osigurali sredstva. Najprije su nam dali 5 milijuna, a kad smo krenuli s radovima i dodat-

nim troškovima onda su nam dali još 15 milijuna dinara, no to nije bilo skroz dovoljno pa smo tražili pomoć i od Biskupije, te prikupljali od raznih donatora. Ova crkva sigurno zaslužuje ovakvu obnovu, jer je stara i dpista jako vrijedna. Samim time što je stara u njoj ima još mnoštvo dotrajalih stvari koji vape za obnovom. Tek sada kada smo počeli s radom vidimo koliko toga još treba uraditi.« Naš sugovornik kaže kako bi trebalo u nekom skorijem vremenu ličiti crkvu iznutra, očistiti klupe, pod, te bi bilo dobro i uvući grijanje. Kako župnik sam kaže, planova je puno, no što će se od toga uspjeti odraditi svakako ovisi o financijskom stanju. Crkvi je sada vraćen prvotni izgled, te se mogu vidjeti mali prozorčići na krovu. Križ koji se nalazi na samom vrhu tornja, po riječima župnika Palatinusa, obnovila je obitelj koja je izgubila kćer, te je donirala sredstva koja su čuvali za njenu udaju.

## POVIJEST ŽUPE

U razgovoru o povijesti župe doznali smo i zanimljiv podatak da je kompletan krov mijenjan



vlč. István Palatinus

1925. godine kada je u Subotici bilo veliko nevrijeme u kojem je nastradala ova crkva. Naime, tada se toranj skroz urušio u crkvu. Nakon ovog nemilog događaja posljednji je put obnovljen kompletan krov. Do tada je krov bio od žolnai crijepa, a tada je stavljen običan crijep koji je sada nanovo obnovljen. Godine 1982. je također bilo radova na krovu, ali nije bilo dovoljno sredstava da se sve obnovi i uradi onako kako treba. Tako da je krov godinama prokišnjavao i sam toranj nije bio najbolje osiguran. Po riječima vlč. Istvána Palatinusa, vjerojatno je zbog toga i došlo do pokretanja tornja.

Župa je ustanovljena na teritoriju sv. Terezije godine 1841. Prvotna bogomolja je bila u jednostavnom domu, a onda je 1896. godine u neogotskom stilu građena vrlo lijepa crkva. Crkva je dugačka 47,5 m, 17 m je široka, a poprečna lađa je dugačka 26,5 metara. Lađa je visoka iznutra 14,35 metara. Visina tornja je 45 m, ima tri zvona, a matice se vode od 1841. godine.

Ž. Vukov





## MEDITACIJA



Piše: dipl. theol. Ana Hodak

**N**a kraju liturgijske godine Crkva slavi svetkovinu Krista Kralja. U svakodnevnom govoru riječ kralj asocira nas na raskoš, krunu, prijestolje, štovanje od strane svoga naroda. No, liturgija nam za ovaj dan nudi evanđelje koje govori o Isusu raspetom na križu (usp. Lk 23, 35-43). Iz tog teksta nikako ne možemo Isusa zamisliti kao kralja, barem onako kako smo navikli zamišljati zemaljske kraljeve. Njegova je kruna od trnja, umjesto na prijestolu on je na križu, a o raskoši da ne govorimo. Umjesto slave i poklika svoga naroda on doživljava porugu i podsmijeh. Pa kakav je on onda kralj, zapitao bi se netko. Ali, kao što i sam kaže, njegovo kraljevstvo nije od ovoga svijeta (usp. Iv 18, 36). Stoga ono sve što zemaljskog kralja čini kraljem za Isusa nema vrijednost.

## KRALJ IZVRGNUT RUGLU

Cijeli evanđeoski odlomak odjekuje porugama glavar, vojnika i naroda upućenim Isusu. Čak mu se i s njim razapeti razbojnik ruga. No, u svojim porugama glavari priznaju pravu istinu o raspetome – spasio je druge.

Naravno, izrečenog priznanja oni nisu svjesni. Za njih je to dio izrugivanja. Spasio je druge, a sebe ne može. To je za njih glavni znak da Isus nije Mesija. Muka i križ za glavare su temeljni dokaz da on nije onaj koga židovski narod već dugo iščekuje. No, oni ne razumiju mesijansku ulogu. Mesija nije došao spasiti sebe nego druge. I upravo je to, što za glavare predstavlja dokaz njegovog nemesijanizma, temelj njegova mesijanskog poslanja.

Riječi izgovorene na račun raspetog nemaju iza sebe nikakvu nadu da bi se moglo pokazati da je Isus Mesija. Njihova je poruga ispunjena nevjerom. Iako su glavari obdržavali vjerno sve vjerske propise, oni su se u ključnom trenutku pokazali kao nevjernici, nisu povjerovali Mesiji. Jer, oni ne razumiju naslov Mesije kojim se služe, ne razumiju sve znakove i riječi Isusove, kojima je on potvrdio svoje poslanje. Ostaju slijepi za istinu i ne uspijevaju izaći iz vlastitih okvira i shvaćanja da bi ušli u kraljevstvo koje Isus nudi.

Isus je predmet poruge i vojnicima. Oni Isusa gledaju samo u kontekstu političke uloge židovskog kralja. On je za njih tek još jedan u nizu političkih pobunjenika koji neslavno završava svoju karijeru, na sramotan i okrutan način i dokaz je moći rimskog okupatora. No, najstrašnije je što mu se ruga raz-

# Raspeti Kralj



bojnik koji je raspet zajedno s njim. Prihvatiti porugu glavar i vojnika za razbojnika je bilo, na neki način, uključiti se ponovno u društvo iz kojeg je izbačen osudom. Značilo je i posljednju priliku za osjećaj moći dok nemoćan visi na križu i čeka smrt. No, Mesija i Kralj svega svijeta bio je pred očima svih njih, ali oni ga nisu prepoznali.

## POBJEDA KRALJA

Iako se svima činilo da je Isus doživio poraz razapinjnjem, on je doživio pobjedu, što će mnogi prekasno shvatiti. Naime, tek kad je Isus izdahnuo narod shvaća što je učinio i vraća se kući bijući se u prsa (usp. Lk 32, 48). U svom umiranju na križu on pokazuje da je Mesija. Moli za sve koji mu se rugaju u svom neznanju i traži od Oca oprostjenje za njih, obećava spasenje raskajanom razbojniku. Tako do posljednjeg

daha ostaje Mesija koji je došao spasiti izgubljeno. Ostaje dosljedan svojim riječima ljubiti neprijatelje. Iz te ljubavi on ne osuđuje svoje mučitelje i one koji mu se rugaju, nego im prašta i moli za njih. On prašta svima koji su ga napustili u tom teškom trenutku, prašta Petru koji ga je zatajio.

Ljubav prema čovjeku progovara iz njega kada raskajanom razbojniku obećava: »Zaista ti kažem: danas ćeš biti sa mnom u raju« (Lk 23, 43). Tako potvrđuje svoj navještaj o dobrom Bogu koji se raduje svakom obraćenju i prima nazad

svakog grešnika. Krist potvrđuje da je Kralj koji se ni jednom nije dao smesti nikakvim zakonskim propisima ili drugim protivštinama kada je ljubav prema čovjeku bila u pitanju. On je Kralj koji je za svoj narod pristao na sramotu i poruge da bi ih spasio. Tako se s križa očituje moć jača od moći bilo kojeg kralja, a to je moć ljubavi.

On je, za razliku od ovozemaljskih kraljeva, postao blizak svakom čovjeku. Postao je ljudima sličan u svemu, osim u grijehu, iako je od njih toliko različit. Posvetio je svojim trpljenjem ljudsku bol i patnju i tako se približio i najjadnijima. Pružio je ruku grešnicima i ponudio oprostjenje. I na kraju, ponižen i izrugaan spasio svijet i vrata svoga kraljevstva otvorio svima koji u njega žele ući. Zbog svega toga Crkva radosno i ponosno slavi svetkovinu svoga Kralja.



# Bačka zemlja – carska zemlja

Subotica, zatim 5 godina u Poljoprivrednoj stručnoj službi u 'Agrozavodu' i sada je rad u Gradskoj upravi nastavak kontinuiteta u okvirima struke i radnog iskustva s novim izazovima i obvezama, usavršavanjima na novim poslovima.«

## POLITIKA, I TU OKO NJE....

»Nastojao sam koliko je bilo moguće izbjegavati politički angažman (želio sam se držati struke), ali je došao trenutak da se to moralo dogoditi upravo vezano uz prelazak na rad u lokalnu samoupravu 2000. godine, kao i 2004. godine, od kada sam postao član DSHV-a u kojem sam osim zaduženja u Mjesnoj organizaciji Žednik, član Vijeća stranke. Od 2002. godine član sam Hrvatskog nacionalnog vijeća, dakle već drugi mandat. Međutim, od 1995. godine postao sam član HKC »Bunjevačko kolo« u kojemu sam u 3 mandata bio član Upravnog odbora. Ova mi je dužnost omogućila da sa skupinom suradnika osnujem folklorni ogranak u Žedniku, koji u kontinuitetu funkcionira već 18 godina. Ovo je od velikog značaja za mladež na selu, da može na koristan način iskoristiti svoje slobodno vrijeme, prije svega je to uzrast od 8 do 15 godina.«

Mirko nije često na putu, te objašnjava da trenutačna

dužnost ne zahtijeva obvezatno puno putovanja, ima ih 2 – 3 puta kroz godinu. Ne računajući susjedne općine, te Beograd i Novi Sad, najčešće putuje službeno do Osijeka, Križevaca i Vukovara u svezi s lokalnim sajmovima koji se tamo organiziraju. Također se uzvraćaju gostoprimstva, kada se primjerice organizira subotički sajam, u lipnju svake godine. »Kao član gradske vlade (2000. – 2004.) putovao sam u Njemačku, Poljsku, Italiju, Mađarsku, Bugarsku i Rumunjsku, naravno uz to i u sve republike nekadašnje zajedničke države.«

## OBITELJSKE STVARI, POLJOPRIVREDA, VRT...

Mirko je u braku sa suprugom *Katom*, imaju troje odrasle djece, kako nam kaže, to su zreli ljudi, *Nikola*, *Mihaela* i *Marjan*, te su tu i troje unučadi. Unuk *Bojan* je već peta godina i ove jeseni je počeo ići u vrtić, dok su *Fran* i *Ivan* bebe, budući da su rođeni početkom ove godine. »Nastojim što više slobodnog vremena njima posvetiti, jer je to najljepši dio dana kada smo skupa.«

Kakva bi to bila kuća, vrt, dvorište, bez kućnih ljubimaca. Da, oni imaju dva psa, *Gretu* i *Čupka*, koji ih čuvaju, kaže nam kako su dosta zahtjevni. Mirko dodaje kako ih najviše voli unuk *Bojan*, posebice mladoga *Čupka*.

**M**irko Ostogonac, vidno uposlen i angažiran u svojoj struci, kako na radnome mjestu tako i kod kuće, pristao je na suradnju, te da nam malo, »tu oko nas«, ispričao što ima kod njega, poslovno, privatno...

Dakle, Mirko Ostogonac znan je našoj javnosti kao osoba uposlena i zadužena za poljoprivredu i sve oko nje. Mirko nam malo pojašnjava: »Već devet godina obnašam dužnost šefa službe Gradske uprave Subotica, koja je nadležna za poslove poljoprivrede, gospodarstva i lokalno ekonomskog razvitka. U razdoblju od 2000. – 2004. godine bio sam član Izvršnog odbora Općine Subotica,

koja je u međuvremenu dobila status Grada, te bio zadužen za resor gospodarstva, poljoprivrede i turizma. Kako se koncem navedenog mandata znalo da se priprema novi zakon o poljoprivrednom zemljištu, kojim su lokalne samouprave ovlaštene gospodariti poljoprivrednim zemljištem u državnom vlasništvu na svom teritoriju, ponuđeno mi je da organiziram službu za spomenuta područja pri općinskoj upravi.« Mirko je dugi niz godina u ovome poslu, voli ga, jer ne bi toliko ostao i bavio se ovim resorom.

»Volim svoj posao, budući da sam u svom radnom vijeku radio 20 godina u neposrednoj proizvodnji, 'Agrokombinat'



Oni su nerazdvojni od njegovog rođenja, točnije od ovoga proljeća.

### SLOBODNO VRIJEME, HOBI...

»Dio slobodnog vremena provodim sa sinom Nikolom u vrtu i malom voćnjaku, u nastojanju da uz rekreaciju osiguramo najosnovnije potrebe za prehranu obitelji. Živjeti na selu a ne uzgojiti voće, povrće, živinu, 2 – 3 tovljenika i ponekog »pajceka«, po mom je mišljenju neoprostiv grijeh, budući da se za bačku zemlju kaže da je »carska zemlja«.

Lijepo je čuti kako ljudi čitaju, da se vole družiti s knjigom u cijelom ovom informacijskom, internetskom, digitalnom i kakvom sve ne svijetu. Mirko je jedan od mnogih koji se druži s knjigom još od osnovne škole.

»Volim druženje s knjigom još od osnovne škole, nastojim u zimskom dijelu godine, ne računajući stručnu literaturu, pročitati 2-3 knjige klasične literature. Isto tako posjećujem redovito folklorne priredbe, te koncerte tamburaške i klasične glazbe čiji sam veliki ljubitelj.«

Budući da s Mirkom ne dijelimo recept, evo malo zadovoljstva i za one koji nisu ljubitelji kuhanja i čitanja istih. Ono što želimo istaknuti jest da je Mirko višegodišnji pretplatnik »Hrvatske riječi«, čita je od prve do posljednje stranice. Stajališta je da ima vrlo zanimljivih i kvalitetnih članaka. Ovakve pohvale listu vrijedne su spomena, složiti ćete se, uvijek je lijepo čuti da je netko zadovoljan onim što radite.

## JESEN NA STOLU

Smjena godišnjih doba, vremenskih prilika, promjene u nama, oko nas, sve to skupa ide jedno s drugim. Prihvaćamo, jer je to ciklus koji se ponavlja, u kojemu smo i mi. Sve to utječe na nas, nekada pozitivno, nekada negativno, no treba hodati dalje, tražiti neko svoje doba, svoj svijet, ako je to moguće. U svakom slučaju moramo imati onaj svoj netaknuti svijet, zaštićen od svih, ili bar od onih koji na nas djeluju lošim vibracijama. A kako ne smijemo imati loših vibracija u predblagdanskome vrijeme koje je pred nama, opustimo se i prepustimo mašti, koja je dostupna svima. Do blagdana treba maštati.

Svi će biti veseli i sretni, zabraviti će se brige i problemi, nesuglasice i nezadovoljstva, makar na kratko. No, dok ne pristignu svi ti blagdanski dani, kao i uvijek, posjet tržnici je neizbježan. Za

naš današnji jesenski stol smiješi nam se dobri stari, uvijek kovrčavi kelj.

Neke dobrobiti kelja: kelj je »kralj« kalcija. Bogatiji je kalcijem nego mlijeko. Sadrži zavidne količine magnezija, mangana.

Dobar je



protiv visokog krvnog tlaka. Konzumiranjem kelja smanjuje se rizik od razvoja katarakte. Vitamin C i poslije kuhanja ostaje u znatnim količinama. Ovaj vitamin je važan kod zarastanja rana, očuvanja pluća. Kelj djeluje pozitivno na organizam, jer ublažava simptome reume...

**POLIKLINIKA**

Jelene Čović 28, 24000 Subotica, [www.badawi-su.com](http://www.badawi-su.com), [poliklinika@badawi-su.com](mailto:poliklinika@badawi-su.com)  
024/553-774, 024/567-495, 0600/553-774, 0600/567-465

# Badawi

Ponedjeljkom i petkom **POPUST 20%**  
na pedijatrijski, ginekološki i opći pregled!

*Poliklinika za vašu obitelj*

od 1991 sa vama!

# Cigurna imovina salašara

**D**a je cigurna bila imovina salašara vidilo se i po tom jel se u salašima mali i sridnji gazda skoro ništa nije zaključavalo, a samo podiko je imo starovinsku tzv. kovačku bravu s ključom na vratima kuće, jedinom ulazu u čeljacki salaš. U velikim gazdalucima, s više pogođene čeljadi, zaključavali su vrata magaza, podruma, tavana i drugi mista di su držali zrna žitarica i rānu – osobito disnotorsko meso. Tako su pričili čeljad da rānu ne idu kradom. Kuruze u klipovima iz čardaka nisu krali jel odjedared ne mož ukrast veću vridnost, a i klipovi su se prodavali obično u vrime branja kuruza, najviše na lotra, a ko bi ih kogod prodavo posli, pa još u džaku, to nije čist poso.

Ratari čija je zemlja bila dalja od mista di su živili, npr. lancoši (gazde zemlje od nekoliko lanaca [1 l. = ~ 7200 m<sup>2</sup>]), kad su na njivu nosili sermaj (plug, paraču i sl.) a poso nisu dogotovili, obično su ga ostavili u uvratinama (kraj njive). To se često viđalo nuz put. Onda se nije moglo ni smisliti da će npr. plug, paraču i sl. kogod ukrast, a i da je to uradio šta bi s tim. Plug je imo svaki ratar, a ako ga naprodaj nudi nepoznat čovik, izuazlo bi sumnju otkud mu plug. O kupovanju od njeg ne bi ni načeli divan. I onda se trgovalo sa sermajom, s tim su se bavili cenzari (posrednici u trgovini), a trgovali su sa ljudji koji se med sobom znadu.

Sa živim josagom (krupnije domaće životinje) najviše



Usamljeni salaši u ravni

se trgovalo na vašaru, samo nuz pasoš, ispravu sa opisom josaga i ko ga prodaje, pa se zato josag kao porteka (roba) nije prodavo olako.

Od josaga krali su se najviše konji, ritko marva, al o tom uskoro.

## IZVIDANJE RAVNI

Ko se nakanio bavit krađom najprija je upozno ravan ko svoj dlan – temeljno. Čim su narasli kuruzi da se čeljade u nji mož sakrit, dotiranica bi kroz drugi-treći red kuruza, iz daljeg vrebo šta se prid njima dešava. Po tom je dozno dosta o čeljadima u salašu i njevim običajima, koliko ima odrasli muškaraca, ošacovo bi gazdaluk po tom koliko ima i kakog josaga, izvidio bi kake su vaške (kerovi) i sl. Kuražniji je znao u srid dana uć u salaš, kobajage pit vode,

čest adet čeljadi koji koja su putom tabanali. Kod bunara i kraćim divanom izvidio bi avliju salaša, di je kokošinjac, kako se mož uvuć (neopaženo ući) u salaš, koliko ima pileža i kake vaške čuvaje domazluk i sl. Što je bolje, temeljnije izvidio salaš tim će brže, a onda i cigurnije pokrast domaćina. Kad je sjednao podatke izvidnice, obično je izabro mrklu noć za krađu.

Pilež nisu krali u komšiluku, već najviše po usamljenim salašima, a u šoru iz salaša koji je makar malo dalje od komšije. U većoj krađi ispomagali su se u taršu (više nji). Pilež se krao hamade priko cile godine, a prava sezona krađe bila je kasna jesen, kad ga je bilo najviše i dobro potkoženog. Onda su dani kratki, a ravan spokojna. Kuruze su obrali, žito posijali, pa su se čeljad uveće i noćom kom-

šijali, iz više salaša skupili divanit na jednom mistu.

Za tu nakanu dotiranica znali su i žandari pa su obično patrolirali, nadzirali ravan po utabanoj stazi u mlaki dola el su najčešće išli popriko kroz kuruze i otaleg priko žitišta el strnike iz kuruza osmatrali ravan. Ritko kad su u patrolu išli utabanom stazom el putom – tudan ide pošten svit. Tako su patrolirali dok nije ogolila ravan, branjem posljednjeg roda litine – bundeva. Često bi nasumice svratili u salaš pit vode i raspitivat se čeljade dal se kogod nepoznat mota u kraju oko njegovog salaša. Ako su med njivama uočili dotiranicu njeg su zapisali i posvitovali da ga više ne vide.

## VAŠKE

Salašari su imali više vašaka, za dana većinom svezani, a puštani su bili pulini i podikoji mirniji ker el štene. Po salašu su vaške svezali na taka mista da kerovima svaki dio domazluka bude prid okom. Ako kerovi miruju znadu i za dana nakratko zadržimat, pa ako se makar samo jedan lajanjem uzbuni, oma i druge vaške iz salaša el okoliša načule uši, čekaju šta će se desiti. Uveće su oskudno namirili (naraniloi) vaške, pa su hamade (skoro) u svakom salašu vaške više gladne neg site. Posli namirivanja svezane vaške su puštali, a svezali kerove koji su bili puštani. Većina puštani vašaka su krenili u vandrovk u oko salaša, pokatkad se po nekoliko izmišalo s komšinskim vaškama, pa su u čoporu krenili u potragu oćel nač što god za ilo. Noćno ponašanje vašaka lopovima je uveliko pomoglo krađu.

*Nastavak slidi*

## SA ROGLJA

### Majkin salaš

Moja mājka Vita Sudarević odrasla je u Đurđinskoj pustari na usamljenom salašu. Kad su njima vaške lajanjem navistile da kogod tiska (osmatra) salaš. Onda bi kogod od muškaraca puko lovaskom puškom u ajer. Vaške bi se časkom smirile. Pucanj je opominio dotiranicu nek se okane salaša, jel ne zna za kojom čošom salaša ga mož dočekat »slana patrona« – misto olovom čaura napunjena krupnom solju.



## PRIČA O FOTOGRAFIJI



## KRZNAR

Priču o *Stipanu Jeliću*, krznaru iz Berega, zabilježili smo zahvaljujući njegovoj kćerki *Mariji Ivošev*, koja nam je ispričala priču o svom ocu i od koje smo dobili ovu fotografiju, na kojoj je majstor Stipan (desno) s roditeljima i pomoćnikom snimljen početkom 40-ih godina prošloga stoljeća u radionici u Bregu.

A priča počinje 1936. godine, kada je Stipan završio četverogodišnji zanat kod vrsnog majstora u Gakovu. Nije krznarski zanat bio tradicija njegove obitelji, ali valjalo je u siromašnoj obitelji djeci dati kruh u ruke. Kako je Stipan bio prvorodeni sin i drugo od petero djece, poslije šestog razreda osnovne škole je otac, koji je bio nadničar, odlučio sina poslati na zanat, jer mu ništa nije imao ostaviti u naslijeđe.

## TRINAESTOGODIŠNJAK NA ZANATU

Krznarski zanat bio je tada na cijeni i Stipana su kao trinaestogodišnjeg dječaka poslali u Gakovo. Nije to za njega bilo ni malo lako, pa je bilo i bježanja natrag u Breg. Ali kad je jedne večeri iz Berega poslan natrag u Gakovo, kroz

atar punih devet kilometara, shvatio je da povratka nema. Iz roditeljske kuće otišao je dječarac, a poslije četiri godine vratio se krznar. Stipan je zavolio taj zanat i postao je cijenjen i štovan majstor.

No, došao je tada i rat, a poslije njega i teški dani za zanatlije. Odmah poslije rata bilo je zabranjeno štavljenje kože, pa je majstor Stipan to radio noću, krišom. Onda je donesen Zakon o zadrugarstvu, pa se majstor iz Berega zajedno sa svojim strojem morao uključiti u Kožarsko-tekstilnu zadrugu u Kljajićevu, jer se drugačije nije moglo raditi. Na sreću, ta je zadruga kratko trajala, pa je Stipan opet mogao otvoriti svoj obrt. Zbog manjeg poreza put ga je odveo u baranjsko selo Draž. Ali, ni tu nije bilo velike sreće, jer su i u Dražu povećani porezi, pa je Stipan svoju radionicu preselio u Jagodnjak, selo koje je tada

bilo ovčarski kraj i imalo oko 13.000 mještana. Tu se zadržao do 1963. godine, a onda konačno vratio u roditeljsku kuću u Breg.

Zanimljivo je ovdje spomenuti da skoro do polovice 60-ih godina zanatlije i poljoprivrednici nisu imali zdravstveno osiguranje, već su liječenje plaćali. Zakonom je tek od 1964. godine zanatlijama omogućeno plaćati doprinose za socijalno i mirovinsko osiguranje.

## MEKINJE I DUDOVA GLJIVA

U svojoj radionici majstor Stipan štavio je uglavnom janjeće kože. Kada su lovci imali dobar ulov, našla se tu i poneka lisica ili divlja svinja. U poratnim godinama držanje koza bilo je zabranjeno, pa kozje i jareće kože nije niti bilo za štavljenje. Domaćini su majstoru sirovu kožu dono-

sili uglavnom od rujna, oko Miholjdana, kada su za seosko proštenje klali janjad i ovce, jer se po običaju u Bregu za Miholjdan kuhao ovčji ili janjeći paprikaš. Koža se, međutim, samo sušila, a štavila se tek idućeg proljeća. Prvo se specijalnim nožem skidao sloj između mesa i kože, zatim se koža prala radi odmašćivanja. Nije tada bilo ni vodovoda pa se u rano proljeće konjima i kolima koža vozila na kanal i tamo prala. Procijedena, sušila se dvorištu radionice i onda štavila. Majstor Stipan koristio je starinski način štavljenja s mekinjama. Radilo se tako da se mekinje posipaju po koži, koža urola i složi u drvene bačve s vodom i solju. Svaki dan, ujutro i navečer, točno po satu, 21 dan kože su se okretale. Kasnije je ta takozvana »hlebna štava« zaminjenjena kemijskom štavom i cijeli postupak je skraćen na pet dana. Bez obzira na način štavljenja slijedilo je sušenje i čišćenje kože. Tako se dobivala bijela koža, pa ju je trebalo farbati. Stipan je to radio s dudovom gljivom, koja je davala boju duhana. Za nijanisanje se dodavala smeđa boja.

Majstor Stipan je najviše radio muške i ženske pršnjake s rukavima i bez rukava, šubare, opaklije. Kao i ostali majstori i Stipan je radio za uslugu, odnosno kožu je dobivao, a vlasnicima kože naplaćivao je uslugu šivanja.

I za kraj, još jedna zanimljiva priča. Nije majstor Stipan bio samo dobar krznar, već i glumac. Kao člana dramske sekcije vidjeli su ga glumci iz osječkog kazališta, koji su mu i ponudili angažman. Odbio je. Odbio je i poziv da ostane u aktivnoj vojnoj službi. Ostao je vjeran svom zanatu.

Zlata Vasiljević

**OČNA KUĆA**  
optika i ordinacija  
na jednom mjestu

**551-045**

Subotica  
Maksima Gorkog 20  
**KOD GLAVNE POŠTE**

# Zašto? Kako? Molim?

## Kako možemo telefonirati?

Ovo mi nikad nije bilo jasno! Kako možemo telefonirati? Nedavno me jedan dječak pitao kako ljudi uđu u telefon? Hm, pa nikako! Evo pravog odgovora: Donji dio slušalice sadrži mali mikrofona. Ispred njega se nalazi opna koja pod utjecajem zvučnih valova govora titra i pritišće ugljena zrnca u mikrofona. Kroz mikrofona teče električna struja, a zrnca mijenjaju njenu jačinu koja telefonskom žicom odlazi do prijamnika, a on je šalje do malog zvučnika u školjci slušalice drugog telefona. U zvučniku se nalazi elektromagnet koji prolaskom izmjenične struje pobuđuje opnu. Titranjem opne stvaraju se opet zvučni valovi i sugovornik čuje glas.

## Kako se vidimo u zrcalu?

Svjetlost se odbija od zrcala gotovo isto kao što se lopta odbija od zida. Ako loptu bacite ravno na zid, ona će se vratiti u pravoj liniji. Kad svjetlost padne na zrcalo pod nekim kutom, ono se pod jednakim kutom odbija na drugu stranu. Međutim, u zrcalu je slika uvijek obratna. To se događa zato jer se zrake koje upadaju s desne strane odbijaju na istu stranu, pa nam je, gledano u zrcalu, desna strana predmeta uvijek s desne strane. Kad bi umjesto zrcalne slike pred nama stajao pravi predmet, njegova desna strana bila bi s naše lijeve.



## HRCKOVE MOZGALICE

Od ponuđenih slova  
pravilno složi riječi!

GAKINJ \_\_\_\_\_

RIVASLOCA \_\_\_\_\_

SIECINTE \_\_\_\_\_

DAĆAZA \_\_\_\_\_

JALJSTVOTEPRI \_\_\_\_\_

# »Pročitaj tri dnevnika i pobijedi!«

*Ana Mandić* (V. h OŠ »Matko Vuković« Subotica) i *Filip Skenderović* (VIII. e OŠ »Ivan Milutinović« Mala Bosna) pročitali su tri dnevnika i pobijedili, te stekli pravo sudjelovati na završnoj priredbi i izvlačenju nagrada Nacionalnog kviza za poticanje čitanja u Zagrebu. Tamo su proveli tri dana, od 15. do 17. studenoga i imali bogat program. U našoj fotoreportaži donosimo vam dijelici onoga što smo prošli, s njihovim originalnim komentarima.

Posjetili smo naše  
domaćine – Knjižnice  
grada Zagreba



Upoznali smo nekoliko književnika za djecu (Silviju Šesto, Sanju Polak, Damira Mađarića, te Sanju Pilić, čiju vam sliku i pokazujemo).



Uživali smo u filmu »Šegrt Hlapić«, koji se od skora prikazuje u Hrvatskoj.





Jedino su nas čitatelje iz Subotice posebice nagradili knjigama na završnoj priredbi.

A ovo je Zagreb i čuveni Trg kralja Tomislava koji, vjerujem, prepoznajete.



Ovo je samo mali dio onoga što se događalo u Zagrebu prošli tjedan, detaljniju priču pročitajte u našem podlistku »Hrcko«.

Tko kaže da se ne isplati čitati?! Ani i Filipu se višestruko isplatilo.

## HRCKOVE VIJESTI

**NAGRADNI IZLET** - Sutra će pobjednici XII. pokrajinske smotre recitatora, održane početkom studenoga u Subotici, ići na nagradno putovanje u Slavonski Brod. Izlet organizira Hrvatska čitaonica, a reportažu s ovoga putovanja donosimo u sljedećem broju Hrvatske riječi.

**POSJET SPISATELJICE** - U organizaciji Gradske knjižnice Subotica poznata spisateljica Silvija Šesto, koja je u



lektiri zastupljena s četirima djelima, posjetit će Suboticu 27. i 28. studenoga. Tom će se prigodom organizirati susret s djecom koja nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku u Subotici, Tavankutu, Maloj Bosni i Đurđinu, a književni susret bit će priređen i za srednjoškolce.



## Umjetnički obrti za osnovce

Udruga »Klaster umjetničkih zanata« bavi se duborezima u drvetu, umjetničkom primjenom drveta, izradom predmeta od gline, oslikavanjem svile, tkanjem, izradom nošnji, obradom i modeliranjem željeza itd.

Nakon nekoliko somborskih škola i škole u Kljajićevu, u OŠ »22. oktobar« Bački Monoštor održana je radionica s učenicima petoga razreda. Uz koordinatora projekta *Dušana Miljenovića*, predsjednika Klastera, prezentaciji su nazočili i članovi *Emilia Nađ* iz Bezdana i *Goran Kuzeljević* iz Monoštora, školska pedagoginja *Snežana Kovačević* i koordinatorica za kulturu i turizam *Zdenka Mitić*.

Djeca su pomno pratila predstavljanje svih obrta, a posebnu pozornost privukli su sudionici prezentacije – Emilia Nađ, koja se bavi grnčarijom i Goran Kuzeljević, koji izrađuje unikatne predmete od drveta. Miljenović je djeci predstavio i svoje radove, među kojima je najveće zanimanje izazvao kovački grb kojega je napravio, te dekoracijski stalak za bocu, također od željeza. S pedagoginjom je dogovorena i daljnja suradnja u smislu posjeta samim radionicama i na taj način još bolje upoznavanje djece sa starim obrtima.

Z. M.



**PETAK**  
**22.11.2013.**


06:39 Najava  
 06:55 Dobro jutro, Hrvatska  
 07:00 Vijesti  
 07:05 Dobro jutro, Hrvatska  
 08:00 Vijesti  
 08:05 Dobro jutro, Hrvatska  
 09:15 Kad srce zatreperi  
 10:00 Vijesti  
 10:11 Na vodenome putu :  
 Neufoundland - Gruba  
 ljepota Kanade,  
 dokumentarna serija  
 10:56 Ni da ni ne: Internetske  
 društvene mreže  
 11:45 Abeceda zdravlja:  
 Psorijaza  
 12:00 Dnevnik 1  
 12:33 Nasljednica s Vendavala,  
 telenovela  
 13:15 Reporter: "Sport u  
 Sjevernoj Koreji" i  
 "Nijeme žrtve krvnika"  
 14:10 Abeceda zdravlja:  
 Psorijaza  
 14:20 Vijesti iz kulture (R)  
 14:30 Vijesti uz hrvatski  
 znakovni jezik  
 14:45 Riječ i život, religijski  
 program  
 15:15 Indeks, emisija  
 15:45 Alpe Dunav Jadran  
 16:15 Puna kuća Raftera ,  
 serija  
 17:00 Vijesti  
 18:06 I to je Hrvatska:  
 Kalelarga  
 18:20 Znanstveni krugovi  
 18:55 Iza ekrana  
 19:30 Dnevnik  
 20:06 Izgubljene snimke o  
 J.F.K.-u: Atentat,  
 dokumentarni film  
 21:00 Cvjetni trg, ciklus Novi  
 hrvatski film  
 22:45 Heroji Vukovara -  
 Sajmište, dokumentarna  
 serija  
 23:40 Dnevnik 3  
 00:10 Crash, američki film  
 02:00 Skupljač milja, američki  
 film  
 03:35 Znanstveni krugovi (R)  
 04:05 Alpe Dunav Jadran  
 04:35 Riječ i život, religijski  
 program  
 05:05 Hrvatska uživo  
 05:55 Iza ekrana  
 06:25 Luda kuća , TV serija



06:45 Najava  
 06:50 Mala TV:  
 06:51 TV vrtić: Nevidljivi  
 ljubimci 11'21  
 07:03 Tigrasta patka  
 07:07 Tajni dnevnik patke  
 Matilde: Pizza majstor

Pjer  
 07:20 Campi-Campi  
 07:45 Teletubbies  
 08:10 Papreni detektivi , serija  
 08:38 Život s Derekom , serija  
 09:00 Školski sat: Uhvati  
 stvarnost - proglašenje  
 pobjednika  
 09:45 Svaki dan dobar dan:  
 Recikliramo dizajniramo  
 10:25 Pozitivno  
 10:55 Biblija  
 11:05 Dok vas nije bilo...,  
 dokumentarna serija  
 11:55 Hotel dvorac Orth  
 12:45 Trokolicom po Italiji,  
 dokumentarna serija  
 13:10 Skupljač milja, američki  
 film  
 14:45 Degrassi , serija za mlad  
 15:15 Divlji u srcu , serija  
 16:00 Regionalni dnevnik  
 16:30 Školski sat: Uhvati  
 stvarnost - proglašenje  
 pobjednika  
 17:15 Dok vas nije bilo...,  
 dokumentarna serija  
 18:00 Briljanteen  
 18:40 Novi klinici s Beverly  
 Hillsa , serija  
 19:20 Gustav, crtani film  
 19:30 Mala TV:  
 19:31 TV vrtić: Nevidljivi  
 ljubimci  
 19:41 Tigrasta patka  
 19:46 Tajni dnevnik patke  
 Matilde: Pizza majstor  
 Pjer  
 20:05 Naši dani - priče o  
 hrvatskom rocku, glazbeno-  
 dokumentarna serij  
 21:00 Elvis (ni)je tu, američki  
 film  
 22:35 Zagonetni slučaj, mini-  
 serija  
 00:05 Noćni glazbeni program



05:55 In magazin R  
 06:25 Monsuno, crtana serija  
 06:50 Lalaloopsy  
 07:15 Štrumpfovi  
 07:40 Traktor Tom  
 07:55 TV izlog  
 08:10 Sutkinja Maria Lopez,  
 serija  
 08:35 Ninja ratnici, serija R  
 09:00 TV izlog  
 09:15 Zauvijek susjedi, R  
 10:30 Djevojka imena Feriha,  
 serija R  
 11:35 Kako vrijeme prolazi,  
 serija R  
 12:35 In magazin R  
 13:25 Zora dubrovačka,  
 serija R  
 14:20 Navy CIS, serija  
 15:15 Ninja ratnici, serija  
 15:45 Zauvijek susjedi, serija  
 17:00 Vijesti Nove TV  
 17:25 In magazin  
 18:05 Kako vrijeme prolazi

19:15 Dnevnik Nove TV  
 20:05 Zora dubrovačka, serija  
 22:00 Olujne noći, igrani film  
 23:50 Glup i gluplji 2, film  
 01:35 Posjetitelji, serija  
 02:20 Ezo TV, tarot show  
 03:50 Sutkinja Maria Lopez,  
 serija R  
 04:15 Posjetitelji, serija R  
 05:00 Dnevnik Nove TV R  
 05:50 Kraj programa



05.20 RTL Danas, (R)  
 06.00 Yu-Gi-Oh!  
 06.30 Moji džepni ljubimci  
 06.50 Virus attack  
 07.10 Avenida Brasil, dramska  
 serija (R)  
 08.05 TV prodaja  
 08.20 Snažne žene, serija (R)  
 09.15 Tko će ga znati!, game  
 show (R)  
 10.05 TV prodaja  
 10.20 Ekkluziv Tabloid, (R)  
 11.10 Tog se nitko nije sjetio!,  
 game show (R)  
 12.05 TV prodaja  
 12.20 Avenida Brasil, serija  
 13.25 Sulejman Veličanstveni,  
 povijesna serija (R)  
 14.30 Tajne, serija (R)  
 15.30 Snažne žene, serija  
 16.30 RTL Vijesti  
 16.45 Tko će ga znati!, game  
 show  
 17.30 Ekkluziv Tabloid,  
 magazin  
 18.30 RTL Danas  
 19.15 Tog se nitko nije sjetio!,  
 game show  
 20.00 Otmica, igrani film,  
 akcijski triler  
 22.00 Predatori, film, akcijski  
 23.05 Eurojackpot  
 23.10 Predatori, film, akcijski  
 00.00 CSI, serija (R)  
 00.55 RTL Danas, (R)  
 01.40 Kraj programa

**SUBOTA**  
**23.11.2013.**


07:14 Najava  
 07:30 Kockar s Mississippija ,  
 američki film  
 09:05 Normalan život, emisija  
 09:50 Vijesti iz kulture  
 10:00 Vijesti  
 10:15 Subotom ujutro  
 12:00 Dnevnik 1  
 12:25 Veterani mira, emisija  
 13:10 Duhovni izazovi  
 13:40 Prizma, multinacionalni  
 magazin  
 14:25 Kulturna baština  
 14:45 Kućni ljubimci  
 15:20 Demoni prošlosti,  
 kanadsko-američki film

(ciklus Ženski krimić)  
 17:00 Vijesti  
 17:15 Maroko - snaga  
 Magreba, dokumentarni  
 film  
 18:05 Manjinski mozaik  
 18:25 Lijepom našom: Opatija  
 19:30 Dnevnik  
 20:05 LOTO 7/39  
 20:10 Ples sa zvijezdama  
 22:10 Gospodska kuća, Eaton  
 Place 165 - serija  
 23:05 Dnevnik 3  
 23:40 Murjačka obitelj 2,  
 kanadsko-američki film  
 01:10 Kockar s Mississippija,  
 američki film  
 02:46 Subotom ujutro  
 04:24 Normalan život, emisija  
 o obitelji (R)  
 05:09 Veterani mira, emisija  
 05:54 Prizma, multinacionalni  
 magazin (R)  
 06:39 Lijepom našom: Opatija



06:40 Najava  
 06:45 Eko zona (R)  
 07:15 Crtani film  
 07:20 Wot wot's, crtana serija  
 07:30 Jura iz džungle, crtana  
 serija  
 07:55 Rimske tajne 2, serija  
 08:55 Mala TV:  
 08:56 Vedranovi velikani: Dea  
 Cega  
 09:06 Šareni vremeplov: Jura  
 09:20 Talac u kućici na stablu,  
 američki film za djecu  
 10:50 Dok vas nije bilo...,  
 dokumentarna serija  
 11:35 Kroz tvoje oči,  
 dokumentarna serija (R)  
 12:05 Dolina sunca, serija  
 12:50 Dolina sunca, serija  
 14:05 Večer na 8. katu,  
 talk-show (R)  
 15:35 Volim Hrvatsku  
 16:50 Top Gear,  
 dokumentarna serija  
 17:45 Rukomet LP: CO  
 Zagreb - Rhein-Neckar  
 Löwen, emisija  
 17:55 Rukomet LP: CO  
 Zagreb - Rhein-Neckar  
 Löwen, prijenos  
 19:30 Rukomet LP: CO  
 Zagreb - Rhein-Neckar  
 Löwen, emisija  
 19:45 Gustav, crtana serija  
 19:50 Gustav, crtana serija  
 20:00 Rolerica, američki film  
 21:50 Flinch, američki film  
 23:25 Teška industrija, snimka  
 koncerta  
 00:55 Garaža: Lovely Quinces  
 01:25 Noćni glazbeni program



06:25 In magazin R

07:00 Zauvijek susjedi, R  
 08:00 TV Izlog  
 08:15 Peppa Pig, crtana  
 serija R  
 08:30 Peppa Pig, crtana serija  
 08:45 Lalaloopsy  
 09:10 Winx club,  
 crtana serija R  
 09:40 Mia i ja, crtana serija  
 10:05 Power Rangers samurai,  
 crtana serija  
 11:00 Ninja ratnici, serija  
 11:30 Zauvijek susjedi, serija  
 12:40 Noćna pošiljka, film  
 14:15 Dave, igrani film  
 16:20 Provjereno R  
 17:00 Vijesti Nove TV  
 17:10 Provjereno R - nast.  
 17:45 Stella, serija R  
 19:15 Dnevnik Nove TV  
 20:05 Vitez tame, igrani film  
 22:55 Underworld: Pobuna  
 Likana  
 00:50 Full Metal Jacket,  
 igrani film  
 03:10 Wladimir Klitschko vs.  
 Tony Thompson, snimka  
 04:00 Ezo TV, tarot show  
 04:45 Provjereno R  
 05:35 Kraj programa



06.15 RTL Danas, (R)  
 07.00 Dodir prirode,  
 poljoprivredna emisija (R)  
 07.35 Virus attack  
 07.55 Chuggington  
 08.20 Aladdin  
 08.45 Timon i Pumbaa,  
 animirana serija  
 09.15 TV prodaja  
 09.30 Ekkluziv Tabloid,  
 magazin (R)  
 10.25 TV prodaja  
 10.40 Galileo, zabavna/  
 obrazovna emisija  
 11.35 TV prodaja  
 11.50 Baš kao ona, igrani film,  
 komedija  
 14.20 Alvin i vjeverice 2,  
 igrani film, obiteljska  
 komedija/ animirani  
 16.10 Krv nije voda, serija  
 17.05 Smrtonosnih 60 - nove  
 epizode, dokumentarna  
 serija  
 17.45 Smrtonosnih 60 - nove  
 epizode, dokumentarna  
 serija  
 18.30 RTL Danas  
 19.15 Galileo, zabavna/  
 obrazovna emisija  
 20.00 Sumrak saga: Mladi  
 mjesec, igrani film,  
 romantični/ fantazija/  
 avanturistički  
 22.30 Proročanstva, film,  
 znanstveno-fantastični  
 00.50 Park je moj, akcijski  
 02.50 Astro show  
 03.50 RTL Danas, (R)  
 04.30 Kraj programa

22 studenoga 2013.



**NEDJELJA  
24.11.2013.**

07:39 Najava  
07:55 Samo anđeli imaju krila, američki film (Zlatna kinoteka) (R)  
09:50 Vijesti iz kulture  
10:00 Vijesti  
10:12 Press klub  
11:00 Ubojstvo, napisala je (10) - serija  
12:00 Dnevnik 1  
12:30 Plodovi zemlje  
13:25 Split: More  
14:00 Nedjeljom u dva  
15:05 Mir i dobro  
15:35 Bijela ljepotica, serija  
16:25 Vrtlarica  
17:15 Gospodin Selfridge, serija  
18:10 Volim Hrvatsku  
19:30 Dnevnik  
20:05 LOTO 6/45  
20:11 Potjera, kviz  
21:00 Stipe u gostima, humoristična serija  
21:35 Damin gambit  
22:20 Dnevnik 3  
22:55 Klasika mundi: Musica Antiqua Russica u Varaždinu: Talijanska glazba 18. stoljeća  
23:40 Samo anđeli imaju krila, američki film (R)  
01:35 Press klub (R)  
02:25 Nedjeljom u dva (R)  
03:25 Damin gambit  
04:05 Mir i dobro  
04:35 Split: More (R)  
05:05 Plodovi zemlje (R)  
05:55 Vrtlarica



05:40 Najava  
05:45 Normalan život, emisija o obitelji (R)  
06:30 Moomini, crtana serija (R)  
06:55 Tintinove pustolovine, crtana serija  
07:20 Roktave priče, crtana serija  
07:45 Dječja farma, crtana serija  
08:10 Action Man, serija  
08:35 Mala TV:  
08:36 Tajni dnevnik patke Matilde: Čarobna zamjena  
08:51 Laboratorij na kraju svemira: Papirnati gramofon (R)  
09:00 Ni da ni ne: Srd - golf!  
09:50 Pozitivno  
10:20 Biblija  
10:30 Zagreb: Grkokatolička liturgija, prijenos

12:05 Ples sa zvijezdama  
15:30 Magazin LP  
16:00 Nedjeljom lagano, zabavno-sportska emisija  
17:15 Hokey KHL: Medveščak - Traktor Chelyabinsk, emisija  
17:30 Hokey KHL: Medveščak - Traktor Chelyabinsk, prijenos  
20:00 Večer s Joolsom Holandom  
21:00 Dodjela Nagrada hrvatskog glumišta, prijenos  
23:05 Tri amigosa, američki film (Ciklus spektakl)  
00:45 INmusic festival 2013. - Jarun  
01:45 Noćni glazbeni program



05:35 In magazin R  
06:10 Nad lipom 35  
07:05 Zauvijek susjedi, R  
08:05 TV Izlog  
08:20 Peppa Pig, crtana serija R  
08:40 Peppa Pig, crtana serija  
08:55 Lalaloopsy  
09:20 Winx club, crtana serija  
09:55 Mia i ja, crtana serija  
10:20 Power Rangers samurai  
11:15 Zauvijek susjedi, serija  
12:25 Sjever i jug, mini-serija  
14:20 Priča o nama, film  
16:10 IN magazin vikend  
17:00 Vijesti Nove TV  
17:10 Lud, zbunjen, normalan, serija R  
19:15 Dnevnik Nove TV  
20:05 Stella, serija 11/14  
21:30 Nedjelje kod Tyffanija, igrani film  
23:20 Underworld: Pobuna Likana R  
01:15 Sumorno ljeto, film  
03:05 Sjever i jug, mini-serija R  
04:40 Dnevnik Nove TV R  
05:30 Kraj programa



05:35 RTL Danas, (R)  
06:15 Chuggington  
06:45 Virus attack  
07:05 Aladdin, (R)  
07:30 Timon i Pumbaa, animirana serija (R)  
09:05 TV prodaja  
09:20 Dodir prirode, poljoprivredna emisija  
09:55 InDizajn s Mirjanom Mikulec, lifestyle emisija  
10:30 TV prodaja  
10:45 Smrtonosnih 60 - nove epizode, dokumentarna serija (R)  
11:20 Smrtonosnih 60 - nove epizode, dokumentarna

**HRT1 22.11.2013 21:00  
CVJETNI TRG, ciklus Novi hrvatski film**

Ciklus Novi hrvatski film, sve redom koprodukcije s HRT-om, bez kojega, godinama je već to jasno, hrvatskog filma ne bi bilo, te omnibus Kratki spojevi, u vlastitoj produkciji prikazan na ovogodišnjoj Puli, kreće od 22. studenog petakom Prvom programu i traje do kraja godine.

Među respektabilnim naslovima tu je i Halimin put, film o ratu, ljubavi i majčinstvu koji od prošlogodišnje Pule, kada je osvojio nagradu publike s najvišom ocjenom u povijesti festivala, ubire već dvadesetu međunarodnu nagradu, zadnje tri upravo osvojene u New Yorku, među kojima je nagrada Almi Prici za lik Halime.

Ova krimi drama scenarista Mate Matića, rađena prema nje-

govoj drami Balon i dokumentarnom filmu Građani na Cvjetnom trgu Krste Papića, bavi se gorućim problemima hrvatske stvarnosti, svime o čemu čitamo u dnevnim novinama, ali na posve drugačiji način. Priča je to o prosječnoj građanskoj obitelji, koja stjecajem okolnosti dospje u ralje mafije i kriminalnog podzemlja. Film je koncentriran na njihovu dramu i napore da se izvuku iz te nezavidne i opasne životne situacije. Nakon mnogih uzbuđenja, dramskih i humornih prizora, skoro nevjerovatnih ali istinitih zapleta i obrata ostaje gorak okus i zabrinjavajuća slika društva u kojem je moguće sve što im se dogodilo.

Uloge: Dražen Kühn, Dragan Despot, Mladen Vulić, Anja Šovagović-Despot, Goran Grgić, Marija Škaričić, Matija Prskalo, Slaven Knezović, Ivica Zadro, Vedran Živilić, Janko Rakoš i drugi.



serija (R)  
12:00 TV prodaja  
12:15 Alvin i vjeverice 2, film, obiteljska komedija/animirani (R)  
14:05 Baš kao ona, igrani film, komedija (R)  
16:35 Krv nije voda, serija  
17:40 RTL Extra Magazin, showbiz emisija  
18:30 RTL Danas  
19:15 Galileo, emisija  
20:00 Slomljena strijela, igrani film, akcijski  
22:00 Kriza, serija  
22:40 CSI: Miami, serija  
23:40 CSI: Miami, serija  
00:35 CSI: Miami, serija  
01:30 Astro show  
02:30 Park je moj, akcijski (R)  
04:05 RTL Danas, (R)  
04:50 Kraj programa

**PONEDJELJAK  
25.11.2013.**

06:39 Najava  
06:55 Dobro jutro, Hrvatska  
07:00 Vijesti  
07:05 Dobro jutro, Hrvatska  
08:00 Vijesti  
08:05 Dobro jutro, Hrvatska  
09:15 Kad srce zatrepri  
10:00 Vijesti  
10:11 Na vodenome putu, dokumentarna serija  
11:00 Što vas žulja?  
11:45 Jezik za svakoga  
12:00 Dnevnik 1  
12:35 Nasljednica s Vendavala, telenovela  
13:20 Glas domovine  
13:45 Pogled preko granice - Hrvati u BiH  
14:10 Jezik za svakoga  
14:20 Vijesti iz kulture (R)  
14:30 Vijesti uz hrvatski znakovni jezik

14:45 Društvena mreža  
16:00 Puna kuća Raftera  
17:00 Vijesti  
17:15 Hrvatska uživo  
18:06 I to je Hrvatska: Studentski dom Stjepan Radić  
18:20 Potrošački kod  
18:50 Odmori se, zaslužio si  
19:30 Dnevnik  
20:06 TV Bingo  
20:26 Let nad Hrvatskom: Kanaderi, popularno znanstvena serija  
21:00 Fokus  
21:55 Heroji Vukovara - Sajmište, dokumentarna serija  
22:50 Dnevnik 3  
23:25 U raljama života (Ciklus hrvatskog filma)  
00:55 Chansonfest 2008., snimka  
01:55 Potrošački kod (R)  
02:25 Fokus  
03:20 Glas domovine (R)  
03:45 Što vas žulja?  
04:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH (R)  
04:55 Jezik za svakoga (R)  
05:05 Hrvatska uživo  
05:55 Luda kuća, TV serija



06:44 Najava  
06:49 Mala TV:  
06:50 TV vrtić: Termiti  
07:01 Tigrasta patka  
07:05 Čarobna ploča: Sedam kontinenta - Afrika (R)  
07:20 Campi-Campi  
07:45 Teletubbies  
08:10 Papreni detektivi, serija  
08:38 Život s Derekom, serija  
09:00 Školski sat  
09:45 Ton i ton: Video i foto  
10:00 Briljanteen (R)  
10:40 Dr. Oz, talk-show  
11:55 Hotel dvorac Orth

12:45 Na zapovijed, glavni kuharu! - dokumentarna serija  
13:10 Scared Silent (Nijeme od straha), američki film  
14:45 Degraasi, serija  
15:15 Divlji u sreću, serija  
16:00 Regionalni dnevnik  
16:30 Školski sat  
17:15 Dok vas nije bilo..., dokumentarna serija  
18:05 Svaki dan dobar dan  
18:45 Dr. Oz, talk-show  
19:25 Mala TV:  
19:26 TV vrtić: Termiti  
19:37 Tigrasta patka, crtani film  
19:41 Čarobna ploča: Sedam kontinenta - Afrika (R)  
20:00 Roditelji i djeca, serija  
20:45 Top Gear, serija  
21:40 Krvavi svibanj, serija  
22:35 C.S.I.: Las Vegas, serija  
23:20 Sestra Jackie, serija  
23:45 Fringe, serija  
00:30 Noćni glazbeni program



06:25 Monsuno, crtana serija  
06:50 Lalaloopsy  
07:15 Štrumpfovi  
07:40 Traktor Tom  
07:55 TV izlog  
08:10 Sutkinja Maria Lopez  
08:35 Ninja ratnici, serija R  
09:00 TV izlog  
09:15 Zauvijek susjedi, serija R  
10:30 Svijet životinja, dok. serija  
11:35 Kako vrijeme prolazi, serija R  
12:35 IN magazin vikend R  
13:25 Zora dubrovačka, R  
14:20 Navy CIS, serija  
15:15 Ninja ratnici, serija  
15:45 Zauvijek susjedi, serija  
17:00 Vijesti Nove TV  
17:25 In magazin

18:05 Kako vrijeme prolazi  
19:15 Dnevnik Nove TV  
20:05 Zora dubrovačka, serija  
21:00 Milost, serija 1/35  
22:10 Lud, zbunjen, normalan  
22:50 Večernje vijesti  
23:10 Put bez povratka, film  
01:35 Full metal Jacket, film R  
03:45 Posjetitelji, serija  
04:30 Ezo TV, tarot show  
05:30 Dnevnik Nove TV R  
06:20 Kraj programa



06:25 RTL Danas  
07:10 Yu-Gi-Oh!  
07:35 Moji džepni ljubimci  
07:55 Virus attack  
08:15 TV prodaja  
08:30 Snažne žene, serija (R)  
09:25 Tko će ga znati!, game show (R)  
10:15 TV prodaja  
10:30 RTL Extra Magazin, showbiz emisija (R)  
11:20 Tog se nitko nije sjetio!, game show (R)  
12:30 Avenida Brasil, serija  
13:30 Slomljena strijela, igrani film, akcijski (R)  
15:30 Snažne žene, serija  
16:30 RTL Vijesti  
16:45 Tko će ga znati!, game show  
17:30 Ekkluziv Tabloid  
18:30 RTL Danas  
19:15 Tog se nitko nije sjetio!, game show  
20:00 Tajne, dramska serija  
21:10 Sulejman Veličanstveni  
22:10 12 rundi, film, akcijski  
00:10 RTL Vijesti  
00:40 Kriza, serija (R)  
01:15 CSI: Miami, serija (R)  
02:10 Astro show  
03:10 RTL Danas, (R)  
03:50 Kraj programa

**UTORAK  
26.11.2013.**



06:36 Najava  
06:55 Dobro jutro, Hrvatska  
07:00 Vijesti  
07:05 Dobro jutro, Hrvatska  
08:00 Vijesti  
08:05 Dobro jutro, Hrvatska  
09:15 Kad srce zatrepri  
10:00 Vijesti  
10:11 Na vodenome putu : Ljetovanje u Engleskoj - otok Wight, dokumentarna serija  
11:00 Što vas žulja?  
11:45 Jezik za svakoga  
12:00 Dnevnik 1  
12:33 Nasljednica s Vendavala, telenovela  
13:15 Reporter

14:10 Jezik za svakoga  
14:20 Vijesti iz kulture (R)  
14:30 Vijesti uz hrvatski znakovni jezik  
14:45 Društvena mreža  
16:00 Puna kuća Raftera  
17:00 Vijesti  
17:15 Hrvatska uživo  
18:06 I to je Hrvatska: Sveti Donat  
18:20 Pravilo 72  
18:50 Odmori se, zaslužio si  
19:30 Dnevnik  
20:05 Potjera, kviz  
20:55 Pogledi - dokumentarni film  
21:45 Heroji Vukovara - Sajmište, dok. serija  
22:40 Dnevnik 3  
23:15 Zdravo društvo  
00:00 Chansonfest 2009., snimka  
01:00 Pravilo 72 (R)  
01:30 Let nad Hrvatskom: Kanaderi, popularno znanstvena serija  
02:00 Zdravo društvo  
02:45 Duhovni izazovi  
03:15 Jezik za svakoga (R)  
03:25 Jezik za svakoga (R)  
03:35 Što vas žulja?  
03:40 Reprizni program  
05:10 Hrvatska uživo  
06:00 Luda kuća, TV serija



06:44 Najava  
06:49 Mala TV:  
06:50 TV vrtić: Vrtić  
07:00 Tigrasta patka, crtani film  
07:04 Profesor Baltazar: Figaro hop  
07:14 Danica i... pingvinka  
07:20 Campi-Campi, crtana serija  
07:45 Teletubbies, animirana serija  
08:10 Papreni detektivi, serija  
08:38 Život s Derekom, serija  
09:00 Školski sat  
09:45 Svaki dan dobar dan  
10:25 Dr. Oz, talk-show  
11:05 Dok vas nije bilo..., dokumentarna serija  
11:55 Hotel dvorac Orth, serija  
12:45 Na zapovijed, glavni kuharu! - dokumentarna serija  
13:10 Dugino pleme, češko-američki film  
14:45 Degrassi, serija za mlade  
15:15 Divlji u srcu, serija  
16:00 Regionalni dnevnik  
16:30 Školski sat  
17:15 Dok vas nije bilo..., dokumentarna serija  
18:05 Svaki dan dobar dan  
18:45 Dr. Oz, talk-show  
19:25 Mala TV:

19:26 TV vrtić: Vrtić (R)  
19:36 Tigrasta patka, crtani film  
19:40 Profesor Baltazar: Figaro hop  
19:50 Danica i... pingvinka  
20:00 Roditelji i djeca, serija  
20:45 Povratak tigra, dokumentarni film  
21:40 Krvavi svibanj, serija  
22:35 C.S.I.: Las Vegas, serija  
23:20 Sestra Jackie, serija  
23:45 Fringe, serija  
00:30 Noćni glazbeni program



06:25 Monsuno, crtana serija  
06:50 Lalaloopsy, R  
07:15 Štrumpfovi  
07:40 Traktor Tom  
07:55 TV izlog  
08:10 Sutkinja Maria Lopez  
08:35 Ninja ratnici, serija R  
09:00 TV izlog  
09:15 Zauvijek susjedi, R  
10:30 Milost, serija R  
11:35 Kako vrijeme prolazi, serija R  
12:35 IN magazin R  
13:25 Zora dubrovačka, R  
14:20 Navy CIS, serija  
15:15 Ninja ratnici, serija  
15:45 Zauvijek susjedi, serija  
17:00 Vijesti Nove TV  
17:25 In magazin  
18:05 Kako vrijeme prolazi  
19:15 Dnevnik Nove TV  
20:05 Zora dubrovačka, serija  
21:00 Milost, serija 2/35  
22:10 Lud, zbunjen, normalan  
22:50 Večernje vijesti  
23:10 Slijedeći petak, film  
01:05 Put bez povratka, film R  
03:20 Posjetitelji, serija  
04:05 Ezo TV, tarot show  
05:05 Dnevnik Nove TV R  
05:55 Kraj programa



06:20 RTL Danas, (R)  
07:05 Yu-Gi-Oh!  
07:35 Moji džepni ljubimci  
07:50 Virus attack  
08:10 TV prodaja  
08:25 Snažne žene, serija (R)  
09:25 Tko će ga znati!, game show (R)  
10:25 Ekkluziv Tabloid, (R)  
11:20 Tog se nitko nije sjetio!, game show (R)  
12:15 TV prodaja  
12:30 Avenida Brasil, serija  
13:30 Sulejman Veličanstveni, povijesna serija (R)  
14:35 Tajne, serija (R)  
15:30 Snažne žene, serija  
16:30 RTL Vijesti  
16:45 Tko će ga znati!  
17:30 Ekkluziv Tabloid  
18:30 RTL Danas

19:15 Tog se nitko nije sjetio!, game show  
20:00 Tajne, dramska serija  
21:10 Sulejman Veličanstveni  
22:10 Jednostavno savršena - TV premijera, film, romantična komedija  
00:15 RTL Vijesti  
00:40 12 rundi, film, akcijski (R)  
02:35 Astro show, show  
03:35 RTL Danas, (R)  
04:20 Kraj programa

**SRIJEDA  
27.11.2013.**



06:36 Najava  
06:55 Dobro jutro, Hrvatska  
07:00 Vijesti  
07:05 Dobro jutro, Hrvatska  
08:00 Vijesti  
09:15 Kad srce zatrepri  
10:00 Vijesti  
10:11 Na vodenome putu : Biskajski zaljev - Obala Baska, dokumentarna serija  
11:00 Što vas žulja?  
11:45 Jezik za svakoga  
12:00 Dnevnik 1  
12:33 Nasljednica s Vendavala, telenovela  
13:15 Reporter  
14:10 Jezik za svakoga  
14:20 Vijesti iz kulture (R)  
14:30 Vijesti uz hrvatski znakovni jezik  
14:45 Društvena mreža  
16:00 Puna kuća Raftera  
17:00 Vijesti  
17:15 Hrvatska uživo  
18:06 I to je Hrvatska: Zagrebačka katedrala  
18:20 Eko zona  
18:50 Odmori se, zaslužio si, TV serija  
19:30 Dnevnik  
20:05 LOTO 7/39  
20:10 Tijardović: Nepoznati Tijardović, dokumentarna serija  
21:10 Paralele  
21:40 Pola ure kulture  
22:05 Heroji Vukovara - Sajmište, dokumentarna serija  
23:00 Dnevnik 3  
23:35 Danonoćni ljudi, britanski film  
01:30 Chansonfest 2010., snimka  
02:56 Tijardović: Nepoznati Tijardović, dokumentarna serija  
03:56 Što vas žulja?  
04:41 Eko zona (R)  
05:11 Hrvatska uživo  
06:01 Luda kuća, TV serija



06:45 Najava  
06:50 Mala TV:  
06:51 TV vrtić: Video igrice  
07:01 Tigrasta patka  
07:05 Ungina košulja, drama za djecu  
07:20 Campi-Campi  
07:45 Teletubbies  
08:10 Papreni detektivi, serija  
08:38 Život s Derekom, serija  
09:00 Školski sat  
09:45 Svaki dan dobar dan  
10:25 Dr. Oz, talk-show  
11:05 Dok vas nije bilo..., dokumentarna serija  
11:55 Hotel dvorac Orth  
12:40 Na zapovijed, glavni kuharu! - dokumentarna serija  
13:05 Flower and Garnet, kanadski film (R)  
14:45 Degrassi, serija  
15:15 Divlji u srcu, serija  
16:00 Regionalni dnevnik  
16:30 Školski sat  
17:15 Dok vas nije bilo..., dokumentarna serija  
18:05 Svaki dan dobar dan  
18:45 Dr. Oz, talk-show  
19:25 Mala TV:  
19:26 TV vrtić: Video igrice  
19:36 Tigrasta patka, crtani film  
19:40 Ungina košulja  
20:00 Nogomet, LP - emisija  
20:35 Nogomet, LP: Bayer Leverkusen - Manchester UTD, prijenos  
22:35 Nogomet, LP - emisija  
23:30 Sestra Jackie, serija  
23:55 Fringe, serija  
00:40 Noćni glazbeni program



05:55 In magazin R  
06:25 Monsuno, crtana serija  
06:50 Lalaloopsy  
07:15 Štrumpfovi  
07:40 Traktor Tom  
08:10 Sutkinja Maria Lopez  
08:35 Ninja ratnici, serija R  
09:00 TV izlog  
09:15 Zauvijek susjedi, R  
10:30 Milost, serija R  
11:35 Kako vrijeme prolazi, R  
12:35 IN magazin R  
13:25 Zora dubrovačka, R  
14:20 Navy CIS, serija  
15:15 Ninja ratnici, serija  
15:45 Zauvijek susjedi, serija  
17:00 Vijesti Nove TV  
17:25 In magazin  
18:05 Kako vrijeme prolazi  
19:15 Dnevnik Nove TV  
20:05 Zora dubrovačka, serija  
21:00 Milost, serija 3/35  
22:10 Lud, zbunjen, normalan  
22:50 Večernje vijesti  
23:10 Kuća na stijeni, film  
01:30 Darfur sada, igrani film  
03:20 Posjetitelji, serija  
04:05 Ezo TV, tarot show



05:05 Dnevnik Nove TV R  
05:55 Kraj programa



06.15 RTL Danas, (R)  
06.55 Yu-Gi-Oh!  
07.25 Moji džepni ljubimci  
07.45 Virus attack  
08.20 Snažne žene, serija (R)  
09.15 Tko će ga znati!  
10.05 TV prodaja  
10.20 Ekkluziv Tabloid, (R)  
11.10 Tog se nitko nije sjetio!, game show (R)  
12.20 Avenida Brasil, serija  
13.25 Sulejman Veličanstveni  
14.25 Tajne, serija (R)  
15.30 Snažne žene, serija  
16.30 RTL Vijesti  
16.45 Tko će ga znati!  
17.30 Ekkluziv Tabloid  
18.30 RTL Danas  
19.15 Tog se nitko nije sjetio!  
20.00 Tajne, dramska serija  
21.10 Sulejman Veličanstveni  
22.10 Sherlock i Watson, serija  
23.05 Sherlock i Watson, serija  
00.05 RTL Vijesti  
00.30 Jednostavno savršena - TV premijera, film, romantična komedija (R)  
02.30 Astro show, show  
03.30 RTL Danas, (R)  
04.15 Kraj programa

**ČETVRTAK**  
**28.11.2013.**



06:36 Najava

06:55 Dobro jutro, Hrvatska  
07:00 Vijesti  
07:05 Dobro jutro, Hrvatska  
08:00 Vijesti  
08:05 Dobro jutro, Hrvatska  
09:15 Kad srce zatreperi  
10:00 Vijesti  
10:11 Na vodenome putu  
11:00 Što vas žulja?  
11:45 Abeceda zdravlja  
12:00 Dnevnik 1  
12:33 Nasljednica s Vendavala  
13:15 Reporteri  
14:10 Abeceda zdravlja  
14:20 Vijesti iz kulture (R)  
14:30 Vijesti uz hrvatski znakovni jezik  
14:45 Društvena mreža  
16:00 Puna kuća Raftera  
17:00 Vijesti  
17:15 Hrvatska uživo  
18:06 I to je Hrvatska: Zagrebački mostovi  
18:20 Turistička klasa  
18:50 Odmori se, zaslužio si  
19:30 Dnevnik  
20:05 Večer na 8. katu, talk-show  
20:45 Labirint, unutrašnji politički magazin  
21:35 Heroji Vukovara - Sajmište, dok. serija  
22:30 Dnevnik 3  
23:05 Drugi format  
23:45 Chansonfest 2011., snimka  
01:21 Večer na 8. katu, talk-show  
02:01 Labirint, unutrašnji politički magazin  
02:46 Drugi format  
03:26 Što vas žulja?  
04:11 Turistička klasa  
04:41 Abeceda zdravlja (R)

04:51 Vijesti iz kulture  
04:58 Hrvatska uživo  
05:48 Luda kuća, TV serija



06:45 Najava  
06:50 Mala TV:  
06:51 TV vrtić: Vuk i crvenšeširko  
06:59 Profesor Baltazar: Maestro Koko  
07:08 Laboratorij na kraju svemira: Podmornica  
07:17 Tigrasta patka  
07:20 Campi-Campi  
07:45 Teletubbies  
08:10 Papreni detektivi, serija  
08:38 Život s Derekom, serija  
09:00 Školski sat: Nepoznata Medvednica  
09:45 Svaki dan dobar dan  
10:25 Dr. Oz, talk-show  
11:05 Dok vas nije bilo..., dokumentarna serija  
11:55 Hotel dvorac Orth, serija  
12:45 Na zapovijed, glavni kuharu! - dokumentarna serija  
13:10 Medicine River, kanadski film (R)  
14:45 Degraasi, serija  
15:15 Divlji u srcu, serija  
16:00 Regionalni dnevnik  
16:30 Školski sat  
17:15 Dok vas nije bilo..., dokumentarna serija  
18:05 Svaki dan dobar dan  
18:45 Nogomet, Europska liga - emisija  
18:55 Nogomet, Europska liga: Rijeka - Vitoria

SC, prijenos  
20:50 Nogomet, Europska liga - emisija

21:10 Film  
23:15 Nogomet, Europska liga: Černomorec - Dinamo, snimka  
00:20 Fringe, serija  
01:05 Noćni glazbeni program



05:55 In magazin R  
06:25 Monsuno, crtana serija  
06:50 Lalaloopsy, R  
07:15 Štrumpfovi  
07:40 Traktor Tom  
07:55 TV izlog  
08:10 Sutkinja Maria Lopez  
08:35 Ninja ratnici, serija R  
09:00 TV izlog  
09:15 Zauvijek susjedi, R  
10:30 Milost, serija R  
11:35 Kako vrijeme prolazi, R  
12:35 IN magazin R  
13:25 Zora dubrovačka, R  
14:20 Navy CIS, serija  
15:15 Ninja ratnici, serija  
15:45 Zauvijek susjedi, serija  
17:00 Vijesti Nove TV  
17:25 In magazin  
18:05 Kako vrijeme prolazi  
19:15 Dnevnik Nove TV  
20:05 Zora dubrovačka, serija  
21:00 Milost, serija 4/35  
22:10 Provjereno  
23:20 Večernje vijesti  
23:40 Žestoki momci, film  
01:30 Kuća na stijeni, film R  
03:40 Posjetitelj, serija  
04:25 Ezo TV, tarot show  
05:25 Dnevnik Nove TV R  
06:15 Kraj program



06.15 RTL Danas, (R)  
06.55 Yu-Gi-Oh!  
07.25 Moji džepni ljubimci  
07.45 Virus attack  
08.05 TV prodaja  
08.20 Snažne žene, serija (R)  
09.15 Tko će ga znati!, game show (R)  
10.05 TV prodaja  
10.20 Ekkluziv Tabloid, magazin (R)  
11.10 Tog se nitko nije sjetio!, game show (R)  
12.05 TV prodaja  
12.20 Avenida Brasil, serija  
13.25 Sulejman Veličanstveni, povijesna serija (R)  
14.25 Tajne, dramska serija (R)  
15.30 Snažne žene, serija  
16.30 RTL Vijesti  
16.45 Tko će ga znati!, game show  
17.30 Ekkluziv Tabloid, magazin  
18.30 RTL Danas  
19.15 Tog se nitko nije sjetio!, game show  
20.00 Tajne, dramska serija  
21.10 Sulejman Veličanstveni, povijesna dramska serija  
22.10 CSI, serija  
23.10 CSI, serija  
00.05 RTL Vijesti  
00.35 Sherlock i Watson, kriminalistička serija (R)  
01.30 Sherlock i Watson, kriminalistička serija (R)  
02.25 Astro show  
03.25 RTL Danas, (R)  
04.10 Kraj programa

## HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku »Dnevnik« emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17,45 minuta na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija »Izravno« - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati a emisija iz kulture »Svjetionik« nedjeljom od 16,30 sati.

Polusatna emisija na hrvatskom jeziku emitira se subotom s početkom u 21 sat na Radio Novom Sadu.

## GLAS HRVATA

Radijska emisija »Glas Hrvata« u produkciji HKUD »Vladimir Nazor« iz Starišća emitira se na valovima Radio Sombora nedjeljom od 17 do 19 sati.

## ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku »Zvuci bačke ravnice« emitira se četvrtkom u 18 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

## GLAS DOMOVINE

Emisija o životu Hrvata izvan domovine pod nazivom »Glas domovine«, emitira se na HRT1 ponedjeljom od 13,05 sati.

## PROGRAM NA HRVATSKOM JEZIKU RADIO SUBOTICE

### SHEMA ZA RADNE DANE:

**18,00 - 19,00**

Najava programa • Večernji dnevnik • Anemov prilog »Bolja Srbija« • Agencijske vijesti iz RH • Kronologija - Dogodilo se na današnji dan • Jezični savjetnik »Govorimo hrvatski«

**19,00 - 19,30**

• Poetski predah • 'Popularne melodije' - zabavna glazba (ponedjeljkom) • 'Na valovima hrvatske glazbene tradicije' - narodna glazba (utorkom) • 'Veliki majstori glazbe' - ozbiljna glazba (srijedom) • 'Rock vremeplov' (četvrtkom) • 'Minute za jazz' (petkom)

**19,30 - 20,00**

• 'Europski magazin' - magazin Radija Deutsche Welle (ponedjeljkom) • 'Kulturna povijest' (utorkom) • 'Znanjem do zdravlja' (srijedom) • 'Razmišljanje dopušteno' (četvrtkom) • 'Tjedni vodič' (petkom)

**20,00 - 20,30**

• »U pauzi o poslu« (ponedjeljkom) • 'Aktualije' (utorkom) • »Otvoreni studio« (srijedom) • »Kultur café« - magazin iz kulture Radija Deutsche Welle (četvrtkom) • »Vodič za moderna vremena« - emisija Hrvatskoga radija (petkom)

**20,30 - 21,00**

• Narodna glazba • Blic vijesti i odjava programa

**SHEMA ZA DANE VIKENDA:**  
**Subota**

• 18,00 Najava programa, Vijesti dana, zabavna glazba  
• 18,15 'Vojvodanski tjedan'  
• 18,30 Kronologija - Dogodilo se na današnji dan  
• 19,00 'Vjerska emisija', duhovna glazba  
• 20,00 Divni novi svijet  
• 20,55 Odjava programa

### Nedjelja

• 18,00 Najava programa, Vijesti dana  
• 18,10 Nedjeljni mozaik (kronologija, zanimljivosti, zabavna glazba)  
• 18,30 Kronologija - Dogodilo se na današnji dan  
• 19,30 'Putnici kroz vrijeme' emisija za djecu Hrvatskoga radija  
• 20,00 'Hrvatima izvan domovine' - emisija Pitomog radija iz Pitomače (RH)  
• 20,55 Odjava programa



104,4 Mhz

## NOGOMET

**Pobjeda uz prekid**

SONTA – Jesenski dio Međuopćinske nogometne lige Sombor – Apatin – Odžaci – Kula nogometaši Dinama iz Sonte završili su trećom pobjedom u nizu. Na svojem travnjaku, pred stotinjak vjernih navijača, dočekali su posljednjeplasiranu ekipu Jedinstva iz obližnjeg Ribareva. Od prvog sudačkog zvižduka Sončani su opsjedali vrata gostiju i već u dvadesetoj minuti imali su prednost od 3 – 0, zgodicima Mikulića i u dva navrata Brkina. Gostujući nogometaši, koji su već u 11. minuti zaslužili isključenje zbog namjernog udaranja protivničkog igrača, krivca za treći zgoditak i svoju nemoć nalaze u arbitrima. Poslije najprizemnijih vrijeđanja napuštaju travnjak, no, na intervenciju svoje klupe vraćaju se iz svlačionice, vrše sve tri izmjene, a još jednog igrača sudac Vorkapić je isključio zbog vrijeđanja i vulgarnih psovki upućenih njemu i prvom pomoćniku Saviću. U nastavku utakmice gosti su u dvije minute simulirali dvije ozljede i tako na travnjaku ostali sa sedam nogometaša, pa je sudac bio prinuđen prekinuti utakmicu u 40. minuti. Tako je plavima uskraćena mogućnost za znatnim popravljajanjem gol razlike. Nogometaši Dunava iz Bačkog Monoštora teško su poraženi na gostovanju u Kruščiću rezultatom 0 – 5. Na kraju jesenskog dijela lige Dunav zauzima 3. mjesto s 32, a Dinamo je 10. sa 17 bodova.

I. A.

**Zrinjski 1932 na diobi 4.-5. mjesta**

SUBOTICA – Nakon pobjede protiv Đurđina (2-0) u posljednjem, 11. kolu jesenskog dijela Gradske lige Subotice, nogometaši Zrinjskog 1932 su nastavili seriju nepobjedivosti i osam susreta bez primljenog gola. Proljetni dio prvenstva dočekat će na diobi 4.-5. mjesta s 22 boda uz gol razliku 13-4.

## RUKOMET

**I pokraj poraza druge**

ODŽACI – U posljednjem kolu jesenskog dijela prvenstva Treće lige Srbije Srijem – Južna Bačka derbi je odigran u sportskoj dvorani u Odžacima. Zahuktalim Sončankama uspješno se suprotstavila ekipa ŽRK Deronje, izravnih rivalki za drugo mjesto, koje vodi u viši strupan natjecanja. ŽRK Sonta je i u ovoj utakmici nastupila oslabljena neigranjemiskusne Jelene Danilović. Mlade Sončanke su u Odžacima odigrale utakmicu koju bi trebalo što prije zaboraviti, ali iz koje bi trebalo izvući određene poduke, prije svega da je rukomet kolektivna igra i da se trenerova riječ mora poštovati. Od početne minimalne prednosti do konačnoga poraza puno toga u njihovoj igri nije štimalo. Šutiralo se nerezonski, veliki broj lopti izgubljen je u fazi napada zbog vlastitih pogrešaka, obrana je bila šuplja, a sve »odbijance« od vratarkesilvije Fabijanov ili od vratnica, postajale su plijen Deronječanki i tako im omogućavale drugi napad. Od dosuđenih 9 sedmeraca Sončanke nisu realizirale čak 4. Od 22 primljena zgoditka, 17 su postigle samo dvije

protivničke igračice, što najbolje govori o nemoći Sončanki u obrani. I poslije svih posrtanja, »tajfunke« su na 5 minuta prije kraja utakmice došle u prednost od 19 – 18, no, nisu je uspjeli održati, domaće su mini serijom od 4 – 0 došle do sigurne prednosti. Sončanke su zgoditkom u posljednjim sekundama uspjele samo ublažiti poraz na 20 – 22 (14 – 10).

I. A.

**Uspješni Monoštorci**

KOSTOLAC – Na Državnom prvenstvu u muškoj gimnastici održanom, monoštorski GK »Mladost« plasirao se na III. mjesto u jakoj konkurenciji.

Natjecatelji su se s ovoga prvenstva vratili sretni s peharom, medaljama i diplomama. Ekipu su predstavljali: Daniel Blažev, Ivan Brdar i Damjan Podrumac. Prema riječima trenera Nataše Periškić, ovo je do sada najveći uspjeh kluba.

Mladi gimnastičari su dočekani aplauzom od svojih drugara iz grupe, a pravo slavlje tek predstoji. Slijedi državno prvenstvo u ženskoj gimnastici u Kruševcu 23. studenog.

Z. M.



Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj Gradske uprave Grada Subotica, Trg slobode br.1, temeljem članka 10. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (»Službeni glasnik RS« broj 135/04, 36/09) objavljuje

**OBAVIJEST**

o podnesenom zahtjevu za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš

Investitor LIGHT-ELECTRIC DOO Subotica, Arsenija Čarnojevića br.34 podnio je zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: IZGRADNJA POSLOVNO ZANATSKOG OBJEKTA S PRODAJNIM SALONOM, UPRAVOM I PORTIRNICOM, koji se planira na katastarskoj čestici 10907/4 ko Donji grada, Grada Subotica.

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, II. kat Stare gradske kuće, soba 226 u razdoblju od 22.11.2013 do 3.12.2013, u vremenu od 10 do 12 sati.

Svi zainteresirani u roku od 10 dana od dana objavljivanja obavijesti mogu dostaviti mišljenja, primjedbe o zahtjevu za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš u pisanoj formi na adresu: Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj Gradske uprave u Subotici.



MILE BAČIĆ, TRENER NK ZRINJSKI 1932

Razgovor vodio: Dražen Prčić

# Imamo momčad za vrh tablice

**Plavo-bijeli imaju rekordnu seriju susreta bez primljenog gola**

U osam posljednjih susreta u Gradskoj ligi Subotice nogometaši NK Zrinjski 1932 nisu primili pogodak, po čemu su u ovom trenutku vjerojatno jedinstvena momčad na teritoriju Srbije. Uz neprobojnu obranu, igru baziraju na kontranapadima iz kojih postižu golove dovoljne za minimalne pobjede, ali i diobu 4.-5. mjesta na prvenstvenoj tablici. Osim igrača koji na svakom susretu izgaraju na terenu, velike zasluge za ovaj igračko-rezultatski bum ima njihov trener *Mile Bačić*. Preuzevši plavo-bijelu momčad na početku nove sezone postavljena mu je samo jedna zadaća, ne biti posljednji. Danas, na kraju jesenskog dijela, NK Zrinjski 1932 pod njegovim vodstvom ima ozbiljne šanse čak i za plasman u viši rang natjecanja.

»Zadovoljni smo, prezadovoljni ostvarenim rezultatom koji je malo tko očekivao na početku ovoga prvenstva Gradske nogometne lige Subotice. Maltene nalazimo se u borbi za plasman u viši rang, jer je najavljena reorganizacija natjecanja, pa bi čak i prve tri momčadi mogle ići gore. A primarni cilj nam je bio samo da ne budemo posljednji i zabilježimo barem koju pobjedu, i pritom se rezultatski ne obrukamo niti u jednom susretu. Osobito u prva četiri susreta i duela protiv četiri objektivno najjače, prvoplasirane momčadi prvenstva«, iskreno je priznao trener Zrinjskog Mile Bačić.

## SERIJA ZA POVIJEST

NK Zrinjski 1932 je postao hit momčad tekućeg prvenstva, a njihov gol zaključan je već punih osam susreta. Na pitanje kako im to uspijeva njihov strateg odgovara:

»Moja nogometna filozofija počiva na strategiji kako je najvažnije obraniti sopstvenu mrežu, a iz organiziranih akcija i kontranapada postići gol. Ako se ne primi pogodak, onda se ne može ni izgubiti susret. Na početku rada s momčadi koju sam preuzeo ljetos, najteže mi je bilo priviknuti moje nogometaše bez većeg natjecateljskog iskustva, na ovakav disciplinirani stil igre. Serija od osam susreta u kojima smo sačuvali mrežu, izborili važne pobjede i učvrstili svoje mjesto u gornjem dijelu tablice, najbolja je potvrda kako smo uspjeli u ovoj mojoj trenerskoj filozofiji nogometne igre. Također, moram kazati i da smo prva četiri susreta protiv najjačih rivala odigrali bez naših kasnijih poja-

čanja. Da su bili s nama u tim susretima, danas bi imali još koji bod više i bili bolje plasirani«.

## NEUOBIČAJENA FORMACIJA

Za natjecanje najnižeg ligaškog ranga, formacija 4-5-1 koju forsira trener plavo-bijelih je posve neuobičajena, jer mnoge momčadi igraju u klasičnim postavkama, a tempo njihove igre opada u drugom dijelu susreta. Za razliku od svojih rivala, Zrinjski igra punim ritmom tijekom cijelog susreta, čuvajući prije svega svoja vrata.

»Istina, ova formacija 4-5-1 je zbilja neuobičajena za ovu ligu, ali jednostavno s ovim igračkim kadrom i objektivnim nedostatkom ozbiljnije nogometne škole i natjecateljskog iskustva, u startu sam bio primoran bazirati se na ovakav stil igre. Svjestan sam kako im je teško igrati na 0-0, ali takva igra donosi rezultat, a to se u nogometu jedino broji na kraju svakoga susreta«.

## NAJBOLJI SUSRET

»Iako smo jedini poraz doživjeli protiv Radničkog u Bajmoku, mislim kako smo upravo u drugom poluvremenu tog susreta prikazali najbolju igru u ovom dijelu prvenstva. U pitanju je iskusna momčad koja je prošle godine igrala u Vojvođanskoj ligi, vratila se u najniži rang, a mi smo je praktično držali u njihovom šesnaestercu. Nažalost, lopta nije htjela u gol. Što se tiče ostalih susreta, svi oni su bili jednako teški, jer je stav naše svlačione kako se svakom protivniku mora pristupiti najozbiljnije bez obzira na njegovo mjesto na tablici. Svakog respektiramo i nikoga ne podcjenjujemo, pogotovo ne sada kada se nalazimo u gornjem dijelu prvenstvene tablice«.

## PROLJEĆE

Na pitanje što strateg Zrinjskog očekuje od proljetnog nastavka prvenstva, Mile Bačić rezervirano odgovara:

»Zimska pauza traje do 1. veljače iduće godine, kada smo zakazali prozivku igrača prve momčadi, a tko će se na njoj pojaviti vidjet ćemo. Ostanemo li u punom sastavu, uz možda još koje igračko pojačanje, ne vidim zapreke da se uključimo u borbu za prvo mjesto. Odlično ozračje u svlačioni i velika želja svih naših nogometaša najbolja su garancija kako je ova momčad spremna za još veća dostignuća«, zaključio je razgovor o hit momčadi Zrinjskog 1932 trener Mile Bačić.



## POGLED S TRIBINA

## Brazil

Golovima Mandžukića i Srne za pobjedu protiv Islanda (2-0), Hrvatska je četvrti puta u svojoj samostalnoj povijesti izborila nastup na Svjetskom nogometnom prvenstvu. Nakon Francuske 1998. godine, Japana i Južne Koreje 2002. i Njemačke 2006. vatreni će, nakon stanke 2010. (Južna Afrika) nastupiti u Brazilu 2014. godine. Ali, ove kvalifikacije zasigurno će ostati upamćene kao najteže i slobodno se može reći, najtraumatičnije.



Konačno, i ovaj posljednji susret protiv Islanda u Zagrebu morao je potvrditi ovaj neugodni epitet, nakon što je u 38. minuti strijelac vodećeg pogotka Mandžukić od junaka postao potencijalni tragičar, dobivši izravni crveni karton nakon brutalnog starta na Gudmundssonu. Ipak, unatoč potencijalno dramatičnom drugom poluvremenu s igračem manje, traume više nije bilo. Rani pogodak kapetana Srne nakon izvrsne solo akcije Kovačića i potpuna kontrola nad igrom i posjedom lopte, ubrzo su eliminirali sve dvojbe o putniku za Brazil. Već nakon sretnog ždrijeba u kome je dobila Island, Hrvatska je već jednom nogom bila u zrakoplovu prema Rio de Janeiru ili nekom drugom gradu domaćinu narednog SP-a, a u uto-rak navečer, nakon posljednjeg zvižduka nizozemskog suca Kuipersa, to je i definitivno potvrdila. Pobjedom u dvomeču baraža i plasmanom na završni turnir 32 najbolje svjetske reprezentacije učinjena je golema stvar za budućnost i prosperitet hrvatskog nogometa, kako na domaćoj tako i na međunarodnoj sceni. Zemlja sudionica SP-a je privilegirana članica elitnog kluba momčadi koje će biti u prilici boriti se za naslov prvaka svijeta. Sve do nesretnog niza slabijih rezultata (Škotska, Belgija), koji je prekinut i momentalno zaboravljen uspjehom u baražu protiv Islanda, Hrvatska je bila među deset najboljih reprezentacija na nogometnom planetu. U bezbrižnom vremenu do sljedećeg lipnja i početka Svjetskog prvenstva imat će priliku dokazati kako je sve to bilo samo nešto duže razdoblje rezultatske slabosti.

Slabosti koja je, iskreno vjerujemo, nestala konačnim plasmanom u Brazil 2014. godine.

Bravo vatreni!

D. P.

## KOŠARKA

## Tri pobjede

Cibona, Cedevisa i Zadar zabilježili su pobjede u susretima 8. kola regionalne ABA lige. Vukovi su slavili na gostovanju kod Krke (66-77), Cedevisa je bila bolja od Radničkog (79-71), dok je Zadar slavio doma protiv MZT-a (72-70). Novim rezultatskim uspjesima dvije zagrebačke momčadi zauzimaju treće i četvrto mjesto na prvenstvenoj tablici, a Zadrani su skočili na jedanaesto mjesto.

## RUKOMET

## Zagreb slavio u hrvatskom derbiju



Rukometaši hrvatskog prvaka Zagreb CO savladali su u Osijeku momčad Nexa iz Našica (31-27) u hrvatskom derbiju 10. kola regionalne SEHA lige i s utakmicom manje dijeli prvo mjesto na tablici.

U sljedećem kolu Zagreb gostuje kod Borca u Banja Luci.

## HOKEJ

## Poraz Medveščaka

Na posljednjem susretu serije gostovanja, hokejaši Medveščaka poraženi su od Traktora u Čeljabinsku (5-1), a s ruske turneje se vraćaju s četiri osvojena boda. Sljedeći domaći susret protiv Magnitogorska i prilika za revanš momčadi koja ih je nedavno uvjerljivo savladala s 4-0.

## NAMA JE DOVOLJNO DA ZNATE ZA NAS FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće  
- Subotica, Karađorđev put 2,  
- Telefon (danonoćno):  
(024) 55-44-33

Raspored sprovoda i umrlice na  
Internetu: [www.funero.co.rs](http://www.funero.co.rs)  
e-mail: [funero@funero.co.rs](mailto:funero@funero.co.rs)  
Kod smrti umirovljenika umanjujemo račun  
za iznos posmrtno pomoći koju daje PIO.



**Prodajem** Singer šivaći stroj star preko 100 godina. Malo korišten, sačuvan s originalnim papirima, za 100 eura. Tel.: 572-875; 0638838747; 0690094246;

**Primila** bih na dvorbu, spremanje ili druge kućne poslove. Tel.: 065/531-99-28.

**Iznajmljivanje** čokoladne fontane za rođendane, vjenčanja i razne druge prigode. Tel.: 069/524-7860.

**Prodajem** kozje mlijeko i sireve u Subotici. Tel.: 064 2380088.

**Prodajem** vijetnamske svinje i švicarske patuljaste koze. Tel.: 064 2380088.

**Nudim** uslužno kuhanje domaćeg sapuna, sirovina osigurana. 50 posto gotovog sapuna nudim osobi koja poznaje tehnologiju. Tel.: 069 2887213.

**Prodajem** stan u Zagrebu – Gajnice, 52,80m<sup>2</sup> + ostava u podrumu. Stan ima 2 sobe, kuhinju, kupaoću, wc, predoblje, terasu. Neposredna blizina vrtića, škole, ambulante, tržnice i ostalih sadržaja. Tel.: 064-3690680.

**Izrađujem** po narudžbi ručno šivene tradicionalne ženske bunjevačke, šokačke, mađarske i bizovačke papuče. Tel.: 064 0543720.

**Povoljno** dekoriranje dvorana za vjenčanja i rođendane, izrada perlica za zvanice, poklon korpe i dekorativno pakiranje darova. Tel.: 064 0543720.

**Prodajem** ulični dio obiteljske kuće. U jednom dijelu potrebna adaptacija. Postoji struja, voda, kanalizacija, kablovska. U najljepšem je dijelu Kertvaroša. Cijena 40.000 eura. Tel.: 024 572-875, 063 8838747, 069 0094246.

**Prodajem** salaš i 2 jutra zemlje kod željezničke stanice Ljutovo, Mažuranićeva 21. Tel.: 061 2358099.

**Prodajem** brašno TIP 500, TIP 400 meko i oštro od 1, 5, 25 kg. Tel.: 024562-415 ili 064 2779948.

**Mijenjam** 2 jutra zemlje i salaš u Ljutovu za garsonjeru u Subotici. Tel.: 061 2358099.

**Prodajem** brašno T-500 krušno, T- 400, čisto i T- 400 oštro. Po narudžbi pečem domaći kruh. Tel.: 024 562-415 ili 064 2779948.

**Prodajem** bojler 10 litara, aspirator i električnu biciklu malu. Tel.: 024 562-415 ili 064 2779948.

**Prodajem** kuću-vikendicu na obali jezera Palić. Tel.: 062 8687964.

**Prodajem** kuću u Gornjem Tavankutu, 120 m<sup>2</sup>, sendvič zid, etažno grijanje s okućnicom, Tel.: 061 1478823

**Prodajem** noviju kuću iza Dudove šume, trosobnu s dvorištem, dodatnim prostorijama i garažom. Cijena po dogovoru. Tel.: 064 2525946

**Prodajem** zemlju 5,62 ha od 2 parcele (cca 10 jutara), Šupljak (ko Palić), 3 km iza stare škole, produžetak senčanske ljetnje ceste, uz kanal. Cijena: 63.000 eura. Tel.: 061 2724822 i 063 1648043.

**Izdajem** opremljen stan veličine 25 m četvornih sa zasebnim ulazom. Ulica Branka Pešića 41, Zemun. Dogovor na broj telefona 011 3077036 ili 011 2104257.

**Povoljno prodajem** manje skladište, podrum i tavanski prostor. Veliko dvorište pogodno za parkiranje kombija, kamiona i za auto plac, kod autobusnog kolodvora u Subotici. Tel.: 064 9640745.

**Odmor** u Vrbovskoj, otok Hvar, povoljno. Tel.: 063 7139337.

**Prodajem** 3 motike placa (2 km udaljen) iza Crvenog sela, blizu somborske ceste (10.000 eura) Tel.: 024 532570.

**Prodajem** starinsku spavaću sobu »čistu sobu«, stol, stolice, razna bunjevačka ruha: sefire, sukna, pregače, marame, ponjave, čaršave, muške čačkire, čizme (br. 43) i sl. Tel.: 024 528682.

**Prodajem** traktorsku prskalicu RAV 440 eura, zob, starinska klupa, dolaf, ormani. Tel.: 024 532570.

**Prodajem** dvorišni stan 43 m<sup>2</sup> u Petrovaradinu. Tel.: 060 5450440.

**Prodajem** štrikaći stroj stolni »Empisak«, skoro nov. Tel.: 5742-136 Odžaci.

## Besplatni mali oglasi uz kupon iz »Hrvatske riječi« VAŽI DO 2.12.2013.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, I dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojoj ćete moći objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju »Hrvatske riječi«. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo



Hrvatska likovna udruga »CroArt« prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

### OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

### IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova  
»Hrvatska riječ«, Trg cara Jovana Nenada 15/II,  
24000 Subotica

### UPRAVNI ODBOR:

Vesna Prčić (predsjednica)  
Ivan Gregurić, Mato Groznica,  
Slavica Mamužić, Zvonko Sarić,  
Josip Stantić, Thomas Šujić,  
Vesna Zelenika, Tomislav Žigmanov

### DIREKTOR

Ivan Karan  
e-mail: hrdirektor@tippnet.rs

### ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulčić

### POMOĆNIK I ZAMJENIK ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

### REDAKCIJA:

Davor Bašić Palković (kultura i urednik Kužiša)  
Slavica Mamužić (novinarka)  
Dražen Prčić (sport i zabava)  
Željka Vukov (društvo)  
Zlata Vasiljević (dopisništvo Sombor)

### ŠEF DOPISNIŠTAVA I KOREKTOR:

Mirko Kopunović

### TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)  
Jelena Ademi (tehnički prijelom)

### FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

### UREDNIK WEB IZDANJA:

Dražen Prčić

### ADMINISTRACIJA:

Zdenka Sudarević  
Ljubica Vuković-Lamić  
Branimir Kuntić

### TELEFON: ++381 24/55-33-55

++381 24/55-15-78

++381 24/53-51-55

### ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

### E-MAIL: hrvatskarijec@tippnet.rs

### WEB: www.hrvatskarijec.rs

### TISAK: »Rotografika« doo Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila  
Agencije za privredne registre Republike Srbije  
pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Каталогизacija  
у публикацији Библиотека  
Матице српске, Нови Сад  
32+659.3(497.113=163.42)

## ČESTITAMO

## Proslava iznenađenja

Svoj je rođendan na zanimljiv način nedavno proslavila *Rozalija Stopić*. Rozalija je rođena prije 36 godina u Slavonskoj Požegi, a kao beba s tri mjeseca dolazi u Suboticu. Oдавде više ne mrda, pohađa školu, zapošljava se, udaje. Rozalija, koja je poznatija pod nadimkom Sandra, rođena Beretić, majka je dviju kćeri. Njena starija kćer *Tamara* pohađa treći razred srednje škole, a mlađa *Sara* učenica je trećeg razreda osnovne škole. Skupa sa suprugom *Zoltanom* tvore mirnu, neupadljivu četveročlanu obitelj.

Kada je dobila poziv od sestre, Rozalija nije niti slutila što će se dogoditi. Sestra, koja također ima dvoje djece, pozvala ju je prije nekog vremena radi pomoći u kući. Kao starija sestra ona je požurila pomoći joj, neizvjesno se pitajući o kakvom se problemu radi, za čega je je pomoć potrebna. Povala je i svoje kćeri, za slučaj da joj treba više ruku u nekim kućanskim poslovima. Kada su stigle na drugi dio grada, doživjele su vrlo radosno iznenađenje.



Rozalija je dočeka rođendanskom tortom, kolačima, sokovima, kompletnom opremom za slavlje. Vrhunac maštovitosti bilo je 36 svijeća na torti. Sve su ih upalili, a slavljenica je zamislila želju, te je krenula puhati svijeće. Kako se po ustaljenom vjerovanju smatra da se moraju ugasiti sve svijeće da bi želja bila ispunjena, to je malo dulje potrajalo. Na koncu je uspjela, a o svojoj rođendanskoj želji kaže:

»Moje su želje vezane uz moju djecu. Kćeri su mi najvažnije na svijetu, one su moja inspiracija i nada. Moja je najveća želja da one uspiju u životu. Najbitnije mi je da ih izvedem na pravi put, da one krenu njime i da žive u skladu sa sobom i svojom okolinom. Moje životne šanse su bile ograničene raznim prilikama i neprilikama, ograničenjima. Stoga svojim kćerima želim da se uzdignu iznad toga, da polete kao ptice k nebu. Moja je ljubav u njima, one su moja sreća«, otkriva našim čitateljima Rozalija Stopić i dodaje kako su njena dva najsretnija trenutka u životu bila kada su rođene Tamara i Sara:

»To što sam donijela na svijet dva života, to dvoje djece, moja je najveća životna radost.«

Nikola Perušić

## IZ IVKOVIĆ ŠORA

## Mirni šorovi



Piše: Branko Ivković

Faljen Isus čeljadi, ja jevo sad usto posli nediljnog podnovanja, pa ne znadem di bi sam sa sobom, sijo na biciglu i idem nako šorom, od šora do šora da malo odmorim mozak od televizije, poreznika i ostali varoški miškulancija. Probajte i vi to pokadgod uradit, posli ne triba nikaki lik, ni apaurin ni bensedin, a i bolje je i za žile i srce kažedu doktori. Samo morate pazit kad se bicigljete po varoši, tamo malo-malo pa čujem kome god »očiste« buđelar, lančić s vrata, jal menjđuše iz ušivi. Al tog bome nema kod nas u šoru, šorovi su mirmi, ono malo svita što je ostalo je lipo i starovinski vaspitano, neće vam se cigurno niko obrecat, a svako će vam kast »Faljnis jal Dobar dan«, a taki je red oduvik. Sad izgledam u varoši nika nova moda, ja niki dan ušo u niki dućan i kako Bog zapovida kažem čoviku »Faljnis«, a on me pogledo kugod da sam mu štogod ocovo i bisno natrag kaže »Dobar dan«, kugod da nije kršten, a ja lipo okrenijo rudu i prominijo dućan. E, neš ti vertat Branišu kako smisliš, dućana imade koliko očeš, samo nemade se novaca. Tiram ja tako moju biciglu, sve se moram smijat kad sam se sitijo nike godine kad mi jedan tako isto odgasijo: »Za mene nema Faljnis ja sam taj i taj.« A ja lipo njemu pomirljivo: »Ta dobro čovče, nisi ti kriv kad te Bog takog lupijo o put, moglo se to svakim desit ne daj Bože.« On se čovik zabenijo siroma pa gledi kugod tele u šarena vrata, valjda konta u sebi: »Otkud paoru volika jezičina?« Al bome šta ćemo kad su nas toliko zavrća-

li i mi bome prodivanili, tako versamo kugod da smo išli u ove nove škole di je dosta samo platit i otić rad svidočanstva. Sad sam upravo gustiro, a gustirat je lipše kad vako malo treska bicigla po istanji-ranom ataru, sve vijuge bolje radidu, šta ćedu ovi političari sad obećavat kad bude vokšovanje? Pa bome i nji tribade razumit čeljadi, ni njima nije lako bome, triba to i izgustirat stalno novo i novo, ne možedu nadovezivati na staro kad nisu ništa počeli već samo slagali svit. Jevo na priliku samo nama u našim malim mistu obećali razmirit placove za mlade da praviđu gazdinstva, obećali malu privredu u selu, da se mladi upošljavaju, obećali Bečar atar flasterovat do Mirgeša, al pojo vuk magarca, od tog ništa. A kukanja nikad dosta, putari kukadu da nema je posla, kamenjari u brdima neznadu di će skamenom, pa čeljadi kad nemate di i šta radit, dođite lipo kod nas, istresite na atarove da svit ne gazi blato i ne varda gorivo, posla imade koliko voliš samo meni se čini da nemade ko radit. A bome meni nije nikako jasno kako to mož bit skupo kad je kamen od boga u našoj državi, putari su naši, nisam ni jednog čuo da divani afrički, još i cuju ko ja kad njim ne ide od ruke poso, ja vama kažem da bi ja, Pera i Joso sami to razvukli priko zime s taljičkama samo da imademo kamena, neg idu u vraga i projekti i sva gospocka fantaziranja, jevo opet sam se rasrdijo. Idem natrag pa moram popit špricer. Ajd zbgom čeljadi.

22. studenoga 2013.



# Ezekutori samo što nisu

Bač Iva i kum Tuna vi dana baš ni ne izlazu jako na sokak. Vitar navro, sve duše za vrat, a ladan, pa ga čeljade i ne mora durat. Lipše zapalit pećicu, pa jel kod jednoga, jel kod drugoga, malo karte u šake, malo zapali televiziju jel radijon i čut šta je novoga, pa dan i projde. Kum Tuna ko da više volji dojt kod bač Ive, pa se nuz put dobro osladu i katarkom. Pri Božića piju naku kaka je u buretu, a potli Božića kuvanu. Bač Iva pravi majstor za skuvat. Metne malo vode, malo šećera, malo citrone i di koji klinčić. Dok njegova ne dojde iz njezne fabrike, nakuvu se oni toga. I popiju sve što skuvu, moru se nikako pazit, jel u vo vrime znade bit gadni gripeština. Niki dan jim katarka malo i prisila. Taman su tili uzet karte u šake, kad naj iz televizije ko da ji poljo ladnom vodom. Veli da će bit zlo zone što još nisu platili porez. Naj vladar što se brine za novce veli da su se ezeckutori već pripravili i samo čeku da se krenu tražit ne što su države dužni i oma ezeckvirat. »Samo nek dojdu, nek ezeckviru šta možu. Imadem ja dosta toga. Možu od moje skinit sa računa sve što imade, nećemo ni ositit. Eto, na priliku, mogla bi i ona koikomu poslat ezeckutore. Prvo, ne stare gazdarice što je novomu gazde dala fabriku u arendu. Rabadžijama zaboravila isplatit nadnice za poslidnja tri miseca što su rmbačile za nju i petkom i svecom. Našli bi oni šta bi je ezeckvirali. Njezna je i fabrika i mašine i pegle, pa bi se tude imalo šta i izvuć. Da se to poprodaje, bilo bi dosta i za rabadžije i za nju. Al eto, država ne dađe. Kažu, nek te nadnice išču priko suda, pa će lipo sve bit po zakonu. A ni jim ni malo briga što će po zakonu na sudu dojt na red istom za nekoliko godina, pa će se onda sud razvuć još nekoliko godina, a ko zna, dotle će možda tribat tužit i novoga gazdu. Ako se i najde novaca za fiškale, jel ne može čeljade ni u sud otit samo, ko bi se u svemu tomu i snašo?«, gorko će bač Iva. »A, kume, šta si zapo za tvoju? Ko da će ezeckutori čekat njezne nadnice? Briga njima i za staru gazdaricu i za novoga gazdu, nisu jim oni dužni za porez. A i ako jesu, to je već malo krupniji dug, pa ga ne mož rešit tako za dram, ko što bi čeljade moglo pomislit«, veli kum Tuna i stane mišat karte. »Ta mani se, kume, karti, evo i u novina piše vo za ezeckutore, al evo, bome, piše i zove što su jako puno dužni, da će jim se jako puno i oprostit, a i to što jim se ne oprosti, daće jim se da platu na vraganajst put E, sad bi voljijo da mi je živ dada, pa da to on nama lipo rastolmači kako su ti dole i mogli nakupit toliko duga, ako se vode letričari penju na banderu već za par iljada. Voljijo bi da mi rastolmači i zašto sam ja, kad sam pravijo kuću, moro poplaćat sve i sva, a zote novce sam komotno mogo napravit još jednu staju i kupit stvari, a sad slušam voga vladara kako divani da će svi koji to nisu poplaćali, sad platit toliko, da bi zote novce mogli kupit jedan kauč. I saće mi tude još nikaki ezeckutori...«, otpljune bač Iva i sad se on lati karti.



Piše: Ivan Andrašić

## Camus:

Nikada nećete biti sretni ako nastavite tražiti smisao sreće.

## Voltaire:

Život i sreća imaju svoje granice.

## Kafka:

Počni s onim što je istinito, a ne s onim što je prihvatljivo.



## Nužna adaptacija!

POZIVAMO ČITATELJE DA NAM POŠALJU  
NEKU SVOJU ZANIMLJIVU FOTOGRAFIJU

### Marija Jurić Zagorka

Koje godine i gdje se rodila hrvatska književnica i novinarka Marija Jurić Zagorka?

Kako se zove prvi ženski časopis koji je svojevremeno pokrenula?

Za što se sve zalagala u svom društvenom djelovanju?

Tko joj je bio velika potpora u radu?

Po čemu su poznati njezini romani?

Koji su naslovi najpoznatijih djela ove hrvatske književnice?

Kako se zove njezino scensko djelo?

Kada i gdje je umrla Marija Jurić Zagorka?

Rodila se 2. ožujka 1873. godine u Megovcu kraj Vrhovca.  
Ženski list.  
Za prava žena, bila je protiv diskriminacije, madařizacije.  
Josip Juraj Strossmayer.  
Po kombiniranju ljubavi i priča s elementima nacionalne hrvatske povijesti.  
Grčka vještica, Gordana, kći Lotrićaka, kraljica Hrvata.  
Jalnuševćani.  
Umrla je 29. studenoga 1957. godine u Zagrebu.

Traži programer novčanu pozajmicu od kolege:

- Posudi mi, molim te, 1000 dinara do prvoga.

- Evo ti 1024 da bude okruglo – pruži mu novac kolega.

Razgovaraju dvije mlade djevojke:

- Pa kako ti je u braku?

- Užasno. Muž me tretira kao psa!

- Kako to misliš? Tuče te, maltretira...

- Ma ne, nego očekuje da mu budem vjena.

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаче"  
Szabadkai Piacok KKV  
JKP "Subotičke tržnice"



[www.supijace.co.rs](http://www.supijace.co.rs)

# SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

## JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

[WWW.POGREBNO.RS](http://WWW.POGREBNO.RS)

KONTAKT TELEFON  
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE  
**+381(24) 66 55 44**  
DEŽURSTVO 0-24 SATI



## Pretplatite se!

**Uz popust od 20%**

### TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1.000 dinara  
☐ 1 godina = 2.000 dinara

### INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 40 EURA  
☐ 1 godina = 80 EURA

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

### HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: \_\_\_\_\_  
Ulica i broj: \_\_\_\_\_  
Mjesto i zemlja: \_\_\_\_\_  
Telefon i e-mail: \_\_\_\_\_

### Hrvatska riječ u PDF-u

**Pretplata na internetsko izdanje tjednika**

- Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- Inozemstvo: 10 eura godišnje

**Nalog otvorite na: [www.hrvatskarijec.rs/pretplata](http://www.hrvatskarijec.rs/pretplata)**

SWIFT: VBUBRS 22  
VOJVOĐANSKA BANKA  
AD MS FIL. SUBOTICA  
IBAN: RS35355000000200292421  
NIU Hrvatska riječ,  
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:  
NIU »Hrvatska riječ«,  
Trg cara Jovana Nenada 15/II,  
24000 Subotica  
Uplatu izvršiti na broj žiro računa  
355-1023208-69



# OGLAŠAVANJE ZAHTIJEVA VRIJEME I NOVAC

**NE EKSPERIMENTIRAJTE!**

## RJEŠENJE JE

VOJVODANSKA  
**Svastara**

[www.svastara.rs](http://www.svastara.rs)

U NEDJELJU  
01. 12. 2013. godine  
**GODIŠNJI KONCERT**  
Subotica, Velika vijećnica Gradske kuće  
u 19 sati

Cijena ulaznice: 250 dinara  
Ulaznice u pretprodaji:  
na telefon: 060 016 11 67

